

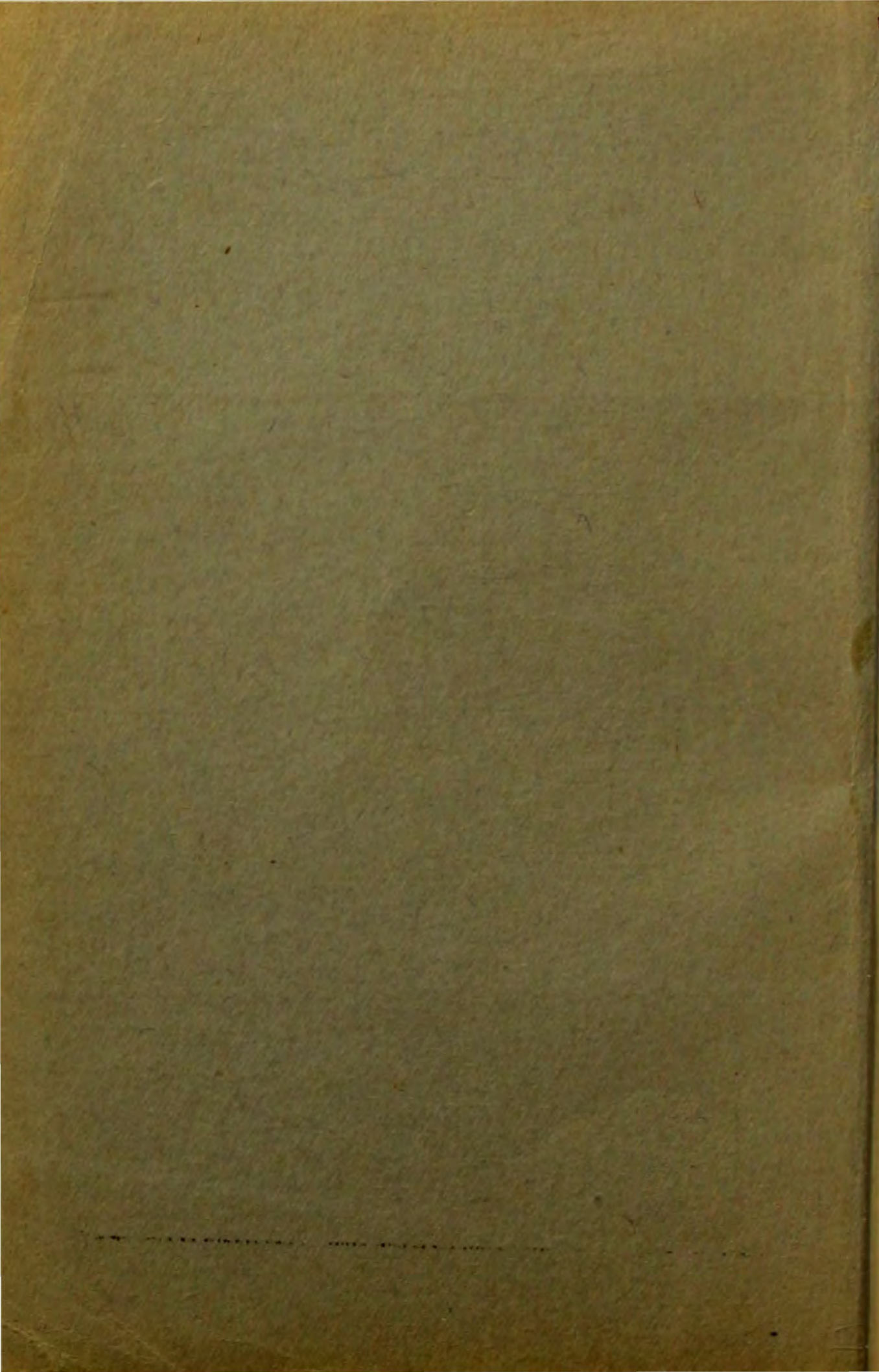
MATIJA POLJAKOVIĆ

NIKO I NIŠTA
VAŠANGE
Č'A
BONINA RAZGALA

NARODNE IGRE

SAVEZ KULTURNO-PROSVJETNIH DRUŠTAVA
SUBOTICA

MATIJA POLJAKOVIĆ

NIKO I NIŠTA

KOMEDIJA U TRI ČINA

K^S_DP

SAVEZ KULTURNO-PROSVJETNIH DRUŠTAVA U SUBOTICI

Izdavačko.štamarsko preduzeće »MINERYA« Subotica 777 53

LICA

KAZO PATARČIĆ, zemljoposjednik, star 45 god.
ANA PATARČIĆ, rođena VOJNIĆ, njegova žena,
stara 42 godine

MARA PATARČIĆ, udata za Sučić Lošu, njihova
starija kćerka, 20 godina

STANKA PATARČIĆ, mlađa kćerka, 17 godina

JOŠKO SUČIĆ, zemljoposjednik, svekar Mare,
star 50 godina

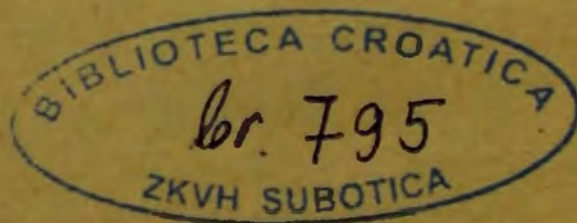
ROKO BILINOVIĆ, komencijaš gazde Kaze, star
54 godine

IVAN BILINOVIĆ, njegov sin, star 26 godina

MARA ALAGIĆ, služavka gazde Kaze

TIME, momak iz komšiluka.

*Sva tri čina se događaju na salašu Patarčić Kaze
1938 godine.*

I. ČIN

Salaš na kojem stanuje Kazo Patarčić sa svojom porodicom starinom je njegove žene, Ane Vojnić. Stotinjak je godina ovom salašu; svaka je generacija na njemu ostavila svoga traga, dograđivala ga, rušila, preinačivala. Njegove dvije kćerke su sadile voćke s lijeve strane salaša, a kreće ih da bi voćke sačuvale, i što ih bjelina među samim zelenom draži. I salaš je čisto bijel. Samo je ambetuš poštrapan tamnozelenim na vidnijoj osnovi. Ambetuš je ograđen poluzidom, a streha leži na valjkastim stupovima. Pred ambetušom je cvjetna bašta ograđena tarabama, po kojoj su ćupovi razne boje. Krošnja starog duda dopire do same cvjetne bašte, a pod njom je stol prekriven bijelim stolnjakom. Na stolu poveći bokal, a tanjur s nasječenim kolačem je pokriven salvetom. Dud je u lijevom prednjem dijelu, a pod njim, na ledini, leži Stanka. Pod njom pokrovac i jastuče. Jedro, nabujalo ljeto. Nedjelja popodne. Cijela se kuća odmara.

1.

STANKA (bosonoga i u cicanom ruvu leži i pjevuši. Papuče su pokraj nje.).

KAZO (*dolazi iz bašte. Raspasane košulje, u papučama, sada se probudio.*): ... Pivaš, pivaš! ... A Mara?

STANKA: Sad će... Je l' te, bačo, je l' mož' živit s pet lanaca?

KAZO: Je l' ti opet Mara natrunila?

STANKA: ... Ne mož' živit?

KAZO: I ker živi.

STANKA: Ivanovi su samo komencijaši, a opet žive.

KAZO: Ako je to život!... Al' živiti, ljudski živiti! Da znaš da si čovik!... Ha! Još nas prdače, da nam dida nije znao živit! Samo se šervanji po salašu, a šta nam opet stekol Bome, on ciglju pod glavu, gole drvenice, al' se ni ne ulini! Još i zora drima, al' mu čeljad na nogama! Ha! Pamet, pamet!

STANKA: A kad prođe, ono ko prosjak: ne znaš el više poderan el zakrpljen.

KAZO: Ne griši dušu! Krpljačina kuću drži! A šta nam steko? Ha?!

STANKA: Alaj mi nike dragosti!

KAZO: Vid', vid'! Već i to šta gustiraš kako ćeš, i to je dragost, a još kad lanac po lanac...! Ha! kad ti dva po tri pluga rade, kad osićaš da se radi! A ne s jednim, a još ti za plugom — to je ko da čeprkaš po životu!

STANKA: ... Ima Ivan i pravo! Mi bi lanac do lanca, a kaka nam kuća u varoši? Zemlja

na i 'ladna ko bola! Da je meni zdravlja i
čovika kog volim, i koji lančić čerez kruva,
pa nam svega dosta!

KAZO: Kaki dosta, kaki zadosta? Taj šta mu je
dosta, taj ni nije za život. Nije mi dosta dok
mi komšije ne će prvi šešikom; el bar prvi
prstom do šešira!

STANKA: Mož' mislit nike dragosti!

KAZO: A i jeste! A još s ljudima raspoređivati!
Je l' mi se čini polagacko, mogli bi i bolje?
A ja samo: ne spavajte, ima i druge čeljadi
željne kruva! Pa da vidiš kako zakasaje!
Jel čemu radit kad ti ne hasni?!

STANKA: Vid'te, baćo, kaka su to kola med' na-
šim kukuruzima?

KAZO: Pa... pa, to bi... baš borame, to bi mo-
go bit pretelj! A šta će taj? (*Pođe mu u su-
sret.*)... Kaka mu opet ludost ne da mira?!

2.

STANKA (*Ani, koja dolazi iz sobe*): Nane, sve
mi s' čini, da vam pretelj iđe.

ANA (*spavala je, zlovoljno*): Bola ga željna.

STANKA: A šta ste onda Maru udali u nji'?

ANA: Nije šta smo je udali, već šta nije ostala.

STANKA: Kad ga ne voli... I sve mi s' čini, da
još uvijek Ivana voli. A ovog svog ni ne po-
štiva.

ANA: A koga ti poštivaš, kad 'vako divaniš s na-
nom?!... Ha! ostavit vinčanog čovika! A

još svit ni ne zna...! I kome će zapravo?
I ne znam, baš ne znam, el da nju žale el da
onog nikakog karaje!

STANKA: Pa niste l' joj sami rekli da im se ne
vraća?

ANA: A šta sam mogla, kad joj svaka rič: ne-
srićna sam! Ha!

STANKA: Kaki je, pa da još i nije!

ANA: Da je bila strpljena, bilo bi od njeg što-
god! A koja nema svoju nevolju? El ja, el
je ti ne's imat? Bože, ostaviti vinčanog čo-
vika! Al' bože, ne pokraj nas! (*Vidi na lijevoj
strani Roku, koji se dovlači.*)... Bać' Roko,
bać' Roko!... Hej, čujete l' vi, bać' Roko?!

3.

ROKO (*još spolja*): Je l' vi to ko meni?

ANA: Neg kome bi'?! 'ajte već, dokle da vas
zovem...! Ko da mi se još i ovi smijuckaje
otkad je to s Marom!

STANKA: Koji ovi?

ANA: Koji neg ova služinčad! Zna se, mi smo mi,
oni su oni!

4.

ROKO (*dolazi s lijeve strane. Laktom pokušava
otvoriti vrataca, pa bi tako i da zatvori. Kad
ne uspije, ljut zalupi nogama*): No, koji vam
belaj?

ANA: Valjda se mož' gazdarici i lipče odzivat.

I opet mi vratata nogama, da i' baš pokrivete?! Čovik s rukom otvara, ako ste čovik!

ROKO: Za se jesam, a vi kako 'oćete! Ono jeste kako kažete, al' vidite valjda da šijem! (*Iz-
vukla mu se igla, pa zadijeva.*)... Au, sto
mu i nekoliko gromova!

ANA: Ne psujte, ludo stara!... No, lipog mi
kršćanina kad nediljom šije!

ROKO: A lipče mi kršćanke kad me nediljom ne
pušta u crkvu.

ANA: Da ste ko šta triba, i kod kuće ste se mogli
pomolit.

ROKO: Ono jeste, i počnem ja. Al' jedva se pri-
krstim, a ono svinji u kukuruzima. Pa da i
ne psujem? (*Ubode prste.*) Au, Pilatuša mu
nikakog!

ANA: Sad bar nisu svinji u kukuruzima.

ROKO: Al' je igla u prstima!

ANA: No, i to mi nika košulja! (*Istrgne mu košu-
lju iz ruke.*) Ne znam šta bi' tu i zakrpila,
je l' košulju el zakrpe! A da bi' vam već pa-
met tribala, to je ko za cilo!

ROKO: I tarma mi se kad je hasniram.

ANA: Al' na ludosti! (*Smotava košulju i vraća
mu.*) Ostavite to. Sutra ću je zakrpiti... A
šta sam vas to i zvala? Jo, da! Kako mi se
čini, rekla sam vam, da je sutra veliko pra-
nje. Pa jeste l' mi navukli vode u tu kat-
lanku?

ROKO: 'tio sam, da da sam 'tio, al' ko šta velite,
ne valja u nedilju raditi: grij je!

ANA: Ono šta je zapovidim, to vi samo uradite!

ROKO: Aha, aha, sad već razumim: ono šta za
se radiš, to je grij, a šta ko sluga moraš, to
nije.

ANA: Bać' Roko! Nemojte me nazlabati! I za
pit donesite. Eno đuge.

ROKO: Za pit? A to ko vama.

ANA: Ajak, već komšiji. Samo da vam divaniti,
da nije raditi!

ROKO: Ono jeste, divan poso kvari, al' kad vi
od jutra pa do mraka...! (*Rukom pokaziva
pričanje i ogovaranje.*)

ANA: Ta dokle ćete?!

ROKO (*uzme đugu i pođe*): Dok ne kažem svoje!
(*Ode.*)

5.

ANA (*Stanki*): Ha! plaćáš ga, a ne poštiva te!

STANKA (*kad vidi Maru, koja izlazi presvuče-
na*): Mare, čini mi se, svekar ti iđe.

MARA: Ne ću ni da i' vidim.

ANA: A ko te tira da i' gledaš?!

MARA: Ko ko...! Samo nek baćo preteljuje š
njima dok me ne otira u svit! (*Primijetila je
da joj dolazi otac i Nikola, pa brzo pođe na
desno.*)

ANA: Mare, 'di 'š sad kad...! (*Prilazi Nikoli kad
vidi da Mara ni ne sluša.*)

KAZO: ... 'ajd, 'ajd, pretelju ... Ovaj, Ane ...
ta da! Nemoj da nam smetaju. (*Stanka pođe
za Marom.*) Sidaj, sidaj, pretelju.

JOŠKO: Pa ... faljen Isus, prijo.

ANA: Amen, amen ... 'ajte kad je baš tako. (*Iz
ambetuša, s prozora donese čaše, a vino uzi-
ma iz vedra vode gdje se hladi.*)

KAZO (*kad su sjeli*): Hm, da! ... Eto, baš je
vruće.

JOŠKO: Pa da, tako je to, moj pretelju, tako.
bome!

KAZO: Pa moglo bi bit, al' ne mora. Ne mora!

JOŠKO: Pa da da ne mora! Pametni smo ljudi.
pa da da ne mora!

KAZO: Ovaj ... šta sam ono i 'tio kazat ... Da!
No, 'ajd', pij, pretelju ... (*Ani koja nije pri-
mijetila, da je on tiera pogledom:*) Ta doklem
ćeš tu da čučiš? Vidiš valjda da imamo svoj
divan!

ANA: Štaa ... ? Pa šta ne kažeš! (*Ljuta odlazi.*)

KAZO: Pametnom čeljadetu je dosta kad vidi, da
se prid njim ne započima divan!

JOŠKO: Ha, haha! Kad vole čuti neg pojisti ... !
(*Gleda Roku, koji donosi džugu i ostavlja je kraj
ulaza u ambetuš. Roko im prilazi, digne prst
do šešira i za čas se zadrži zagledavši se u
vino na stolu.*)

7.

KAZO: A šta zjelite tu?!

ROKO: Je l' to ko meni? (*Pokaže na vino, pa krene*). Pa bojo sam se, da me ne ćete možda ponuditi...! (*Ode.*)

8.

KOZO: Eto, eto, taki su ti sluge! Zalogaj bi ti oto iz usta...! Ovaj, daklem?

JOŠKO: Pa, eto... (*Zabaci šešir na potiljak.*) Ja sam reko svoje. Ne možeš kazat da nisam čeko. A novci mi tribaju.

KAZO: Da si bar kazo, el da si poručio, još 'ajdede, al'...! I sve baš samo zato šta se Mara vratila? A jesam ja kriv?!

JOŠKO: Novce si tribo spremić kad si već znao da će ostavit čovika. Još vinčanog!

KAZO: Je l' to ljudski?

JOŠKO: A je l' ono?!... Da da! Veksla u me, a ti znaš šta je veksla! Veksla je veksla, i gotovo! Veksla je ko da si dušu vragu oblegiro!

KAZO: Al' otkud, čovče, da spremim kad još ni obro nisam?

JOŠKO: A jesam ja pito otkud ću ti spremić, kad su ti novci tribali? Zemlju si kupovo. I, bože dragi, kad je to bilo! A ti ni prstom, ni makac!

KAZO: Pa pretelji smo.

JOŠKO: Bili, bili ...! Da, onda kupovo, sad prodaji. A mrginj do mrginja. I osamdesetprvi lančić; ne lančić, već lanac! Lanac! Gazda, gazda, gazda! A sad opet? Hahaha!

KAZO: Za to mi ko najmanje.

JOŠKO: He! Zna se ko je kaki, moj Kazo! (*Izvađio je mjenicu i gleda je.*) Bome, na stope-deset 'iljada! Ohohoho! (*Drži je na dlanu i kao da je važe po težini. Položi je na stol. Kazo, kao bez svakog posebnog interesa, pruža ruku za njom. Kad će je već da dohvati, Joško brzo pokrije mjenicu dlanom. Gleda Kazi u oči.*) ... Veksla je ovo, Kazo! U čijim je rukama, tog je i novac! Je 'l da?! (*Kazo se čini kao da se ništa nije dogodilo, kao da nije imao namjeru da je otme. Nasloni se na stolicu, a Joško je tek onda skloni.*)

KAZO: Dobro ... Ako me baš tiraš u propast.

JOŠKO: I kako znam, sve ti do ove zemlje ženi-no, i nek bog zna kad ćeš ti do svog tala ...! A opet ćete ispod pedeset; mož' bit i ispod četrdeset, trideset ... a to su već lančići, lančići! Haha! (*Lijeva sebi vina i pije. Nudi i Kazu, ovaj zaniječe.*) ... Ni j' mi drago, eto, baš nije!

KAZO: I nema forme, viruj da nema. I šta će svit!

JOŠKO: A šta će da ti Mara ostavila mog Lošu? Ima l' to forme?!

KAZO: Šta je nije poštivo!

JOŠKO: Ti se ne opiješ?

KAZO: Popijem, popijem, al' ne popijem o'ma' i pamet!

JOŠKO: No, da! Ta trevi se, pa udariš ženu, trevi se. Da mi je do šale, i ja bi' ko šta onaj: ni ne zna žena da je voliš ako je ne pokaraš: a i ošineš baš...! Ha! Da da, Kazo, sutra je hetija, pa ću u varoš. Čerez veksle.

KAZO: Baš moraš?! I, ovaj, sve mi s' čini, žao ti je, ne l' da?!

JOŠKO: Pa i jeste. Ne kažem, mogo bi' pričekat, mogo bi'.

KAZO: Vidiš, to, to, to je rič!

JOŠKO: A, ne ne! Znaš: ko daje taj i ište! I šta bi' se oblegiro na ono šta ne ću održat? Od riči sam ja! Već, eto, nek bude i forme! Šta ti meni, toliko ja tebi!

KAZO: ...Ko misliš za Maru?

JOŠKO: Aha!

KAZO: Je l' ...?! (*Ushodao se, a Joško mu potrdjuje svaku optužbu.*) Je l' znaš ti kako tvoj pije? ... Je l' znaš ti da je i tuče? ... Je l' znaš ti da tisne i na tuđu čeljad? ... Je l' znaš ti da je 'tio Maru prid tuđinom da svuče?!

JOŠKO: E, to je već sramotski! Al' zaboravi se čovik! Vino! Pa da, vino baš ne uzme svakom pamet, al' je nikom ni ne daje!

KAZO: A kako da ga Mari i spomenem?

JOŠKO: Dao bi' im pedesetak lanaca na uživljenje. Ako 's baš, rukuj ti sa zemljom. Eto!

KAZO: Khm! (*Uzbuđen dolazi bliže k stolu.*) ...
A, je l' ...?! Hm!

JOŠKO: I, eto, mladi su, nek idu u varoš. Znaš da pravim novu kuću. Naputleđa! Tamo nek idu!

KAZO: Aaa ... čija će biti?!

JOŠKO: Pa nek tamo stoje, a posli ćemo vidit.

KAZO: Ajak, ajak!

JOŠKO: Misliš da pripišem na Lošu? (*Kad Kazo zaniječe:*) Razumio si valjda: Mari bi' vekslu dao.

KAZO: Tvog Lošu spomenit brez kuće? Ajak!

JOŠKO: A s kućom?

KAZO: Nemoj mislit da bi bilo lako ...! A s onim uživljenjem ja bi' gazdovo.

JOŠKO: A je l' bi znao?

KAZO (*ni ne primijećuje ironiju Joške, čak ni to kako ovaj s njim govori s neke visine samosvijesnog i imućnijeg gazde*): He! Da je meni ko šta nije! Više, pa još više! A štogod je više, sve bolje znaš! Oh, da je meni ko u te ...! (*Vidi da se zanio, pa opet realno, pribrano:*) Khm, da! Daklem, proba bi'!

JOŠKO: No, 'ajd' ne marim! Nek je Mari i veksla i kuća.

KAZO: Ne ćeš valjda njoj vekslu, već meni! Šta se ona razumi u nju!

JOŠKO: Nemaj brige!

KAZO: Ajak! Već kako sam kazo!

JOŠKO: No, hajd' nek je. (*Pruži mu ruku, pogodba je gotova. Krene.*) Al' da nisi zaboravio! U petak je hetija. Dotlem 'oću da znam na čemu smo. Ako ne, a ja prokatoru!

KAZO: Ta mani se prokatora kad smo se sredili! (*Prati ga, ali u to baš ulazi Roko. Nosi novo ćebe, pa će ga poslije unijeti u stan. Zviždi.*)

9.

JOŠKO: Veselo kume, patka se peče!

KAZO: Vidiš, ko ne voli radit, taj se veseli.

ROKO: A šta ste vi onda uvijek ko s razbijenom dugom?

JOŠKO: Ha! Razgaljiva ti baš!

KAZO: Ta nek on samo piva. Lako je meni dok on mrvli moj kukuruz, a ne ja njegov.

ROKO: Ne bi l' bog dao! (*Ulazi u kuću.*)

KAZO (*ljuto*): Ta, čujete...! Vid' i prosjak bi se još podsprndivo! Znaš, šala je za naš svit! (*S druma dolazi Stanka i Time.*) Šta je, Time derane?

10.

TIME: Ja baš do vas, bać' Kazo!

KAZO: Sad ću ja, samo da gazda Jošku ispratim... Ane, Ane!

ANA (*pojavi se u vratima ambetuša.*)

JOŠKO: Pa, zbogom, prijо, zbogom ostajte.

ANA (*izlazi u dvorište*): Zbogom... Kakim si ti poslom, Time?

TIME: Baćo me poslo.

ANA: Sidaj, sad će baćo... (*Polazi na desnu sranu i gleda za djevojkом Barom, koje već dugo nema. Mara i Ivan doіaze s lijeve strane. Ana ni njih ne primijećuje.*) A 'di je već, 'di je...?! Vidiš, Time, teško nama s ovim plaćenim svitom. Samo da im pojist i popit, al' bože saćuvaj radit i slušat. Ćim goliji, tim sporiji! I onda se tuže, da su siroti... I 'di zna bit ta prokleta curetina?!

IVAN: Mlada je, a nedilja.

TIME (*tek su ih sada primijetili*): Veliš, priće joj divojćenje neg ljudski uradit. Al' plaću ne će zaboravit iskat.

IVAN: Probaj samo dan dva u tuđem, pa ćeš i ti poštivat nedilju.

TIME: Ha, ovo mi je baš ko da je ko kriv, šta ti ništa nemaš!

IVAN: Već kogod mora da je. Nisi se ni ti u gaćama rodio, već ko i ja: go golcat!

MARA: A u njeg i priviše, a ti ni pod raku!

STANKA: Kaki je rabadžija, steće!

IVAN (*nosio je pune ruke poljskog cvijeća i baci Stanki u krilo*): Pa 'oću, da da ću! Al' dicu na kamaru!

TIME: Ta mani se 'vakog divana, već ded ti tu
đugu bliže meni da se napijem.

IVAN: Sam je ne bi mogo ni dovatiti?

TIME: Možem, možem, al' ko gosta si me mogo
poslužit.

IVAN (*pođe*): Ako si gost, ženska čeljad će te
podvorit.

ANA: ... Ja već ne znam, ima l' ovaj deran svog
boga el nema.

TIME: Čuvajte se vi, snašice, 'vaki su šta noću
kradu!

MARA: Ne znam baš, Time! Krasti ne virujem
da će, al' oteti oči u oči, to mož' biti! (*Ulazi
u kuću.*)

11.

KAZO (*vraća se i čim se pojavi, govori Timi*):
Znam, znam, Time derane! Obećo sam ti
baći, al', eto, trevilo se. Kaži mu, za nedilju
ko za glavu da ću moć... A jesi l' vidio na-
šeg žerava? Ni u baće ti ga nema! 'ajd',
Stanka, povedi momka nek vidi šta je ždri-
be! Haha!

TIME: 'ajd', onda, Stanka, baš da vidim! (*Pođu.*)

KAZO (*dok popravlja svoju stivu lulu na stolu*):
Da nam Stanka 'oće kako ne će, vidim dera-
nac bi je bio rad.

ANA: Ta i bog joj drukčije naumio neg 'vake
prasnike!

KAZO: Ovaj, pa nemoj ti baš zdravo o tom, da

ćemo mi nju za gospodara! Mož' ne bit, pa da nam se smiju? I kome će onda tribat?!

ANA: Ha! Ti da ne znaš šta nam cure vride? Na krajcare znaš, a ne na forinte! ... Samo da je malo u varoši, da se okrene med' svitom, da se bar malo uverta u tu gospoštinu! A uz Stipana će ko od šale!

KAZO: Stipan, Stipan, a kad nam dođe?

ANA: Uči! Štije! I ne ko mi, rožolije el kaki kalendar, već prave pravcate knjige! El onda mož', ima l' deranac vrimenta?! A šta se i čudiš šta nam promizgiva! Baš nam čista soba ko kapelica, al' opet: vonj, vonj, taj parasički vonj...! I šta će tu divatnit, s kim će tu divanit? Nit mađarat znamo, a on već i švabika! Bome, biće od njeg štogod!

KAZO: Bome, biće po toj našoj gospoštini, kad nam pretelj prida vekslu sudu! Bome!... No?! A šta onda ako nam po avliji dobovali?!

ANA: Šta šta, tužit 'oće?!

KAZO: Neg šta! 'oće da! 'oće, jel ne dam Maru natrag! A šta će svit o nama, kad čuli da nam po salašu prokatori gazduju? Kome će nam onda Stanka tribati?!

ANA: Ta lipča je neg lipa! Naće se ko je voli!

KAZO: El misliš kaki gospodar? He, on napr'e u grumbuk, a onda će da je vidi; pa kad kuću odmiri, onda će samo da študira, el je voli el ne!

ANA: A, je l'... je l', ne misliš da bi onaj mogao bit ko šta nije?

KAZO: Ko misliš, Marin Loša?!... Ono, znaš, i ždribe se izvuća, pa posli vuče da ni ne trepne... Ako bi ti Stanku za gospodara, je l' znaš ti, da gospoštinu triba i izdržat? Košta to, bome košta! Jesi l' čula od Stipana, da su im i one šta posluživaje ko gospojice? Svilene pregače i ne marame na glavi, već ko nike bobice! Ha, a šta to košta? A kako 's moć ako dobovali? Ha?!

ANA: Bože, bože...! A šta nisi probo s prete-ljem da se Mara vrati?

KAZO: Ta 'oće on, 'tio bi on, jedva bi dočekali, al' kad ova nesrića ne će! A znaš šta matori obećava? Pedesetak lanaca na uživljenje, a i Mari bi kuću naputleđa. I to kroz grumbuk! A... a vekslu bi ko meni. Da!

ANA: Pa?

KAZO: Pa? Kazo sam mu šta si mi ti sinoć: ne dam i ne dam! Reko', tako žena 'oće, a ja ću po ženinom! Ne dam golubicu da oči isplače!

ANA: I sad nek je grij na mojoj duši. Šta sad nisi pametno, ako sam već ja ludo?!

KAZO: Hej, ti...! Oh, bože, al' kako sam samo tako pametnu i smislio!

ANA: No, no?

KAZO: Je l', a šta mi ne bi probali: nek im se

Niko i ništa I čin. Scenografski rad Marki Bele

Mara vrati, nek vekslu dobije, kuću kroz grumbuk i...!

ANA: I?

KAZO: I zbogom, zbogom gazda Joškini! Hahaha! No? S takim smutipukom ni ne treba drukčije!

ANA: Onda ga mož' i ostavit, pa se još i razvinčat? Je l'?!

KAZO: Al'...! Al' da nisi naboravila, da ću sve ovo samo čerez tvoje volje! (*Mara izlazi.*)
...A, je l', Mare rano...

12.

MARA: Šta je ovaj 'tio?

KAZO: Znaš šta kaže? Sad sve plače, sve žali za tobom!

MARA: Je l' to došo kazat?

KAZO: Pa... bome, curo moja, ni kriva ni dužna si pokarana! Al' nek ne misle da tugu tuguješ! I dok je tvog baće, ne ćeš ti njima natrag, aja, ne ćeš! Al' da ste ga vidile samo! On rič, a ono bojim se, suza će za njom! A on još jednu, a ja, bojim se zaplakaće! Ha, nikaki jedni! Sad on nudi pedesetak lanaca na uživanje, sad? Sad bi on da novu kuću pripiše na te? Ajak! I pita i moli, a ja ni faljen boga ni amena!... Sad ono jeste, stešćalo mi se, stariji je čovik, vidim jedva divani. A znaš, kad koju i kaže, onog kudi onog kara, a same fale o tebi! Al' ne-

maj brige! Ja samo: ne popuštaj, Kazo, ne popuštaj!

MARA: Ha, moj bačo, da vas ja ne znam! Druk put vam žao i riči, ko da i to košta, a sad ste baš tako ko kad ste me udavali: ded joj najpr'e oči zamliči s uživljenjem, pa s kućom naputleđa, ne bi' l' se čoviku vratila! Nije vama do moje sriće el nesriće, već kako ćete doći do novaca, do te veksle!

KAZO: Je l' ti to meni 'vako?! Baš nek te sramota! Nek i vekslu tuži, ni onda te ne dam! A ti 'vako sa mnom?! Sram nek te izide! *(Uzme šešir i kao da je ljut, odlazi.)*

13.

ANA: ... Da samo nisi vinčana.

MARA: Je l' to vama nije dosta kad kažem, neću?!

ANA: I nije mi čerez veksle, već da svit ne divani.

MARA: Nane, tako ste nes'vaćeni ko da mi niste nana, ko da niste žena! Je l' znate vi kako je živit uz čovika kog ni ne voliš ni ne poštivaš?!

ANA: Znam, znam, nije valjo. Al' da se popravi?

MARA: Ne volim ga, nane, ne volim ga!

ANA: A misliš ti, da sam ti ja baću volila s počela? A opet sam vas izrodila. Zavolila bi ga da je valjan.

MARA: Još mož' moga volit kad drugog ne voliš.

ANA: Ti...! Ti drugog voliš?

MARA: To je već moja nevolja.

ANA: Nevolja? Sramota, sramota, curo nesramna! Zbog grija, zato šta ga ne voliš, zato je i naopak, zato i pije! Ti si onda kriva, ti, a ne on! Vinčanog čovika, a ne voliti! I da znaš, ti ćeš nas otirati u propast, ti, samo ti!

MARA: Još jednu 'vaku i ja širom drumom.

ANA: Dobro! Al' baš ni riči više ne ću. Žao mi je šta sam te i do sad svitovala. Ni riči više ne ću, al' da znaš, ti ćeš biti kriva i Stankinoj nesrići, ti, samo ti! ... Čuješ ti?!

MARA: Vrime je da sebi zgađam, a ne vama. U varoš ću, al' ne njima!

ANA: A, ju, a, ju, ne vidila te, nikaka jedna! I tu bi nam još sramotu, da se po varoši vučeš ko kaka kera? A ju... (*Vidi Baru, pa joj viče:*) Bare, Bare! Samo kad si se sitala da je dosta vandrovke! Vode navuči, pilež na'rani, a brašno da si prosijala! Nemoj da te opet morala opominjati! (*Opet Mari kao da ovog međučina ni nije bilo:*) A, ju, a, ju, a, ju, sa mnom bi tako, curo nes'vaćena? (*Bara ulazi s lijeve strane.*) 'Di si?

14.

BARA (*Kazo ulazi za njom i kao da se ne obazire na događaje.*) ... Pa znate, snašice...

ANA: Ništa ja ne znam! Vandruješ i da mi još posradaš?

BARA: Ta nisam bila ni čitav sat.

ANA: I to je previše! Al' dosta da mi kuću osramotiš! (*Okrene se od nje. Mara nezadovoljna izlazi.*)

KAZO (*dovukao se do Bare, pa samo njoj, prilično intimno*): Ti samo miruj šta ona ruži. Nemoj baš sve na srce. Šta ćeš, starije čeljade, pa ruži... (*Nasmiješi se na nju i daje joj znak da ode. Malo je uštine za miške.*)

ANA (*vraća se do njih i čini joj se kao da su nešto razgovarali.*) Šta joj sad još i ti?

KAZO (*pođe Ani*): Al', zaboga, kažem ditetu, da nasiče za Ivanove kolača. Šta se samo jidiš! Bože moj, jedno kopile manje el više.

ANA (*viče na lijevu stranu*): Bać' Roko, el vi el taj vaš Ivan nek dođe po kolač!

KAZO: A šta kaže? ... Ta Mara!

ANA: Al' nitko te ne zna uvriditi ko svoj!

KAZO: Samo strpljeno!

ANA: Al', kaži samo, kome bi sad ova naša Mara i tribala? I šta će bit š njom? Bar da smo je ostavili u školama kad joj tako išlo za rukom. A ti, samo Stipana, samo Stipana!

KAZO: Pa da da Stipana kad je bio tako slabčak! Kaka hasna od njeg ovde na salašu? ... Ej, ej, bojim se ja, da nam se Mara vratila čerez ovog Ivana!

ANA: Ti misliš da još uvijek Ivana voli? (*Kad Kazo potvrdi:*) Al', bože dragi, da takvog ko

mož' volit! Pa je l' ona zna mislit? Ja sva protrnem kad me kaki, ko šta joj taj Ivan, i dodirne! A ne da bi' ga se još zaželila.

KAZO (*računa na prste*): Da ih otiramo, nije dobro. Ajak, ne će valjati! Još gore! Da osramotimo Ivana? Da ga omrznemo š njom? Ha? Šta veliš, mama? ... To, vidiš, to, ženo moja! Osramotit ga prid njom, tarmat ga, omrznit ga, pa ne će imat šta, već natrag čoviku!

ANA (*Ivan ulazi, smeta joj sada. Mara izlazi iz sobe i stane u vratima.*): Šta je, šta sad ti 'oćeš?!

15.

IVAN: Ne volim kad sa mnom 'vako divanite.

MARA: Pa je l' niste vikali, da dođe po kolač?

ANA: Al' šta se odma' nađe očepljen?! A ne pitaš ti, možbit čovika glava boli, nije l' ...

KAZO: Naopačke nasađena. (*Odlazi na desnu stranu.*)

ANA (*pođe u sobu*): I to se trevi kraj moji' briga.

MARA: ... Ko bi mislio da si još uvijek tako vridovan. U poštenje te dirnili?

IVAN (*prima od Mare kolač, koji mu donijela iz ambetuša*): Šta ja znam šta je za te poštenje! Ako je šta i za nas, ni onda nam nije jedna mira.

MARA: I ne mož' biti!

IVAN: I dobro šta nije! Kad je naš pijan, a mi: opio se ko svinče; a kad je vaš, a vi: vidi, smišan je, i mož' mu biti!

MARA: I mož' mu biti, i dobro mu stoji!

IVAN: I ne znaš 'di ga lipče vidit, el za astalom el u krevetu!

MARA (*ljuta mu prilazi*): Ti! ...

IVAN: No, 'oćeš me još ćušiti! (*Mara zamahne rukom, a on joj uhvati.*)

MARA (*blizu mu je, gledala ga trenutak među oči, pa mu se nalegne na grudi. Ivan joj pusti ruku, ona ga uhvati za obašvu od košulje.*): ... Da znaš kako te volim! ... (*Okrene se od njega i pođe do stolice i sjedne.*)

IVAN: Šta si kazala?

MARA: Ja tebi? Ništa.

IVAN: ... Je l' ... zašto pripovidaš, da sam te 'tio ženit prije neg šta si pošla za onog?

MARA (*kadgod može, govori s njime izazovno, bezobrazno*): A vrag me 'tio, a ne ti, je l'? Hm! A 'oćeš još i to, da me ni volio nisi?

IVAN (*bezobrazno*): Onda ja, a sad ti!

MARA: Ha, mož' mislit! No, i imala bi' koga! A ko si, molim te, ko si?

IVAN: Bireš, komencijaš, niko i ništa, ne l'?!

MARA: Baš niko i ništa!

IVAN: Ej, ženo, žalosna ti mama!

MARA: Šta imaš ti mene žaliti? Ne ću da me ti žališ. I nema zašto da me žališ!

IVAN: Ne vidiš da su ti suze utirale riči u laž?

MARA: To nisu suze, to su mi samo oči lipe: uvijek su ko u suzama!

IVAN: I ostaće ko u suzama; i nisu više ko od trepavica zamagljene!

MARA (*plane*): Ne volim te i nisam te volila! ... (*Ona se brzo smiriva i opet ironično, izazovno*) ... Znaš, 'tila sam se provodit, zato sam bila s tobom. Da da! I provodila sam se. Pa, kad te čovik pogleda, i dobro te vidit, al' za te se udat?

IVAN: Vid, molim te! A mora da se lipo valjat u novcima! Ne? I baš sam ljubopitan, jesi l' se zaželila bireške ruke?

MARA: Kad se zaželila, kupiću. Još i tebe! I kad 'tila, kupiću te!

16.

IVAN (*Stanki koja baš ulazi*): 'oćeš li i ti, Stan-ka, jednog volit, a za drugog poć?

STANKA: Ja ću za takog kog i volila.

MARA: Za takog za kog te mama 'tila ... I šta se ti mišaš u divan koji nije za te!

STANKA: Zašto ti uvijek tako zlim na me? Niko nema da me uputi.

MARA: Nisam htela ... Nemoj, Stanka, da te upute ko mene. Za tog pođi kod i volila ... Možda to volenje kadkod i prođe, al' nikog ne obađe. (*Naglo i bezobrazno Ivanu*): Je l' tako, Ivane? (*Ulazi Ana, pa Ivan uzme tanjur s kolačima. Svi su ušutjeli.*)

17.

ANA: Prida mnom ne ćete?

STANKA: Nije, nane, već ... već pripovidam, kako se onaj gospodar na prelu prilipio uz mene. Svi se već smijuckali.

ANA: E, zavidili ti.

STANKA: Al' na čemu, bože! Ovolicni!

ANA: Valjda se ne gleda koliki je, već šta mu u glavi.

STANKA: A otkud da je to znam? Ta, ne kažem, mora da je pametan, kad mu ni sav divan nisam razumila. Znaš, Mare, on uvijek s nikim — pardon! A šta ti je to, mislim i mislim dok se nisam dositila! U'vati me za ruku, a on: pardon; stane mi na noge — a, joj, a cipele peku, bože! — a on opet: pardon! Pa kad još zamađara, a ja ni bekac!

ANA: Kad si glupava!

STANKA: Čujete, mož' lako bit', al' da je on ovolicni, baš ovolicni!

ANA: A kolikim bi ga? Vo triba da je velik, a čovik nek je na svom mistu.

STANKA: Ja vam kažem, ja bi' za takvog ko šta sam i sama: ja glupava, on glupav, al' da se razumimo. A ne pardon, pa zamađaraj! A kad se gospodar napio, a on zjalav ko i drugi. A još ovolicni!

ANA: Nek je dosta! Otkad je svita i vika, par triba paru!

STANKA: E, da je meni par ko Ivan! Mislite vi, da mi baš sve'dno kad sa svakom zaigra samo kraj mene ne će?

ANA: Šta je, momče, i ti tamo ideš u igru 'di i moja Stanka?

IVAN: Sad el ja tamo el ona 'di ja.

ANA: Eto, eto... puštiš ga za gazdin astal, a on bi o'ma' i u krevet. Nisu moje cure za bireša, već za doličan svit! Da nisam više čula, da si tamo 'di je i on!

MARA: Nane, ni vas sramota, ne vidite da je ona još dite!

ANA: Ne smućivaj, jel... (*Ušuti, jer se čuje galama, svađa Roke i Kaze, koji dolaze s desne strane.*)

18.

ROKO: Ta manite se vi mene. Nisam ja vaš pulin da me na lancu vučete!

KAZO: 'oćeš još da te i poštivam, a tuđe krađeš! (*Ulaze.*)

ROKO: Da sam i naučio krasti, tu sam naučio...

Ded ovce u tuđe žito; mišlingera 'š nać i
usput samo kosu ponesi...

KAZO: To je taki adet! Al' šta mi vi moj duvan
kradete?

ROKO: Sa svoje zemlje?

KAZO: Ja sam vam reko, da ne će to bit vaš
komad, već onaj drugi.

IVAN: Al, onda već, kad smo duvan posadili.

KAZO: A da finansi dođu, onda bi kazali da je
moje... nikaki jedni!

IVAN: Dedte vi to s manje graje!

ANA: A šta 'š ti njega utišavati!

KAZO: Je l' to rič s čovikom, koji te od štenoće
od'ranio?!

ROKO: No, još ni veći ker nije kazo čoviku da
je štene! (*djevojkama*): Eto, to mu je fala
šta sam mu sina od'ranila! Dica su mi
š njim ko rođene...

IVAN: Pa da, i to mi uračunajte u komenciju
šta vam s dicom smim po koju rič!

KAZO: I nemaš ti šta s mojom dicom da diva-
niš! Sa sluškinjama mi se tu vucara, pa
kad mu kopilad izrodile, 'oće l' još mene
za oca?! Jel gazda bolje mož' da plati.

MARA: Stra' je vas da se ja s Ivanom ne izmi-
rim, pa da vam ne bi' onda očla onim
vašima po vekslu!

KAZO: Šta šta?! Ako te mo' podnet, grij mu te
gole daske, sramoti kuću koja te od'ranila!

ANA: Je l' ga žališ šta se posigravo s tobom?

KAZO (*upadaju jedno drugom u riječi*): Ha! Tebe je oplakivo, a na dite bacio te pogane oči.

ANA: I šta samo pripovida ovom ditetu!

KAZO: Je l' to čovik?

MARA: To nije istina!

KAZO: A misliš, da Baru već nije unesrićio?

STANKA: Nije! ... (*Zaplače i sagne glavu na stolicu.*)

ROKO: I ti mu baš ništa ne ćeš kazat? (*Čudno mu što Ivan ne reagira.*)

IVAN (*ni ne sluša oca, već laganim, prijetećim koracima pođe Kazi, koji se povlači. Na jednom stane, nervozno prevuče ruku preko usta, i povuče oca za sobom*): Baćo... 'ajdemo!

ROKO (*skoro da je pao kako ga povukao. Šakom se prijeti Kazi. Odu.*)

19.

STANKA (*kroz suze ne dižući glavu*): Nije i nije istina! ...

MARA: Stanka! ... Stanka, šta plačeš?

ANA: A šta plače, šta mož' da plače?! Ko zna šta sve mož' dočekat od ovog svita. Al' da je već i ovo dite zaludio, to već valjda vidiš!

MARA: On da se vucara s Barom, on da nju?!...

STANKA: Nije, nije istina, on ne voli nju...
on...!

MARA: Stanka... Stanka, šta je s tobom?

KAZO: A je l' ti to sad najveća briga?! Vriđo
nas ko strvine, a ti, je l' se vucara el ne!
Pa 'di ti obraz, 'di ti obraz!... Pitam!!

MARA (*pogleda ga, pa Stanki*): Stanka, kaži
šta ti je! Kažeš da ne voli Baru, već
koga?!

KAZO: Jesi l' ti čula šta sam pito?!

MARA: Stanka, molim te kaži šta ti je!

ANA: A šta napastuješ to dite?

MARA: Stanka, kaži, voliš ti njega?

ANA: Ta ova baš nije ko šta triba!

MARA: Stanka, kaži, molim te kaži!

STANKA: Pa da da ga volim kad... (*Uđe u
kuću kao rasplakano dijete.*) ...a ko ga ne
bi volio kad je i njemu teško!

20.

ANA: ...Kaži, kaži sad, šta bi čovik tribo
s tobom?!

KAZO: Vратиćeš se čoviku, da znaš, vратиćeš se!
Jesi l' čula, vратиćeš se! Nisi ti prid bati-
nama bižala, nije da oni nisu bili ljudi, već
ti ne valjaš, ti! Al' vратиćeš se! Ako samo
'tili, vратиćeš se!...

ANA: Je l' čuješ ti? Otac te pito!

MARA: ... Da, bačo, vratiću se.

KAZO (*zbunjen uspjehom, iznenađen pogleda Anu*): ... Da bome, da bome, vratićeš se.

MARA: Vratiću se.

KAZO: I šta prija manje grija!

MARA (*gleda preda se, zamišljeno, utučeno*):
Da, vratiću se... Zakasnila sam... Ne da
nisam tribala doć, nisam tribala olić. Sad
sam zakasnila. Al' znajte, da me Ivan samo
toliko voli ko šugavo štene, oči ne bi' digla
na njeg, sluškinja bi' mu bila!... Al'...
zakasnila sam!... Bolja ga od mene zavri-
dila... Vratiću se, jel da se ne vratim,
vidila bi Stanka po meni, da ga još uvijek
volim!... (*Lagano odlazi u voćnjak.*)

(Zavjesa)

II. ČIN

Na lijevoj strani je komencijaška kućica. U lijevom zadnjem dijelu, malo iza kuće, je ljetni „šporet“ od blata, ukrečen i na drvenim nogarima. Kućica je potpačena s dva oguljena drača, koji su okrečeni kao i sama kuća. Trska je već dijelom krpljena i slamom. Nad vratima se krov nešto produžio i leži na dvjema gredicama. U produžetku kućice je ograda od bašte, koja je od kukuruzovine. Pozadina je salaška ledina, koja je od polja, ali podaleko, ograđena niskom zemljanom ogradom. U daljini neobrani kukuruzi, strnika i po koji salaš. U prednjem dijelu desne strane je ljetna peć za pečenje kruha, kokošinjac u obliku kupe; naprijed čardak, a sve to ukrečeno. Iz gomile izlupanih ljuskura Bara pabirči grah.

1.

ROKO (*dok oštri pilu*): Eh, nije... eh, nije!

BARA: I da da nije, i nije! Nije vas sramota, tako star čovik!

ROKO: Ako nije istina nije, i gotovo! Al' da mi nisi više prid oči! Ha! Čovik je svituje, jel je glupava, a nije istina i nije!

BARA: Da da nije!

ROKO: Nije?! A menduše, a ruvo?! Je l' to iz tvoje dvi krajcare? I zašto te onda gazda pucketa po turu, ha?

BARA: Svega me jedared, i onda me na poso tiro. Da!

ROKO: Ha! batinom je to običan, a ne milkenjem! Ni ne udari, već milki. Ne bi on da mu nije drago! Al' baš je: u gazde ni vire ni brigel! I to da je jedared, već po dva tri puta!

BARA: To ste samo vi izmislili.

ROKO: A je l' ti još i to obećo, da će se od snalice razvinčat, a tebe uzet? Sramota je šta radiš. Svisni od gladi, al' biž' od te lakumosti na dvi noge!

BARA: Nisam, nisam, bać' Roko, nisam!

ROKO: Mož' bit da još nisi, al' te kapariso. Da mu rodiš, još bi te batinom na sokak! A on bi kojoj crkvi zvono, pa bi još: da mu i dragi bog osto dužan... Glupača dabil glupača!

ANA (*viče je*): Bare, Bare! Poso stoji, a ti ko da si na prelu! Ovamo dođi, grij onaj božji!

BARA: O'ma, o'ma!... Nije istina, virujte da nije... Al' opet, nemojte nikom! (*Postiđena poleti na lijevu stranu.*)

2.

ROKO: Ha! Gazde! Da im radit, ne bi s grijom ligali i ranili! (*Uzima alate i pilu i polazi;*

lulu lupa o dlan, jer mu se začepila i duše u nju. Dolazi Kazo s desne strane.)

KAZO: Ovaj... začepila se?... Pa, ovaj, jeste l' smislili?

ROKO: Vidićemo... Kažem ja Ivanu, ako vama nije mrsko mene gledat, šta ja vas ne bi' otrpio za plaću. Radit se mora ako 'š života!

KAZO: Khm, da!... Onda bi ko ostali?

ROKO: Javićemo... (*Odlazi. Ana je došla i čula zadnje riječi.*)

3.

ANA: ...Daklem?

KAZO: Lipo on, ne mož' kazat, lipo on čovik sa mnom. I mislim da 'oće, ostaće.

ANA: A i 'di bi sad našli druge... A Mara još uvijek ni riči!

KAZO: Nemaj brige, 'oće ona kad je obećala.

ANA: Znaš, dođe mi žao i nje. Kad bi mogli da ne ode.

KAZO: E, vid', vid'! A 'oćeš u propast? A Stan-ka, a mi, a sramota? Ta valjda nam i do riči štogod! I šta 'oćeš, ovaj je ni ne bi 'tio.

ANA: No, pameti, bože! Jedan 'vaki da ne bi 'tio našu Maru?!

KAZO: A 'oćeš li ti onda po vekslu? Ha! Nek vekslu najpr'e donese! Eto, kad bi mu sad bila dobra, šta će joj falit ako još koji dan tamo prinoći?

ANA: Ti, evo ga baš!

KAZO: Ko misliš da divanimo š njim? Da ga pitamo?... Al' nemoj da ti riči trče prid pameću!... Ej, ej, ti, Ivane!... Khm!

4.

IVAN (*u kolicama doveze vreću i jedan košar kukuruza i to sve skinе pred kuću*): Šta 'oćete?!

KAZO: Ta nemoj tako zlim, bože, sinko! Baš kažem Ani, i nij' mi baš sve'dno šta smo onako... S tobom smo baš ko s ditetom, izružim te i pokaram, al' ne mož' kazat da te ne volim!

IVAN: A šta bi 'tili s tim volenjem?

KAZO: Eto, kaži i sam, je l' sam ja Kazo Patarčić kriv, šta je svit ovako stvoren? Ni meni nije pravo, al' kad drukčije ne mož bit. Dok je biskupa, triba i popova, ne l'?! A 'di bi mi gazde brez bireša! I, eto, kako bi' ti i kazo, zapravo ne bi bilo zgoreg... Ta šta sam se tu spleo već, eto, ja znam da si ti volio našu Maru. El tako el nije?

IVAN: Dobro, dobro, pa?

KAZO: Pa mislim da se ona razvinča, ja bi' ti darovo koji lanac zemlje, pa bi je ti mogo... Ha? Ko mislim, nju! I s jednim računom bi te i usrićili i napravili čovikom!

IVAN: Ne ćete me valjda od gotovog praviti čovikom!

KAZO: Ta, s bogom te i s deranom, ne mislim ja tako! Čovik si ti, i štiješ ko čeljade, i pošo ti za rukom, al' al', zapravo, nema u vas ni kuće ni kućišta, ne l'?!

IVAN: I da ja sad 'oću Maru, ne bi je ni vraćali?

KAZO: Ta kud bi'!... Pa, ono, znaš, ona bi kobajage očla... dan dva bi ostala, pa je evo tebi natrag baš zauvik! No?!

IVAN: Aha, aha, a to čerez one veksle.

KAZO: Al' al', al' baš volim šta znaš! A je l' da su nikaki! I šta su drugo i zavridili? Ona vekslu, pa biž'. Ha?!

IVAN: Nisam virovo da veksla mo' bit rođenija neg dite, al' u vas svakog čuda! (*Ode s kolicama.*) ,

5.

KAZO: ...Khm, da!... Da, da! Magarac onaj božji!

ANA: 'Di nam pamet, kud smo dite 'tili! A i bolje, ranko moj, bolje da ne grišimo dušu! 'Di bi mi vinčanu razvinčavali!

KAZO: Eto, kako bi mi čerez dice i zgrišili.

ANA: Kad i' volimo. Da nas već i za ovo ne pokara!

KAZO: Oh, valjda!... Ta ne će, ne će!... Al' sad joj kaži sve, baš sve. Kaži joj, da smo je tili za ovog, al' da ne će ni da čuje... Ovaj, da! Kaži joj, Stanku bi. Ne?... Sad

bar nemamo brige da se ne će vratiti. No, 'ajd, iđi već i kaži sve!... (*Kad je Ana poslala:*) Ovaj... To ne moraš, da smo je 'tili dok najpr'e vekslu donese. Ne mora ona baš sve znat... (*Ona odlazi.*)

6.

ROKO (*nosi stočić za mrvljenje kukuruza.*)

KAZO: Šta već ne mrvite taj kukuruz, kad ste ga već navukli? Mož' i kiša, mož' i svašta... (*Pođe, ali u to s desne strane dolazi Joško.*) Oh, oh, vid' tebe!

JOŠKO: E, nije meni mrsko ni pišice, ni priko strnike kad idem po obećanje... A kako vi, bać' Roko?

ROKO: A vi, gazda Joško?

JOŠKO: Tušta je briga!

ROKO: Grija?

JOŠKO: Briga, briga, kažem!

ROKO: Pa 'di je grija i mora bit briga. (*Odlazi.*)

7.

JOŠKO: I dobro je da uši baš ne čuju šta i pete! (*Kad ga Joško upitno pogleda kao da pita, što je i kako stoji njihova stvar, Kazo pokazuje rukom da je sve u redu.*)

JOŠKO: Veliš, sve je u redu?... Virujem, virujem, al', opet, od nje bi' da čujem.

KAZO: Ako 'š baš!... Ane, Ane, ded pošalji Maru... Viruj njoj kad meni ne ćeš.

JOŠKO: Znaš, taka je, njoj mož' virovat. Žena, a mož' joj virovat... Baš bi mi bilo žao, da si već svoje moro prodavat... El znaš ti, da Pulakovi prodaju tri lančića baš tu pod tvojom?

KAZO: E, poslo sam već čovika da se raspita.

JOŠKO: I ti?

KAZO: Ta valjda nisi i ti? Znaš, ko mislim, ne ćeš se valjda lakumiti za zemljom tu pod mojom!

JOŠKO: Pa ti ni tako ne bi. A i iz čega bi?

KAZO: Znam, znam, al' opet. Ako i ne ću kupit, volio bih se pogađat.

JOŠKO: ...Pa je l' bi ti novaca?

KAZO: Ovaj!... A kažeš, mogo bi?

JOŠKO: 'oću ja, zašto i ne bi'... al'...!

KAZO: No?... Ovaj, 'oću ja i tebe poslužit, ako nije s velikog.

JOŠKO: Ta kako bi ti bilo!... Je l', ne bi l' ti mogo ovoj tvojoj curi Bari da otkažeš? I bolje bi ti bilo. Znaš kaki je svit, svašta već pripovida. Haha! A znaš, teško je nać čestitu. A ja, eto, ni žene nemam, a triba me poslužit. A znala bi kad kažeš da je valjana.

KAZO: Pa, ovaj... 'oću ja... Al' nemoj da onda svit i o tebi pripovida. Hahaha!

JOŠKO: Haha!

8.

MARA (*ulazi s desne strane*): Zvali ste me.

JOŠKO: Bog te poživio, curo moja.

KAZO: Znaš, ovaj, ditešce moje... kako bi' ti i kazo...

MARA: Rekla sam vam već da 'oću. Vратиću se... (*Joški:*) Još koji dan, pa ću se vratiti. (*Pođe.*) Nemojte se srditi, al' imam posla... (*Pošla je, ali joj Joška prstom dodirne rame. Stane i pogleda ga. Joško joj pruži ruku. Ona je uzme nakon kraće stanke, poljubi, pa ode.*)

JOŠKO: Khm, da!... Sad virujem da će se vratiti. Tako, daklem.

KAZO: Pa onda bi mogo već i vekslu.

JOŠKO: E! Virujem, virujem, al' opet na toliko ne bi'! Dok prinoći kod nas. No, 'ajd, da vidim i tu priju... A za Baru nemoj zaboravit! (*Pođu, ali stane, jer je primijetio Ivana.*) Je l', gledam baš ovog tvog Ivana, nije l' on oko Mare?

KAZO (*u polasku*): Ne misliš valjda da bi s' vakim?! (*Odu. S desne strane dolazi Bara s Ivanom, nose korpu kukuruza.*)

9.

BARA: ... Kad ćeš, Ivane, namrviti toliki kukuruz, kad se već smračiva?

IVAN: Mrvit mož, i u mraku.

BARA: Nije mrak za kukuruz, već za cure...

Ivane, dođi mi večeras.

IVAN: Ja tebi?!

BARA: Ivane, ne ćeš valjda povirovati šta ti ba-
ćo kaže!

IVAN: Mani se ti mene.

BARA: Da! tebi ko ja ni nije dobra. Pa da, ko
bi mogo gazdaricu šta bi joj sluškinju.

IVAN: Ne baljezgaj!... Ako sam je kadgod i
volio, curu sam volio, a ne gazdaricu.

BARA: A kako si baš nju, a ne mene?

IVAN: He, da je znati ko zjati! Je l' se ne zaže-
liš najpr'e rumena jabuke? Kus ćeš joj znat
kad zagrižeš. I utrnili su mi zubi!

BARA: Al' sve'dno, al' ti opet ona triba a ne
ja!... Ivane, dođi mi! Samo malo... Ivane,
vidio bi nisam gora. Dođi, samo malo dođi!
(*Privlači mu se.*)

IVAN: Je l', nije l' tebe onaj matori nahucko da
ti odem, pa da me nađu kod tebe? (*Bara bi
pobjegla, on joj uhvati ruke.*)... No, 'ajd,
ajd, kaži!

BARA: Jeste... Nemoj, nemoj mi doć. Je l', ni-
sam poštena!

IVAN (*gleda je takvu nesretnu*): Oh, dite, dite!
Nemoj još i u griju biti sluga. (*Još je veselo
i zagrlji, tad se pojavi Mara.*)

10.

MARA: ... A šta je to tamo?

IVAN: Vidila si valjda.

MARA: Kaka ste čeljad kad za stid ne znate.
'oćete l' se još ljubiti?!

IVAN: Slušaj ti, Mare ... (*Poveo je i Baru, ali se ona otme i pobjegne*) ... još razumim da mi se u poso mišaš. Plaćate me, pa možeš zanovetat. Al' šta se tebe tiče 'di i kad se ja ljubim?

MARA: Da! sad mi Baru zaluđivaš, sad to ne srićno dite, moju Stanku.

IVAN: Al' sad mi već dosta! Ni mriš Barin ne znam, a izrodiće mi kopilad; ni na štranga ne gledam Stankine skute, a ja je zaluđivam!

MARA: No, 'oćeš još kazat da te Stanka ne voli?

IVAN: To me se ne tiče. I razumi već, otkad si mi zagorčala, ni jedna mi ne treba!

MARA (*pomirljivo, jer bi rado vjerovala da on ne voli Stanku*): Da mož' rićima virovat, da i nji' mož' viditi, ne samo čuti!

IVAN: Moje još i neviđene vride, još i' nisam prodo. Al' možda ću i ja, kad me pritegnete za komadić krušca.

MARA: Ivane ... ja sam te tamo svaki dan sve više poštivala.

IVAN (*ne će da shvati njene riječi, odmahne rukom, rezignirano*): Ej, moja Mare, jedared je samo gedžo 'tio med' debele svinje, al' ga siti mal' nisu gladnog pojili!

MARA: I kažu, ritko sad zapivaš. I vrulu da si izlomio.

IVAN: Ha, el misliš čerez tebe?

MARA: Kazaćeš, volim tuđu nesriću neg svoju sriću, al' ja ću opet: tako bi' volila da čerez mene patiš... Tako sam sama, tako mi nije lako! Da znaš kako sam pokarana, kako sam željna bar jedne lipe riči, a da je još tvoja. Ako me i ne voliš, jesi me kadgod. Sad da ti bar malo nije sve'dno! Kaži da nije i o'ma' ću natrag!... Ne, ne, ništa ne kaži, luda sam! (*Plaćući otrči.*)

11.

STANKA (*dolazi s lijeve strane i vidi da je Mara odjurila*): Mare, Mare! ... Šta je ovoj, Ivane? (*Čuju Roku, pa sad na njega obraćaju pažnju.*)

ROKO: Ej, ej, sinko moj! (*Ulazi veseo.*) No sad si mogo vidit ko je čega vridan! Očistio sam ti hambar, al' baš ko kaki pravi. Je l' da, Stanka. Tako sam uglanco daske, sve će mi ševi popadati! Bome!

IVAN (*misli mu lutaju*): Je l'?

ROKO: Čuješ el virovo el ne, još me i snašica pofalila!

STANKA: Zaozbilj, Ivane!

ROKO: E, bar da sam joj i ja večeru mogo.

IVAN: No da niste ostali gladni?

ROKO: Ta nije da sam gladan, al' nike mi ve-

čere! Večera? Ha! Da si ti sinoć vidio kod Pere Šijaka! OOo! To je bila večera, a ne...! I kruva, i luka, i sira, a za svakim zaloga-jem po gutljaj! Hej, home!

IVAN: A sad vam već ne bi ni pasirala čaša vina.

ROKO: Ta s bogom te i s deranom!

IVAN: Ko mislim, nije bilo za večerom, šta će vam posli.

ROKO: ...A baš sam imo štogod da poručim tom birtašu.

IVAN: Pa šta ne odete?

ROKO: No, još to bi tribalo! Mož' mislit, ući u mijanu, a ne naručiti! Bar reda znam! Baš ko uć u crkvu, a ne izmolit očenaš za mrtve.

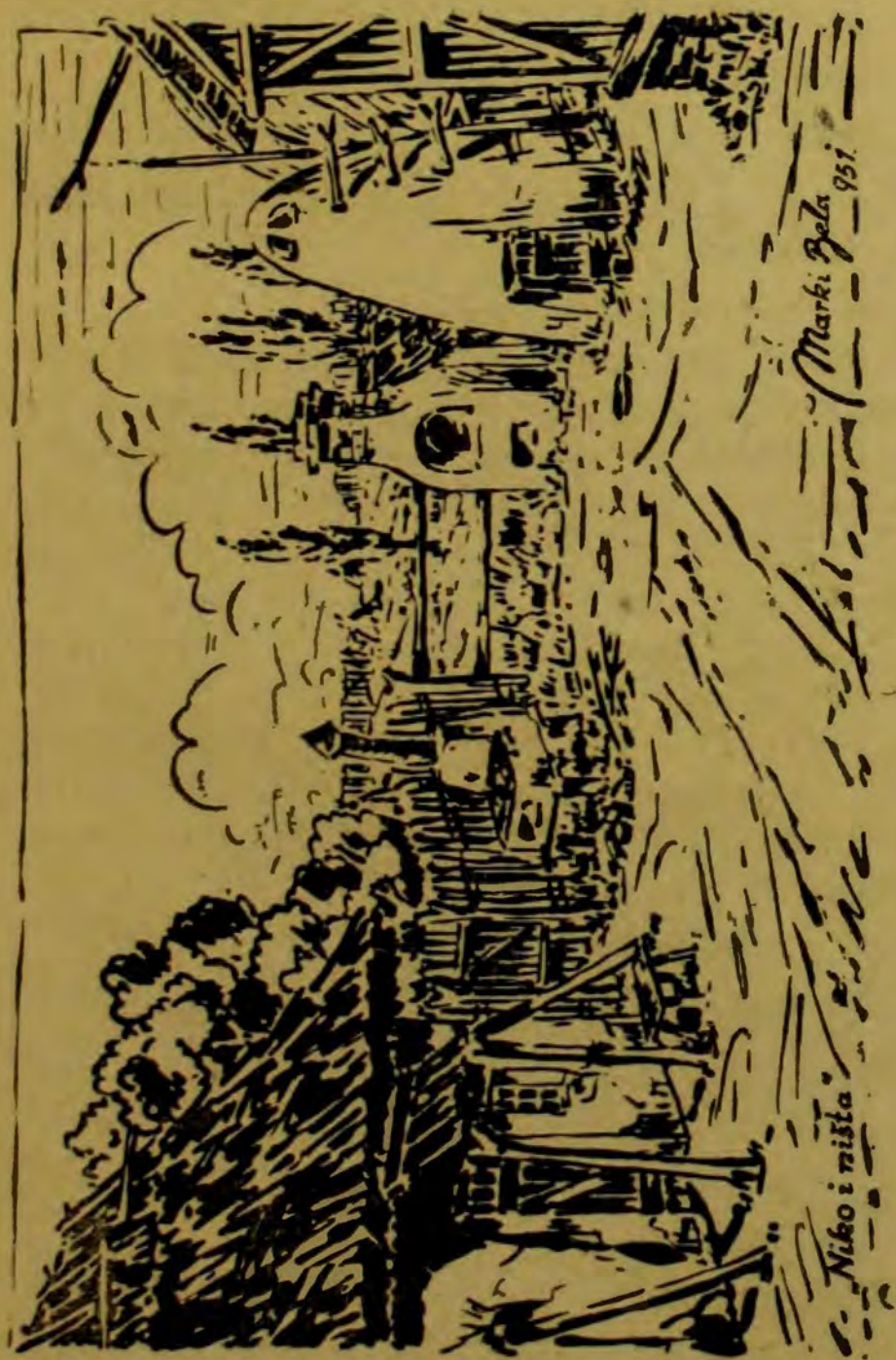
IVAN: Ej ej, baćo moj! (*Daje mu novaca.*) 'ajd, onda, evo vam za jedan očenaš.

ROKO (*pogleda novac*): Ohoho, biće tu i za dva! Haha! (*Krivo mu što je odao svoju radost:*) Ovaj, znam ja, sinko moj, da nam ne dotiče i da ne voliš kad popijem... Al', znaš, kad imam malo u glavi, sve mi s' čini, da je sav svit moj, da mi niko nije ravan. (*Ode.*)

12.

IVAN: Ima ko brigu ni upozno nije, a drugi je samo u vinu zaboravi.

STANKA: Misliš u me nema briga? I sad baš ta-rem glavu el da ti kažem el ne. I kazala bi' ti, da me ne ismiješ.

Niko i ništa

Marki Bele 951

Niko i ništa II. čin. Scenografski rad Marki Bele

IVAN: Nisam običan ljude ismijavat. Smijati se volim, al' i to ću kada zaboravit.

STANKA: Zbog Mare? Kazala sam ti: rič dví nek divanimo, a ona opet o tebi.

IVAN: Dosta o njoj! No, ded ti o svojoj brigi!

STANKA: ... Znaš, i noćom zaplače kad misli da spavam.

IVAN: Stanka, dosta o Mari!

STANKA: Dobro, al' te voli! (*Ivan je uzme za vrat da bi je ušutko.*) Joj! Dobro baš! ... A znaš zašto mi se ono najedared stešćalo? Ono kad sam zaplakala! Došlo mi žao same sebe ... Eto, znaš, ja baš nikog ne volim, al' onaj Petro, znaš ga je l', eto, taj mi uvijek ni-ki prkosi. I kad sam ja o njem' štogod prid baćom, a on: tušta je u nji' diće, šta će ko-jem doteć? A kad prid nanom, a ona: icila, icila nana svoje lipo sunce! A za drugog bi me, a ne za Petru! Sad znaš, sve'dno bi mi bilo je l' to Petro el drugi...

IVAN: Al' najbolje bi bilo da je Petro, je l'?!

STANKA: Aha! (*Stidno se nagne na grudi Ivana, a on je zagrlji i radosno se smiju. Mara se pojavi. Vidi njih zagrljene.*)

13.

MARA: Ja ... ja sam tu, Ivane.

IVAN (*drži jednom rukom zagrljenu Stanku, nasmijsano*): Šta je, Mare?

MARA: Vidiš, kazo si... Ivane, zdravo voliš moju Stanku? Ako da, čuvaj je, ne daj je... *(Poigrava se pregačom da ih ne bi morala gledati.) I nemoj i nju i Baru.*

IVAN: Zaboga, Mare, šta opet divaniš?

STANKA: Je l', ti misliš da me Ivan, recimo, da sam ja za njeg ko, eto, ko da bi se mi volili?

MARA: Pa... da!

IVAN: Zato šta sam je zagrlio? Je l' po tom misliš?

MARA: Pa... vas se dvoje ne volite?

IVAN: Kako ja ne bi' volio Stanku!... Al' se nisam za njom zano, nisam ko... ko šta sam se kadgod za tobom!

MARA *(pritrčala mu, zgrabila ruku, ali se zbunjena povlači, jer se rasplakala. Pođe do panka i sjedne.)*

14.

JOŠKO *(dolazi s Kazom i Anom)*: He, he! Mladež, vidiš, mladež! Još se dobro ni ne smračiva, još se ni pilež nije smistio, a oni već u divan! Najpr'e sve stirajte, pa namirite... Šta je, šta je tebi, Mare? Je l' mi se čini, el ti zapravo plačeš?

STANKA: Plače.

KAZO: Da joj ovaj nije štogod?! A šta je tebi briga za ovu ženu? I šta ti imaš s tuđom že-

nom?! Kad ti krv ne da mira, iđi med' svoj
svit. Nisam ja moju curu od'ranio da sluge
griju š njom krevet!

MARA (*ljuta, kroz suze*): A sami ste mu nudili!

ANA: Al' al', curo nes'vaćena, jesi l' ti baš polu-
dila?!

KAZO: Ta, nemoj, Ane! Šta ti znaš joj ovaj sve
nalago! Al' pamti, momče... (*Batinom mu
se prijeti.*)

JOŠKO: Ta čekaj, stani malo, pretelju!... Pa,
dobro, šta ti je?

ANA: Divani kad te pitaju! Šta cmizdriš!

MARA: Od dragosti šta ću svekru natrag, a dru-
gog volim!

ANA: A, a!... A, bože!

JOŠKO: Šta, šta kaže?!... Ko šta bi' i kazo, je-
sam ja to dobro razumio?

KAZO (*prolazi kraj Mare, odgurne je ljut i pri-
lazi Joški*): Ne slušaj je, ne slušaj kad nije
ko šta triba!

MARA: I nisam! I volim ga! Al' ako 'očete, ja ću
vam otići natrag! Volim ga, al' ni prstom
nije mako za mnom.

ANA: A, a, bože, zaveo je, zaludio!

MARA: Da je 'tio, ne bi tribo!

KAZO (*Joški*): Ne ne, ajak! Ona to samo onako,
znaš, onako! On je nju 'tio. Ti, ti si je 'tio!
I onda si, i sad si!

JOŠKO: Čekaj, čekaj!... Čekaj, šta se zatrča-

vaš! Pametni smo ljudi, pa šta da samo svi
pripovida ... Al', al' šta sad?!

ANA: Znam da vam sad već ne treba. Al' ako bi
je 'vaku, nek iđe iz ove kuće; tu više za nju
ni krušca ni zakrpe... a suze možda kad
oči zaklopi!

JOŠKO: Ne ne, prijо, ne! Nemojte tako plavim
na nju! ... Eto, trevilo se. Al' kad on š njom
baš ništa nema, baš ništa! Vidi se to, čulo bi
se to! ... Eto, mož' bit, tako je naišlo na nju.
Al' biće ona dobra, biće, je l' da?!

MARA: Ne znam kaka ću bit.

KAZO: Kaži da si slagala, kaži da je šala, jel ja
ne znam šta ću!

JOŠKO: Ta, stani! A šta bi da ti kaže? Šta tu
triba riči natezat? U tušta riči bude šta čo-
vik i ne bi volio da čuje! I nije mi familija
da se o njoj pripovida, a vi kako 'oćete...
No, no, već, eto! ... Da mi prikinemo svaki
divan, nek Mara kaže. 'oćemo l' upregnit, pa
kući. I šta sam vidio nisam vidio i šta je
kazala bis je kazo. No, Mare?

KAZO: Mare?

ANA: Nek ne zaboravi, čestita je familija od'ra-
nila, i da sestru ima!

KAZO: A ti bi nam, momče, mogo s očiju, da ne
smućivaš!

JOŠKO: Ne ne! Čekaj, pretelju, čekaj! Šta si se
latio! U bisa ni srca ni pameti! Ja bih baš
da ostane. Je l' da, ko 'vakog čovika ne bi

poštivo?! ... Lipo je to, pošteno je to šta je nije 'tio ... Znaš, Ivane, ljudi smo pa laneš, ispriповidaš. Znaš, kad se i sitiš, ne daj ričima kroz usta — bilo bi to čovičanski! Čo-vik si, nisi žensko, moraš me razumit ... još da je on nju otiro, još 'ajdede, al' ga ona napuštala — sramota je to! Razumiš, ne l' da?! I ne bi se pokajo, a i za dušu bi ti bilo.

KAZO: Ovaj ... ti, onda, pretelju, ti bi onda, da se, eto, da se baš ništa nije trevilo?

JOŠKO: A je l' se štogod trevilo? No, vidiš! Nije i ne će! ... Znaš, pretelju, Ivan bi ti mogo i oprostiti šta si onako plavim na njeg.

KAZO: Pa, mogo bi ... Nek mi ne zamiri, i nisam ja to, već brige, starost za to dite ... A i pošten je, ne će tuđe.

15.

ROKO (*neobičan skup ga je iznenadio, pa im lagano prilazi. Čim ga vide, Joško mu se obraća.*)

JOŠKO: I nij' mi je sve'dno, i ne priznam kad pitaju: a 'di vam snaja ... A šta vi na to, bać' Roko? Natukli ste se sa životom, ko će znat ko vil

KAZO: Gazda Joško bi štogod i platio Ivanu.

JOŠKO: Nije da bi' platio, odužio bi' se.

IVAN: Al' ako bi s novcima, tušta bi vas stalo, gazda Joško!

JOŠKO: E, tako, tako ja volim čut! Ko zna iska-
ti, znaće i za miru!

IVAN: A 'oće l' Mara 'tit natrag?

MARA (*prilazeći*): A 'oćeš ti ponuđeno primit?

IVAN: Za dobru cinu je svačiji kožuv naprodaj.

ROKO: A a, a šta se tu kupuje, šta se tu prodaje?

MARA: Koža s obraza!

JOŠKO: Ta, nemoj, rano moja! Lipo je to bit
o'l, al' je bolje bit pametan. O'lost je osim,
ko čast i čest! A kad čovik ima osima? Kad
mu sunce sjaji, kad mu je dobro. A nemaj
brige, kad mu bude dobro, doće i osim: da-
će mu svaki čast i čest! Da, da, kruv 'rani
čovika, a ne osim (*sjena*)!

MARA: Pa kolikim 'oćeš da ti je taj kruv, Ivane?

IVAN: Eto... ti mi ga odmiri!

MARA: Je l'?!... I primićeš?... Dobro! Eto,
dajte mu tu vekslu šta je imate od baće.

JOŠKO: O, bože m'...!

KAZO: Hehehe, al' na to ja ne pristajem!

MARA: Pa je l' se vi vraćate čoviku el ja?

JOŠKO: Tako je zapravo, al' baš toliko! Znaš,
Mare, tušta je, zdravo je to tušta... al' kad
ti kažeš, nek je! (*Ivanu:*) Daklem, čim se
Mara vrati, ti nemaj brige.

IVAN: Ajak, ajak!

ROKO: Rič je rič, gazda Joško, a novci su novci!

JOŠKO: Kazo sam, dok se Mara vrati.

MARA: Šta ste 'tili, da ga prida mnom osramo-

tite? Da pokažete da nema čovika koji se ne će polakumit? Kad ste ga već kupili, i platite!

JOŠKO: E, ovo je žena!... (*Izvadi novčanik i daje Ivanu mjenicu.*) Evo ti, momče! Al' pazi da ti novci ne odu ko šteta uz vodu! Sad si čovik!

ROKO (*neugodno iznenađen što je Ivan primio, mili prema njemu.*)

STANKA: Ja... ja sam mislila, ako je i ne poštivaš, da je voliš!

MARA: Baš nikog poštenog!

IVAN: Mare, dođi 'vamo da se oprostimo... No, 'ajde! Ako i ne valjam, nisam gori neg ti... (*Mara mu prilazi.*) Pa srićno ti bilo... A da i ja budem miran i srićan, drž' ove novce... No, drž', drž'! Smotaj i'..., 'ajd, smotaj i' već! I metni u nidra... ta metni kad ti kažem! (*Ostalima:*) Znam da ću vam izgledat glupav i smišan, al' šta ćete: i dosad sam pošten kruv io, i odsele bi'! No, zbogom! (*Uzme oca pod ruku i uđu u kuću.*)

ROKO (*Veselo*): Hahaha! Nije gazda ko je gazda, već u koga je obraza! (*Odu.*)

16.

MARA (*gleda za Ivanom sve dok nisu ušli. I pošla je za njim, stane i pođe na suprotnu stranu, a Stanka potrče za njom.*)

JOŠKO: Khm, da!... Da i' je više, čovik bi i'

se pobojo! ... Ha, luda! ... No, 'ajd sad da se spremimo. Vrime je da krenemo

KAZO: Je l' misliš ko ja?

JOŠKO: Ta ja s Marom.

KAZO: A šta se mene tiče? Jesi l' meni dao vekslu? A šta se mene tiče! (*Ljut odlazi na lijevo, a Ana za njim.*) I ako je i u nje pameti, ni ona ne će ići!

JOŠKO: Ej, ej, pa ne ide to tako ... Je l' čuješ ti? Ne ide to tako! (*Žuri za njima, a riječi mu se još uvijek čuju.*) Novci u te, a da se ne držiš riči? Pa 'di ti je poštenje?! Ne ide to tako, Kazo! Kazo, Kazo!

17.

ROKO (*Ivan otvori prozor i zapali na prozoru lampu. Tu je namjesti, a potom nestane. Zviždi. U tom međuvremenu Roko izlazi, natukao je šešir na glavu, malo se ogleda po dvorištu, maši se za džep i poigra se s dobivenim novcem od Ivana, pa se sjeti da ode popiti svoje vino. Veselo, cupkajući po-
đe. Ivan iznese stolicu sa škipićem, kabo vo-
de i nalijeva u škipić. Zasuče rukave, ra-
stvori košulju, peškirom se opase, zviždi i
umiva se.*)

MARA (*došla je s desne strane, posmatra Ivana. Tek nakon pauze — kad ga vidi gdje se već umiva.*) ... Dobro šta još nisi izišo na so-
kak, da se sridom puta pereš.

IVAN (*za čas prestane da se umiva, pa nastavi i govori*): Da sam 'tio, mogo sam.

MARA: Ko je vidio umivat se u avliji 'di ima i divojaka.

IVAN: I mladih žena.

MARA: Od mene se možeš umivat koliko te drago, al'...

IVAN: Ko je stidan, nek zažmiri... Vidila si ti 'di se čovik umiva. Il' ga ti i pereš?

MARA: Pa da sam ga i prala?

IVAN: Oslipio ako mi žao.

MARA: Znam šta misliš... (*Sve mu bliže prilazi.*) Bože moj, ne mož' svaki imat 'vako volovsko tilo ko ti.

IVAN: A je l' bar glava ljudska?

MARA: Pa ne kažem.

IVAN: Bože, Mare, moram se umivat kad sam prašan.

MARA: Nije sramota, od posla si.

IVAN: Bome!

MARA: Ta, izuljaćeš već tu kožu.

IVAN: Nije od svile. Bireška je.

MARA: A bireš nije čovik?

IVAN: Med svojim svitom... Kako si ono i kazala? Sve'dno ti je el ja prošo kraj tebe el ker protrčo: obazreš se da te ne će ujisti!

MARA: Kako ne's da me razumiš!... Ni onda nisi 'tio! Da, da nisi 'tio! Ja sam ti govorila šta mi je baćo naumio; ja sam mu se i smi-

jala, ja sam ga i ismijavala... A nisi l' ti:
'di će kuga neg u svoj rod; nisi l' ti: da ne's
zaplakati za mnom, da ja s novcima mislim,
a ne srcem?!

IVAN: Jesam da!

MARA: I onda si mi još baći: zašto te ja nazla-
bam kad već imaš svoju curu!

IVAN: Ja?... Tvom baći?!

MARA: Ti, ti! I kazo mi je: da bi ti mene samo
čerez zemlje.

IVAN (*prestane da se briše*): Ako ti je kazo, la-
go ti je. Šta bi meni lanci, kad sam ja tebe
volio?

MARA: A drugu si imo.

IVAN: Ni onda ni sad; i onda sam te volio i sad!
(*Pogleda je i dalje se briše.*)

MARA: Ivane!... Ništa, ništa ja ne razumim,
ništa! Ništa, al' zaplakala bi', a radosna
sam!

IVAN: Reko sam, el teško ti je... Kaže Stanka:
teško ti je. Al' sad sve zaboravi, jel više ni
tako ne's čuti... A ni meni nije lako!

MARA (*kroz radosni, ali plaćan osmjeh*): Ne boli
te kad se toliko tareš? (*Bojažljivo mu dodir-
ne ruke.*)

IVAN: Naučen sam ja na oštar peškir ko i na
oštre riči!

MARA: A ko bi smio na te zlim!... Ovake ruke
vole cure, je l'?

IVAN: A žene?

MARA: Kad bi milovale... (*Uzima okrajak peškira i briše ga.*) I tu si se kanda ušprico... Znaš, leđa su ti baš ko veliko kor'to.

IVAN: Pa zdrav sam... Ne dam se lako. A nije mi lako.

MARA: Vole te šta se slabijem ne sprdaš... Tako si jak, Ivane... Bojala bi' se da me zagrliš. Zagušio bi me, je l' da? (*Podvlači mu se pod lice.*)

IVAN (*zanesen je zagrlji, ali je odmah pusti*): Je l' da te nisam zagušio?

MARA: Bar da si.

IVAN: Sad da si mi žena, poljubio bi' te.

MARA: Ne smiš šta ti nisam?

IVAN: Ne bi dala.

MARA: Samo kad bi 'tio!

IVAN (*skida joj ruke sa sebe*): Ne, ne ću... Ne-pošteno bi bilo.

MARA: A s curama nije?

IVAN: One još nisu ničije; i moje su i svačije. Onog kog one 'oće.

MARA: Pa jesam ja čija?

IVAN: Vратиćeš se čoviku.

MARA (*tiho, ali odlučno*): Ne, ne ću... ne ću! 'tila sam rad tebe... rad tebe i Stanke. Mislila sam, voliš je. Sad ne ću, ne možem... (*Uhvati ga za ruke, zagrlila bi ga.*) Ivane, ja ne možem natrag! Mislila sam bar ću iz pr-

kosa moć, al' ne moţem, ne! (*Ivan joj skida ruke sa sebe, ona se opire.*) Ne, nemoj... ne!... Da i dalje leţim budni' oĉiju?

IVAN (*ode od nje koji korak*): A dunja vruća, a ti vruća... a noć dugačka, pridugačka!

MARA (*osjetila ironiju*): Nije, Ivane, nije! Viruj, nije! Nije to rad' tog šta misliš... Nije mi do njeg, nije mi ni do kog, samo do te... Ćujem te kad i nisi, kad i nikog nema; vidim te doć do kreveta, a kad ispruţim ruke, tebe nema. Onda mi joŝ teţe. Suze suzu brišu, uzglanci se tuţnim... a ni bog me ne ĉuje! Da je samo on, da nije ţelja za tobom. tvojim riĉima!

IVAN: Kako sam ti ja virovo!

MARA: Viruj, dite sam bila... Uvridio si me. Mislim, mrzila sam te. A joŝ baćine riĉi. i suze nanine... one su me udale. oĉi zavele! I da ti naprkosim... S dana na dan, riĉ po riĉ, a otac mi je, a mater mi je. I tako divane ko da nisu ljudi, već oni sa svete prilike!... Ivane, voli me makar iz miloŝće!

IVAN: Grijeta se ne daje u miloŝću.

MARA: Ivane! (*Zagrli ga i ne daje da joj skine ruke sa sebe.*) Ne marim, niŝta ne marim, samo me voli. Voli, joŝ viŝe voli!

IVAN: Ne, ne ću!

MARA: Ostani, ostani! Ivane, ne dam, ostani!
(*Kad se već oteo:*) Ivane. .!!

18.

ANA (*žuri prema njima*): Mare, Mare! Svekar ti iđe, Mare!

JOŠKO (*žuri za njom, priđe Mari, koja je pustila Ivana. Trgne je od Ivana*): Još nosiš pošteno ime, a već se švaleraš?!

KAZO (*dolazi za njim, nabasito*): Jednu manje!

JOŠKO: Ha! i ti si tu?!

KAZO: Jesam, rode, jesam, ako si me željan!

JOŠKO: Al' žutica te šta prije poželila! Jesi l' curu zato odvo od vinčanog da se švalera?

KAZO: Ne! Već šta ti se to malo pameti pomutilo, pa se zaželio snajinog kreveta!

JOŠKO: Al' ja bar kraj žene ne držim švalerku u kući!

IVAN: Ne volim graju prid svojom kućom! (*Roko se žuri k njemu, jer je čuo graju. Prati mu svaku riječ i geste.*)

JOŠKO: Je l' me tiraš da bi se u miru švalero? A još mi vekslu oteli! Pravdu, pravdu 'oću! A moja će bit, moja! Zapamtite, ni pravda ne voli gladovati, i ona će u puniju kuću.

KAZO: 'oće? Al' i to da znaš, da je mrak i od su-da jači!

JOŠKO: Ha, još bi se ti kome pritio? Još ti i konji pognute njuške prokasaju kraj mog salaša, a i ti ćeš; još ćeš me molit, još ćeš mi se klanjat!

ANA: Sprdo vam se, a ne klanjo!

JOŠKO: Pa jeste ti čovik pametan, kad ti se na očigled mož' švalerat.

ANA: Pa nek mu je, pa nek je! Da i' je i stotinu imo, samo sam mu ja vinčana, sve su druge švalerke, sve!

JOŠKO: Hahaha! No, i ovaj će se momak moć pofalit, da je dobio ženu iz gazdinog kreveta! Haha! (*Krene, bijesan diže ruke k nebu.*) ... Pravdu, bože, pravdu 'oću!

ROKO (*na riječi kad je vrijeđao Ivana, uzvrti se, nađe batinu, pa odgurne Ivana, koji je htio poći da napadne Jošku*): Dalje da si! Evo vam, evo vam pravda, nosim vam je!...

JOŠKO: Ljudi, ljudi, joj, ne dajte, ne dajte me! Ne dajte, ljudi! ... (*Dao se u bijeg.*)

19.

KAZO: Hahaha! Ivane, sinko moj rođeni! (*Radostan, skoro razdragan hoće da ga zagrlji. Ivan ga pogleda, odmjeri i uđe u kuću.*)

ANA: Mare moja, dite moje! ... (*Mara je isto pogleda i pođe, a Stanka potrči za njom.*)

Ona je došla s Kazinima zajedno.) Stanka, Stanka! ... A šta je ovo?!

KAZO: Ostavi, ostavi, rano moja. Primiriće se. Ane, ko bi i mislio, da će nam bog bit ova-ko od pomoći! Ano, ženo moja! (*Ide njoj u susret, zagrlio bi je, ali se Ana isprsi, ljuta ga pogleda i ode. Vidi da tu nešto nije u redu. Roko se vraća.*) ... Bać' Roko, bać' Roko, ta u vas je pameti neg u sto proka-tora!

ROKO (*naglas se smijući je dolazio. Sad se ljut malo sagne i podvikne Kazi*): Nije naprodaj! (*Uđe u kuću.*)

KAZO (*sam, publici*): Pa... pa kanda baš tu nije sve u redu! Ha?!

(Zavjesa)

III. ČIN

Prilično velika soba, ali oniža, s dva prozora u lijevom zidu. U dnu desne strane parasnička peć s bankom. Vrata na desnom zidu. Između vrata i peći je kovčeg. U dnu lijeve strane krevet; između kreveta i peći daske, prekrivene šarenim pokrovcem, a na dijelu do kreveta šaren, velik jastuk. Dolaf je između dva prozora, na njemu gipsane figure, lampa, čaše, tanjuri. A iznad dolafa sveta slika, s oba kraja joj visi Marinska svijeća. Do vrata svetnjača s cicamacom. Na peći po koja jabuka, a čizme će Bara objesiti blizu peći o gredu.

1.

KAZO: ... A da ti je kazo, da sam koga ubio, je l' bi i onda virovala? Ama, ženo... ma, eto, bože ne pokaraj me, kunem se...

ANA: Bar šešir skini!

KAZO (*skine šešir i preksti se*): Al' kunem se svemu na svitu, da je on bacio oko na tu curu!... No?... A i znaš valjda, da nije baš hog zna kaki promizgivač.

ANA: Valda ti cura nije dosta lipa?

KAZO: Al' sluškinja! S'vati već, grij nam 'tio u kuću!... Ta, 'di bi ona mene kraj taki' ko Ivan!

ANA: No, no!

KAZO: Ne kažem da ne bi, da sam joj svilu el menduše... A je l' sam ja baš taki alvatan s novcima?... No!

ANA: Al' s Marom, šta ćemo s Marom?

KAZO (*olahnulo mu, uzdahne, jer osjeća da mu je povjerovala*): Čuješ, nij' joj lako!

ANA: Kad ga ne će, kad ga ne mož podnet.

KAZO: Znaš, ovaj, triba lipo š njom. Napatila se, baš napatila. A još se ovaj nikaki i sprdo š njom!

ANA: Kažem ja tebi, daj ti nji' u varoš, i dok vide svita, zaboraviće na 'vake kojekake.

KAZO: Al', ovaj... ne će l' to tušta koštati?!

ANA: Koštalo šta koštalo!

KAZO: Znam, znam! Ni ja ne marim, al' da već ta veksla nije u životu! Onda bar znaš računa... Hahaha! Taki ti je taj život, misliš dotuće te nevolje, a ono se samo razgali, hahaha! Mama moja!... (*Veselo je protrese, grli, a ona se izvuče.*)

ANA: 'ajd, ti!... Kaki je mator, a još bi se posigravo!

2.

MARA (*nosi kotaricu od rogoze i ostavlja je kraj kovčega. Dok teče razgovor, nešto traži u kovčegu.*)

KAZO: Bome tako! ... Kad on mož' bit u varoši, a šta ne bi i one? Nek vide svita. I nisu mi one da se prikidaju u poslu.

ANA: Ha, ni bog i' nije stvorio za rosu i strnikul

KAZO: Eto baš, nikad ne znaš koja će ti nesrića donet sriću... Da, ovaj, da ne zaboravim: je l', Mare, jesi l' ti tu vekslu dobro spremila? Sad nije da bi' je ja 'tio, al', ne daj bože, da se 'digod zaturi.

ANA: Zaozbilj, Mare, mogla bi ti tu vekslu baći. Da se ne zamete!

MARA: Ja bi' šetovala i niko više! (*Zalupi poklopac kovčega i izađe.*)

3.

KAZO: Kako kako?! ... Da sad ona ne misli, eto, dali joj, pa je veksla njezina? Da joj ja sad ko i dugujem?!

ANA: Baš borame nije ko šta triba!

KAZO: E, al' šta ako baš jeste?! ... Već ded ti vidi, šta ona misli, šta će reći!

ANA: Da pitam? (*Krene.*)

KAZO: Pa da, 'ajd, 'ajd! Al' ni onda nemoj plavim na nju, ako i ne 'tila! Šta ne će danas,

daće sutra!... (*Ana potvrdi i izađe, a on se došee do prozora, pa vraćajući se:*) Pa da, šta ne će danas, daće sutra... (*Bara ulazi.*) Je l', Bare, šta ne će danas, daće sutra!

4.

BARA: A ko? A šta?

KAZO: Ta svaka! Hahaha!... A nisi l' me i ti do sad vukla za nos?

BARA: Manite se tog, gazda Kazo.

KAZO (*Bara je donijela neko rublje i čizme Kazine, dok ona slaže rublje u kovčeg*): Ha, haha! A baš si lipa. Lipa i mlada!... Znaš, ti si prva koja je i priko moje pameti.

BARA: Kazala sam, vratiću.

KAZO: A, ne ne, bože m' sačuvaj! Znaš, sitio sam se samo... Ha! Ja tebi menđuše, a ti bi svilu...

BARA (*zalupi poklopac kovčega, pa se penje na njega da objesi čizme*): I zemlju ste 'tili, al' ni ovo ne ću.

KAZO: 'oćeš, 'oćeš, imaćeš!... 'oću ja još i sad... (*Bara je objesila čizme, silazi, pa je on uhvati za miške i stišće.*) Haha!... Ne da 'oću, već sad i možem!

BARA (*otima se*): Nemojte me!

KAZO: Oh, oh, ta ja samo to tako. Oh, tvrde ruke, oh, oh!... (*Ne pušta je dok govori.*)

Znaš, sad bi' ti mogo dva lanca, mogo bi' i više, kad bi ti bila samo malko, malkice poslušnija. Hahaha! (*Hoće da je zagrlji.*) Da odeš u varoš, i kad ja navratim... No, ta ne otimaj se, hahaha! (*Još je više privlači, a ona otima. U to uđe i Ana i stane zabezeknuta u vratima.*)

5.

ANA: Ha!... Haha! (*Navali na Baru i udarajući je po glavi goni van.*) ... Na, na! Na, ti nikaka jedna, na! Nikaka, dabil nikaka jedna! Ta bogo moja, ubiću je!

BARA (*pokrivajući glavu rukama pokušava pobjeći.*): Ne ne, nemojte, snašice... Nemojte! Joj!

ANA: Ta kaki ne ću, ta kaki ne ću! Al' baš 'oću, nikaka jedna!... Pakuj, pakuj te svoje ronđe!... (*Izašli su u gužvi, glasovi se još čuju, a i kuknjava Bare.*) Pakuj da te ne vidim. Da ne smrdiš, da ne nazlabaš!

KAZO (*dok se još čuo glas Ane*): Uh, uh!... Uh, al' bola me ne ila kad me baš sad spopalo... Uh, uh! (*Ne zna šta bi, leti od vrata do prozora. Poletio bi iz sobe, ali se u to pojavi Ana, pa se povlači ispred nje.*)

ANA (*stoji u vratima i njoj svojstvenom dostojanstvenošću*): Tako daklem!... Sad bar znamo na čemu smo... Žalim šta sam i 'vaku graju nadigla.

KAZO: Ja... ja mislim... ja mislim da vidiš.

da je to bio osim! Da! Pravi osim! Jedno si vidila, a drugo je bilo!

ANA: Sad još kaži šta imaš, jel će zadugo ovo biti moja poslidnja rič s tobom.

KAZO: Meni... meni je žao šta me ne ćeš da prislušaš.

ANA: Rekla sam, divani!

KAZO (*sklopio ruke i moli*): Viruj, viruj moja čest ne bi dopuštala da...

ANA: A šta se tu još važiš!

KAZO: Al' al', razumi, 'di bi se ja dao u đubre kraj 'vake lipe žene ko ti!

ANA: Meni ne treba oči zamličivati, ja i sama znam da sam lipa!

KAZO: Ta u šoru te nema! A šta misliš, šta je mene tiralo da budem bolji neg drugi? A čerez čega sam 'tio steć? Misliš da se razvalim ko Mate na vašaru?! Već zato, rano, da bi me volila i poštivala, zato šta si lipa da te nema!

ANA: A prvom zgodom bi me prodo za po i po brazde! Imaš još štogod?

KAZO: Ane moja!

ANA: Ako je i bila, zadugo ne će!... (*Ponosno se isprsi i izlazi.*)

6.

ROKO: Al', Ane!... (*Ana ode, on odahne.*) Ah... auh! Moglo je bit i gore... (*Natoči s dolafa rakiju, ali se sjeti nečega i spusti čašicu.*)

Je l'... je l', da ne misli ona da bi me napuštala?! Auh, bože, a šta 'š sad! (*Kao nastavak njegovih riječi, čuje se da Roko prolazi pod prozorom i da zviždi. Sine mu ideja, pa sav oživi.*) ... Bać' Roko, bać' Roko! ... 'ajte, 'ajte, bać' Roko! (*Vrati se dolafu i ispija rakiju. Ulazi Roko s bičaljcem u rukama.*)

ROKO: No? ... Poso me čeka.

KAZO: Zaboga, sidnite ... Bože, u nevolji sam!

ROKO: Je l' te? A ja?! Ha, otkad sam od sise otpo, a opet se ne dam.

KAZO: Al' se u me kote ko miševi u čardaku!

ROKO: El još ne dadu ni da zaspete?!

KAZO: Tako, bome! I sad već nisam za se dosta pametan.

ROKO: Ha! Eto, baš sam se sitio nikog mog uje. Ono gori i od mene, a prdačili ga gazda Marcom. No, i taj vam ...

KAZO: Joj, joj, čekajte! Sad vi mene prislušajte, zaboga vas molim!

ROKO: A šta vas ne bi žena?

KAZO: E, da 'oće!

ROKO: Pa i dica su vam već čitava čeljad.

KAZO: Ta, dica su dica! Ako 'š s njima razgaljivat, ko će te onda slušat! Baćo mi još ni sad ne će sa mnom, a 'di bi' ja s mojima, a još s curama!

ROKO: E, onda da tako kažemo, vi bi s pametnijim da razgalite!

KAZO: Da! Pa da! Eto... i pretelj će me tu-
žit, al' nek tuži; i Mara mi se unesrećila,
al' mlada je, doteće joj još i od sriće; al'
sad je nevolja udarila po meni! Pa kad po
meni, a meni se ko smračilo!

ROKO: No, je l' se to snašica 'oće rastat?

KAZO: Pa jeste l' tako štogod čuli!

ROKO: O, o, o! Baš rastat?! I baš kaže?

KAZO: Ta vidim ja to.

ROKO: Šta bi se rastala rastala, al' kaka je, još
bi i svoju zemlju ponela.

KAZO: Bome nije šala!

ROKO: A ono skorom sve njezino!

KAZO: Kad ja do mog tala još nisam došo. A i
kad ću doći!

ROKO: A ko bi vam baću i iščekio! Ne da će
umriti, već ne daj bože da se još i ne oženi!

KAZO: Ta valjda baš nije lud!... Ta, ovaj, a
još sam i tu vekslu sam samcat potpiso. No,
je l' vidite, da me morate svitovati?!

ROKO: E, čut još i volim, al' 'di bi' ja vas svi-
tovo! Da sam još popo el prokator, 'ajdede...

KAZO: Ta čekajte, zaboga... A. je l' te, ne bi l'
vi jednu popili?

ROKO: Pa ne ću se nećkat.

KAZO (*toči i nudi*): Al', kažite samo, 'di mož'
pametan čovik i pomisliti, da bi' ja 'vako

mator tisnio na tu curetinu! A i do česti mi
štogod!

ROKO: Al' o'ma' ću otići! ... Ako već 'oćete da
vam budem ko niki prokator, onda se ne će-
mo lagati!

KAZO: Al' da znate onda, prokator bi zato da
čuje...

ROKO: Da šta bolje smunđa, ne l'?! ... Velite,
to bi onda ko 'vako, vi bi meni istinu, a ja
nek šta veće slažem.

KAZO: Eto nek nije laž, al' ne mora moja Ana
baš sve znati!

ROKO: Khm, da! ... Kažite, a je l' sve to čerez
ove cure Bare?

KAZO: Ta nisam ja, 'di bi' ja! Kažem ja njoj,
osim je to ženo, nisi ti to dobro vidila.

ROKO: Al' kad ona ne će da poviruje!

KAZO: U tom je baš i sva nevolja! I, ko mi-
slim, vama bi cigurno virovala. Zna ona da
ste pošten. A vi se ne bi, sunca mi, ne bi
pokajali! ... Je l' te, kako bi bilo, da Ivan
kaže, da je Bara njegova cura? I, eto, da
sam joj ja i ko nikog dara obećo? Ha?!

ROKO: Velite baš? Pa i nije, nije ludo, od koga
je, nije ludo! No, i?

KAZO: Pa ako je štogod i vidila, ja sam nju ko
šta bi čovik svoju dicu. Eto, ko da sam je
zagrlio od dragosti šta će se udati!

ROKO: Da je Ivan i oženi?

KAZO: Čujete, ni ne mora! Samo nek kaže da 'oće, a posli: posvađali se i svaki na svoju stranu. No? (*Kad Roko šuti i natoči sebi rakiju:*) Ta divanite, šta se skanjivate! Mož' mi Ana naić, a triba joj štogod i kazati!

ROKO: E, al' triba i razmisliti!

KAZO (*vadi novčanik i nervozno mu smota koju novčanicu*): Eto, nek je!

ROKO: Da šta prija razmislim? Ha!

7.

IVAN (*kroz prozor*): Je l' tu moj baćo?

ROKO: A šta bi?

IVAN: Sad ću ja.

KAZO A šta sad?

ROKO: Eto, ništa drugo, već zovnite snašicu... snašicu i dicu, pa ćemo im već štogod kazat.

KAZO: I to baš prid svima?... Ono jeste, baš dobro! (*Požuri.*)

8.

IVAN (*ulazi malo iza odlaska Kaze*): Šta vi imate s ovim?

ROKO: Šta misliš, el je moja pamet na mistu el nije?

IVAN: A kako mi to pitanje!

ROKO: E, onda da to nisi zaboravio!

IVAN: Ne razumim ja vas.

Niko i ništa III čin. Scenografski rad Marki Bele

ROKO: Sad nemam vremena. Iđu već.
IVAN: Ta ko vam to iđe?

9.

ANA (*ulazi, a za njom Stanka i Kazo*): Šta je, šta 'oćete, bać' Roko?

ROKO: Kazaće vam čovik. A Mare nema?

KAZO: Sad će i cna.

MARA (*ulazeći vidi Ivana i njemu se obraća*): Ivane, šta si me zvao?

ANA: A kad te ja zovem ko da si gluva. Šta je, šta ste nas zvali, ko nas to zvao?

ROKO: Ko bi neg vaš čovik. I vas i nas, je l' da, Ivane?

ANA: I šta 'oćeš?

KAZO: El ja? Pa, ovaj... je l' niste vi to, bać' Roko 'tili štogod? Kanda ste vi kazali da i' zovem, pa ćemo... Ne?

ROKO: Znam, znam, al' počmite.

KAZO: Pa, eto, bać' Roko mi štogod divanio, ko da mu je već žao grija u ovoj kući, je l' te, bać' Roko? I štogod bi da kaže... Pa, 'ajte, kažite već, ko boga vas molim, kažite!

ROKO: Ta 'oću ja, ne kažem da ne ću.

ANA: 'ajd, 'ajd, imam ja i pričeg posla neg da tu čučim.

ROKO: No, 'ajd, sad ću ja... Eto, nij' mi baš sve'dno šta se sve na sokaku o vama divani,

A sokak ko sokak: kad počme koga svlačit, a ono ga baš do golog... Kažu, ne na'ranite čeljad. A ja: nije istina! Da i od komencije zakinete. A ja: mož' bit se samo privario, daće gazda Kazo, taki je on, daće!

KAZO: Ta kako i ne bi' dao.

ROKO: I da nam komencijaška kućica ko svinjak, potpačena i sprid i strag.

KAZO: Alaj, bože, ta i rabadžije sam već pogodio da poprave!

ROKO: Nemaite brige, kažem ja svitu, kažem! Al' šta ćete, kad svit divani ko prazna stupa! A sad opet, da je tu i nikog grija u kući. Pa ded u viku, pa ded u dreku, a smija koliko samo 'oćeš!

KAZO: Bože m' prosti, je l' mi gazde uzdisali, a oni o'ma': plaču; je l' mi zaplakali, a oni: dreču se, stenju! A nek je divan o vama...

ROKO: Je l' te, a oni amabaš ni riči! Pa makar i na glavi dubili! Pa da, taki su! Je l' se mi potukli, el kopilad izrodili, žene minjali el otirali, kome da je drago, kad je u svakoj kući takog čuda!

ANA: El sam ja došla na pridiku el da štogod i čujem?

IVAN: 'ajte već, baćo, ako imate šta! Svaki bi svojim poslom.

ROKO: Dok te pito, onda divani! No, 'ajd sad!

Kaži ti meni, derane, jesi l' ti volio Maru?
Jesi! A ima l' koga u ovoj kući ko to nije
znao? Nema!

KAZO: Zaboga, ja da sam znao?

MARA: Ni vi niste znali, je l' te, nane?

ANA: Znala sam! I onda? Tako smo 'tili i go-
tovo!

KAZO: Ta da! Tako smo 'tili i gotovo!

ANA: Mogla si se usrićiti...

KAZO: A počela promizgivati! Pa el onda čudo?

ROKO: Nemoj ni ti tako, Mare! Otkud bi ti
baćo znao, da i naš svit zna volit, kad se
od malemaloce naslušo: da birešu ni nije
do drugog, već do pladnja žganjaca i kojeg
fićoka!

KAZO: Al' taka su vrimena bila! Mož' bit, mo-
mak te i volio...

ROKO: E, al' kad nisi 'tila! Kad ne ćeš ti, 'oće
druge tri! I tako ti, eto, moj sinak drugu
zavolio.

KAZO: Kažite, kažite samo još jedared! Drugu
zavolio, je l' da? Baru je, je l' da?

ROKO: Padabome! Kaki on, taka ona. I ako
baš 'oće, nek je uzme!

KAZO: Nek im je srićom, je l' da?!

ROKO: El tako, sinko?

IVAN: Tako je kad vi kažete.

KAZO: No, no? Jeste l' sad čule, jeste l' vidile?

A vi meni: ovo svit pripovida; a ti opet, mama, nije osim kad sam rođenim očima vidila. A ne pitaš zašto si vidila, šta si vidila! Jeste, volim ja tu curu, radujem se ko svom djetetu...

ROKO: Pa ako je curu i pucketu po turu...

KAZO: Ta nisam, kako bih!

ROKO: Al' da i jeste, nije šta vam drago, već ste čerez adeta. Jel, 'di bi on tuđu curu, a još Ivanovu!

KAZO: Čuješ, Ane, vidiš, Ane! I 'di bi' ja kraj Ivana! I razgaljen, i ko muški mi, i lip je, a ne zna za o'lost...

MARA: Prija ste nikako drukčije o njemu.

ANA: Kažite vi meni, šta je on vama platio, da mene kraj pameti zaluckivate?

KAZO: Ja da sam kome šta platio?

ROKO: Još ni vragu za dušu nije.

ANA: Da -znate, ako vam je i obećo, ne će moć platiti, jel tu je sve moje; a iz mog još ne ću dati da me pravi ludom!

KAZO: No pa, eto, vidiš! Pa da sam i obećo, iz čega bi', ne?

ROKO: Hej, hej, gazda Kazo, nismo se mi tako pogodili!

KAZO: Ta, čovče, razumite... (*Samo Roki:*) Ja to samo 'nako!

ROKO: Ajak! Ništa ja više ne ću da razumim,

ništa! Vi ste meni šolde obećali, pa je l' se
snašica rastala el ne!

ANA: Ah, tako!

KAZO: Al', čovče božji...

ROKO: Ajak, ajak, ja to ne pripoznajem! Jesmo
l' se mi pogodili, da ću ja dobit šta mi pri-
pada, ako na se primio časnu uvridu, da
ste se sa curom švalerali?

KAZO: Ta vi baš niste ko šta triba!

IVAN: No, no, gazda Kazo, no, no!

KAZO: Al', zaboga, kad je nisam diro!

IVAN: E, moj gazda Kazo, niste vi od oni', koji
ne će tuđe, pa je l' to žito na nogama, el
tuđa cura!

KAZO: Tako?! Tako?! Ha, 'oćeš li mi još ti o
poštenju, a oca ti kupio s gaćama zajedno
za dvi 'iljade!

ANA: Dosta! Ne ćemo sad o tom čije pošto mož'
kupit, već ćemo sad o tebi! Nek ti i dica
vide...

KAZO: Al' sad nek je već dosta! Je l' tebi nije
dosta kad ja kažem, da je nisam diro? Ko
bi tu da kleknem prid njeg? Od koga tu da
ištem oproštenje? Ko mi tu ne viruje da je
nisam diro?! Kad ja kažem da nisam, to
nek vam je sveto pismo, pa el jesam el ni-
sam! Jeste l' razumile? I ko tu 'oće do riči,
mene će da pita. Ja sam gazda u kući, ja!
Još je zakon da je čovik gazda u kući, lude

jedne! No, 'ajd da vidimo, ko smi tu laniti
brez pitanja, ko?!

ROKO (*dok mu pogled leti s kćeriju na Anu i
samozadovoljno se Kazo ispršava, ustaje sa
stolice i mirno*): Je l' mož' za dvi'iljade bar
jednu? (*Kazo se nakostrešio, ali kad Ivan
digne svoj pogled, umiri se.*) ... Al' samo ću
jednu rič... (*Baci mu dobiveni novac na
stol.*) Nikaki! (*Izlazi mirno.*)

10,

STANKA: ... Ja bih da ...

KAZO: Al' ni riči!

MARA: Onda ću ja!

KAZO (*trgne se, nešto bi rekao, pa izmuca*):
... Ti ... ti možeš.

MARA: Kažite vi meni, ono kad ste me udavali,
jeste l' meni čovika tražili el zemlju parili?

KAZO: Rano moja, kako možeš 'vako ko da si
brez srca! Zašto me 'vako žalostiš?

MARA: A vi ne žalostite Stanku kad kažete, ne
ćemo je za Petru, jel mu bačo nije ko šta
triba, kad čovik za života 'oće zemlju da po-
dili med' dicom?!

KAZO: Al', rano moja, dušo moja, o tom još mo-
žemo divaniti!

MARA: Nije l' čudo, kako sa mnom lipo diva-
nite?

KAZO: Kud ne ću, kad si se tako unesrećila!

MARA: A nije l' to čerez one veksle?

KAZO: Zaboga, ja bi' samo da se ne zametne.

MARA: 'tili bi je, je l' te da bi je zdravo 'tili da vam je dam!

KAZO: Al' al' samo da se ne izgubi!

MARA (*pođe stolu, izvadi iz njedara mjenicu i baci je na stol*): Da ne drćete rad nje!

KAZO (*kad je Mara bacila mjenicu na stol, stajao je podalje, do prozora. Ivan je kod peći. Pričini mu se kao da Ivan ne odobrava Marinu odluku. Ivan prilazi lagano stolu, a on se boji da će po mjenicu, pa i on ravnomjerno s Ivanom mili prema mjenici. Roko je ostavio bičalje naslonjeno na stolicu s Ivanove strane. Kad se Ivan maša, Kazo misli da će za mjenicom, pa lupi rukom po mjenici da je pokrije. Ivan uzima bičalje ironično se nasmješi i pođe van.*) ... Ha! ... A ja opet ... ha! Haha! Bolje je, je l' bolje je da je kod mene. Ne? ... Da se ne izgubi. . . (*Ne zna naći daljnje tumačenje, a ruka mu još uvijek na mjenici. Sad ljuto, nervozno zgužva mjenicu i kida je na komadiće.*) Tako, tako da! Tako, tako! Nek je tako ... da! Ne zna što da radi, jer ga svi gledaju.) Ha! ... Ne?

MARA: Da da! Dosta ste na meni zaradili, sto pedeset 'iljada!!

KAZO: Al' al', Mare! ... Pa dobro, Mare ... ti

baš ne možeš, ne ćeš lipim? (*Iskreno:*) Zašto ova komedija s ocem? Vidiš, ja bi' da lipo... 'oću ja, nemaj brige, oću ja! Virujte, oće vaš bačo, da da će! Nek vam po volji, pa dedte u varoš. Ne ću ja ko drugi otac, daću ja i novaca! I kupujte, dedte, kupujte! Kupi i ti, Ane, kupi onu smišnu svilu šta si je tako željna, onu smišnu! Voli vas bačo. virujte, voli... Ane, Ane, ded, kaži i ti, ti bar znaš da vas volim. Ane, ded, molim te!...

MARA: Stanka, nemoj plakati! Samo ako je čerez stida, samo onda! Sebe žali, a ne njega. da i' ne bi morala mrziti ko ja!

KAZO: Mare! ... Sad već mislim, dosta je i tvog! Kad ne ćeš lipim... Ha! 'oćeš me se sad još odreć i ko svog oca? Ha!

MARA: Je l' bi vi, da to i ričima kažem?

KAZO: Ane! (*Ana zuri u zemlju i sjedi na daslama.*) Ane!! (*Pogleda ga.*) 'Vamo da si došla! (*Kad vidi da se pokrenula i da ga sluša:*) Kaži ovoj, da mi sad već-dosta!... (*Vrata se otvaraju i ulazi Bara, za njom Ivan. On stane u vrata, Bari:*) Šta' š sad ti tu?!

11.

BARA: Došla sam da pitam, zašto me snašica malopr'e istukla.

KAZO: Zato šta si zavridila!

BARA: Snašice, je l' i vi tako?

ANA: Ne baljezgaj, već napolje!

KAZO: Napolje!

BARA: I 'oću...! Menđuše ste mi kupili da se osladim. Ne tribaju mi. (*Baci mu ih na stol.*) A ovu svilu, ne bi' li vam se nasmijala. Evo vam i nje. (*Baci na drvenice.*) I zemlju bi mi dali da sam vas 'tila. I to vam obećanje vraćam. Sad možem ići, je l' te! (*Odlazi.*) Hahaha! (*I kad je zalupila vratima, još joj se čuje smijeh.*)

12.

ANA: Isuse, Isuse!... Al' napolje, al' napolje! Al' napolje, ti nikaki jedan! Napolje da te moje oči ne vide!

KAZO: Dobro!... Idem, jel ne ću da se svađam... Zvaćeš me još. Čuješ? Zvaćeš me još! (*Odlazi.*)

ANA (*spusti se na stolicu kraj stola, plače i nagle se na stol*): Bože, bože. to doživiti! Bože, je l' to mož' bit, je l' da virujem svojim očima!... Bože, bože!...

STANKA: Nane!...

ANA (*kroz tih i iskren plač*): Šta da radim, šta da radim, bože moj!...

STANKA (*sažali joj se, hoće da priđe*): Nane moja!...

MARA (*zaustavi Stanku*): Još ne znaš zašto plače.

ANA (*zabavljena sama sobom*): Šta da radim, bože dragi, 'di ću od sramote!

MARA: Nije vaša sramota... Nane, razmislite sad o baći, dobro razmislite!

ANA (*malo tek podigne glavu*): A šta ima da razmislim, već 'di ću kukavna, šta ću od sramote!

MARA: Svaki će vas požalit, a ne da će vam se smijati.

ANA (*na te riječi dolazi k sebi*): Mene nek niko ne žali, mene nek niko ne požali! Ana Vojnić se mož' na koga sažaliti, al' nju nek niko ne žali!

MARA: Pa vas ni ne treba žaliti!

ANA: I ne treba, i ne treba! (*Stojeći:*) U ciloj varoši nije bilo žene ko ja — ta gazde su kolija utirivali u jendeke kad ja prođem, tako se zagledaju u me — a sad da ovo dočekam? I to od koga, od koga!

MARA: Pa je l' vas od svega samo to boli?

ANA: Al' bar da je s kim, već sa sluškinjom, čujete, sa sluškinjom! (*Opet se spušta i zaplače:*) Bože, bože, šta ću od sramote! Ta šta ću sad, bože, šta ću!

MARA: Šta bi neg se rastali

ANA: Štaa?!... Pa jesi l' ti luda? Rastati se da i svit dozna zašto?! Da ne mogla ni to kazati, da me ta šugava curetina samo olajava?! Za kosu, za kosu sam je tribala, za ko-

su, a nogom napoljel! I šta je niste vi? Ka-
ka ste dica?! Oca, oca vam sramoti, a vi ni
riči! Oca vam sramoti, mamu žalosti, a vi
je, eto, još i žalite!

MARA: Nju i triba, al' vas ne!

ANA: Eto, eto, šta ću dočekat od rođene dice!
Ne... ne ću! Ne ću se rastati! Pa' di bi' ja,
dico, od sramote i grijote od vinčanog čo-
vika kraj zrile zrilcate dice!

MARA: No, 'oćete l' još vi bit krivi šta nam ba-
ćo...

ANA: Bože, mož' bit i grišna sam, mož' bit i kri-
va sam, pokarana, al'... al' i on će pamtiti
svog boga! 'oće, 'oće, bože, nemaj brige, 'oće!
Stanka, vode mi daj, zagušiće me ovaj jid!...
(*Vidi čašu vode pred sobom, popije i na-*
stavlja:) Bože, kraj mene da mu do švaler-
ke, kraj mene, koju i dandanas pogledaju!...
(*Stanki:*) Šta bar ti ne kažeš štogod kad je
već ova ko brez duše!

STANKA: Nane, i Mara je pokarana, a baš ni
kriva ni dužna.

ANA (*realno, sebično*): Mlada je, naće ako se
baš zaželi! Al' vidiš valjda, da nikaka jedna
ni jednu rič nema za me.

MARA: Kazala sam vam, rastanite se!

ANA: Pa jesi l' baš luda?! El 'oćete da grišim,

da se od vinčanog rastajem? Ako se i poričim, možem se još izmiriti, a ne o'ma': u svit u lude — ko šta ova!

IVAN (*uđe, ali ostane u vratima.*)

MARA: ...Ja tu ko da nisam kod kuće, ko da nisam kod svoji', ko da sam vezana! (*S ispadom:*) Ja sam još mlada, ja bi' da živim, ja bi' da virujem; da mi viruju, da me vole! Napolje, napolje bi' ovdud! Ja tu ne možem dalje, ja se gušim!

ANA: Stani, nesramna jedna, stani! Jesi l' gladna, jesi l' žedna, nisi l' zaodivena!

MARA: Nisam voljena! I tu ko da nisu rođeni, tu svaki sebe voli! Ivane, Ivane, ništa, ništa ja ne bi', ništa od tebe ne ću, al' me odvedi ovud! Moraš mi pomoći, ti možeš ako 'oćeš, ti možeš sve, ti si taki, ti ćeš pomoći, Ivane! (*Već kod prvih riječi ga uzme za ruku i vuče van.*)

ANA (*hoće da je otme od Ivana*): Biž' od nje, biž', ti...!

MARA: Ne ne, Ivane, ne daj me! Ivane, 'ajdemo! Ja se tu bojim, tu i s ljudima gazduju!

ANA: Stani, mama te poželila!

IVAN (*odgurne od sebe Anu*): Dalje od nje! ... I za nju ima života! Ko živit 'oće, za tog ima života! Nemaj brige, Mare! (*Poleti za Marom.*)

13.

ANA (*kad joj Ivan zalupio vrata pred nosom:*)
Pa je l' to dite? Je l' već ni onda ne sluša
kad je ko mama moliš? (*Stanka i sama kre-*
ne van, pa kad vidi): Kud ćeš! Tu da si o-
stala!

STANKA: Idem samo da vidim.

ANA: Šta ćeš da vidiš, šta ima da vidiš?

STANKA: Šta? Ljude! (*Poleti van.*)

KRAJ

VAŠANGE

NARODNA IGRA U TRI ČINA

LICA

BAŠO KOVAČEV, zemljoradnik, sada već posjednik ovećeg dobra, 50 godina

KOCA KOVAČEVA, njegova žena, stara 48 godina

JELA KOVAČEVA, njihova kćerka, 17 godina

TONA ŠUIĆ, udovica, 55 godina

JOSO PETREŠ, nadničar, 60 godina

IVAN TONKOVIĆ, nadničar, 25 godina

BARA MIRNIĆ, 22 godine

STIPAN JEGIĆ, 28 godina

JAŠO KAČMARČEV, svaštar, 30 godina

KATA KAČMARČEVA, njegova žena, 30 godina

PERE STIPANČEVIĆ, 34 godine

MARA STIPANČEVIĆ, njegova žena, 36 godina

ROKO ALAGA, 60 godina

Birtaš, igrači, tamburaši i vašange

Događa se između dva rata u Subotici. Prvi čin je u predvečerje na salašu Baše poslije branja kukuruza, kada radom zamoren seljački svijet prije sna još želi da se razonodi pjesmom i doskočicama, stavaranjem pripovijedaka svojom često jedinom duševnom hranom. Drugi čin je tokom guljenja kukuruza, koje se obično vrši u mobi, uz pjesmu i igranku. A treći je zadnji dan poklada „pod barjakom”, u slipom sokačiću.

I. ČIN

Volarica na salašu gazda Baše Kovačevog. Jasle su s desne strane; dvije su budže na tom zidu. Pred jaslama je tek nešto slame pripremljeno za noćište čeljadi u berbi kukuruza. S desne strane kolica za đubre, točište, a volarica je načičkana s vilama, lopatama, vedrom, slupljenom krawljačom. Vrata su s lijeve strane, donja polovina im zatvorena, gornja prema vani otvorena. Iza vrata su daske s nešto slame, starom opaklijom i s ostacima odijela prekrita. Do uzglavlja dasaka, na zidu, povješane krpe — odijelo i šešir. Stalak sa lojanicom je pored vrata. U jaslama, po zemlji i klincima odjeća rabadžija. Krave su još uvijek u ljetnoj staji, pa je priličan red u volarici. Vani grmi i sijeva, prilično ozbiljna jesenja kiša.

1.

KOCA: Kaka ti je pamet, da po ovoj kiši diju kukuružnu! Truniće ti, truniće! A kad će je mokru saditi, ne će truniti?!

BAŠO: (on samo skuplja svoje stvari po volarici bojeći se, da mu nadničari što njegovog ne uzmu): I dokle ova kiša misli? Kad triba, onda nek pada, onda da se siti! I kad već

pada, nek se ispada! A ona samo da mi zbuni čeljad, da se manjivaju posla! A ti, Bašo, plaćaj nadnicu, plaćaj tu skupu nadnicu!

KOCA: A ovaj kanda ni ne hajē šta mu ja divanim! Je l' čuješ ti?! (*Kad je pogleda*): Ne će bit ovo malo slame za toliki svit? I kako će se tu smistit?

BAŠO: A ne bi l', da sam i' u čistu sobu? Ha! I moj dida i' smišćo u volaricu, pa ću i ja. A i kiša će proći. Dosta je velika ledina, pa ne marim ako će i šedit po njoj.

2.

JELA (*utrči, suknjom je pokrila glavu. Spusti suknju, otresa je*): Ju, ova baš pada!

BAŠO: A čeljad si ostavila samu?!

JELA: Da! Odneće salaš!... Nane, jedan se našo šta bi se pogodio. Došo bi čim priđe branje.

BAŠO: A, a šta ište?

JELA: To već vi š njim svršavajte... (*Pere ulazi i stane u vratima.*) Evo, ovaj, bi to.

3.

BAŠO: Je l' bi ti baš zaozbilj došo da služiš?

PERE: Pa ako bi se mogli pogodit.

BAŠO: Eto, znaš, dite, i nužni smo i nismo; ima nas ko će poradit. Al' zato, lako ćemo ako čestito zaišteš. No?

PERE: Pa, eto, ni iz tikve suda i lakumom druga, pa ko velim...

BAŠO: Ne ne! Već znaš šta? Sutra ćemo. Smisli i ti tvoje, i ja ću moje, pa ćemo ko ljudi. A ovaj, Jele, ded pitaj, je l' ljudima dosta. Pa ako su baš malo od većeg ila, daj i ono mliko prid nji'. Ko mislim, ono sinoćnje.

PERE (*kad je Jela pošla, i on bi za njom. Bašo vidi da oklijeva.*)

BAŠO: A kanda si još štogod 'tio?

PERE: Pa... ko to bi', ima tu još jedan, i taj bi se ponudio. Ne kažem, rabadžija je, skoro meni nalik, al' on bi to s vama da se našali. Curku vam vidio, pa ko veli, vridilo bi tu prizimit.

BAŠO: O, o, nikaki onaj! Ne l', je l', da je kaki, ne bi on Miljoj dočeko, a nigdi pogođen. A ovaj, znaš, onda ti već tako ko da smo se nagodili. I, ded to, malo pripazi na ovaj svit: da ne bi nike štete! A ti nemaj brige! Tako! (*Potapše ga i povede k vratima.*)

PERE (*izlazeći*): I znate, nisam ja baš tako siroma' da bi' moro služiti, al' ko da mi mana: volim raditi, volim se dat podučiti.

BAŠO: O, o, nemaj brige: posla i nauke će ti biti priko volje! (*Vraće se.*) Ha! Može bit i taj vrag, da je baš taki!... A šta Jela o'ma: i mlika da im damo!

4.

KOCA: Nije Jela, već ti si zapovido. I valda od dragosti šta se ovaj ponudio.

BAŠO: Ona je najp'e! Vrućeg bi i mlika, jel je za'ladilo! A 'di j' još prava jesen! Ni litu nij' još dobro do repa došlo, a i ti si: možbit vam 'ladno!

KOCA: Je l' možem sad ić?

BAŠO: Ta da, samo da ti nije mene slušati! A misliš, meni je tebe drago?! El misliš kad rondzaš, ševa piva? (*Skine kaput s uzglavlja dosaka.*) Šta ne spremiš ovo odilo?

KOCA: Fajin baš niko odilo, ni za krpe već nije. A i nije naše, bireša je.

BAŠO (*uzme i ponese*): Bireša je, bireša je! Već je dva dana kako je pobigo sa salaša, a čije će biti neg naše, ako se, bog da, ne vrati?! (*Hoće da pođu.*) ... Onda, jesi l' razumila?

KOCA: A ko bi sve ubardo, kad uvik zanovetaš!

BAŠO: Pa kome sam ja onda divanio? Kažem, perje, ruvo, sve sve šta ne triba, sve na starež! A kad novac stvaramo, onda ništa ne triba, onda sve prodaji! 'di bi' ja sad kukan tu zemlju propuštio!

KOCA: Šta sam se sve samo natrudila dok tu sirotinju nisam skupila...

BAŠO: A ja? Još se ovog novog kukuruza ni nagedao nisam, a već ga prodajem! (*Podu-*

čava:) Al' pamti već: ko jaja ne nasadi,
pilež mu se ne će izleći!

KOCA (*odmahne rukom i polazi*): Ded naše lipo
perje na starež, a onda kupuj kako ispod
mrca el bolesnika! Al', bože, kad već tako
zdravo voli tu zemlju...

BAŠO: I volim da!

KOCA Voliš?! Al' bar da te već primi u se! (*Kru-
šnu kotaricu s lukom baci i ljutra izleti.*)

BAŠO: O, o! A bog te i s' ženom! (*Dok skuplja
luk u kotaricu, ulazi Joso i briše lice od
kiše.*) Ded, pomažite!

5.

JOSO: Ljudima baš nije pravo, gazda Bašo.

BAŠO: Kaki gazda, nisam ja gazda! Ovo malo
sirotinje, pa o'ma' gazda!

JOSO: Pa nek je onda bać Bašo. Al' velim samo,
ljudima nije pravo.

BAŠO: Ni meni nije, al' šta ću! Da još deset dana
pada, da i' i onda plaćam i 'ranim? Kod
drugog u nadnici rade, a 'oće l' kod mene
samo isti i spavati?!

JOSO: Kažu, vi bili dati kukuruz od osmog, pa
vas nije briga, 'oće l' kiša el ne će.

6.

KOCA (*ulazi i čuje glasno raspravljanje*): Šta
ti je? Danas se već sa svakim moraš por-
čiti? (*Unijela je lojanicu i predaje je Josi.*)

Pripaljuje mu.) Lampaš nam nije u redu, al' ako baš ustribalo, evo lojanice.

BAŠO: O bože, pa i mraku mož divaniti! Šta da se ova samo troši. A još štogod i da zapale! *(Koca ne da da uzme lojanicu.)*

KOCA: Ta mani se već! ... No, 'ajd onda. Laku noć, bać Joso. *(Bašo nezadovoljan i ne skidajući oči s lojanice izlazi.)*

7.

JOSO ... Smrklo se, a i za'ladio. A još da i ove lojanice nije, ono ni u raki ne mož bit drukčije ... *(Gleda ležišta.)* Tu će ženska čeljad, tu te proklete muškarčetine. Ta da su prokleti, kad sam već omatorio ... *(Prišao je vratima i gleda van.)* No zastaje, fala bogu. *(Čuje graju svijeta.)* I evo moje bande, evo! ... Na, 'ajd, 'ajd ... onda, dico, s mirom da ste! Ni štipanja ni skičanja, ni igre ni pisme, već noge prat pa spavat! 'ajd. 'ajd! Ej, Bare, u onu ćošu da si! Tu će te muškarčetine!

BARA: Ta ja već volim med' nji'! Kad se već udajem, 'oću da se priviknem na nji'!

TONA: Ju, ju, rano moja, lako se privići, teško odvići!

8.

JAŠO *(ulazi i stenje)*: E, e, bože moj, živote moj, težak li si!

JOSO: O, o, siroma'! Al' šta to stenje u tebi,
Jašo moj nesrićni?

JAŠO: Ne znam, virujete da ne znam! Ne znam
je l' to linost u meni el taj somunčić kruva
šta me priteže!

KATA (*već spolja više*): Jašo, Jašo, al' bola te
ne ila!

JAŠO: (*hoće da se skrije od nje*): Sad već ba-
dava višeš! Ja sam mliko popio te popio!
(*Kad se Kata pojavi:*) Šta je, Kato, šta je
zlato?

KATA: Šalje me rad vode, da mož dotle moje
mliko popiti!

JAŠO: Je l' to tvoje bilo? O, da sam znao!

KATA: Još bi te bolje palo, gladni onaj! (*Pri-
leti mu i udara maramom.*) Gladni, dabil,
gladni!... Al' čekaj, čekaj, sutra ćemo red
do reda brati kukuruze, al' kasaćeš, momče,
kasaćeš!

BARA: Ne graji već toliko! Znala si šta kupuješ.

KATA: A misliš, tvom je anđo s krilima ujac!

JAŠO: Morka moje morkice, zašto melješ priko
mire?

9.

MARA (*glas joj se već spolja čuje, brzo i jasno
melje*): Da, da! Žalit ga! Sikirom pa u
glavu, tako nikakog! U glavu, u glavu!
(*Ulazi, a za njom Stipan.*) Piti, pa baš uvek
piti! I nije mi ga drago ni udarit, kad ne zna

za sebe! Kad već udarim, nek zna da sam baš ja to!

TONA: Stani, stani, stani, ženo, šta je opet!

MARA: Šta je? Ovog pitajte šta ga žali!

STIPAN (*brzim i lakim mucanjem*): Tu-tu-tuče ga, jel se o-o-opio!

MARA (*odgurne ga da bi ona završila*): Ta ni bog te nije stvorio da divaniš! Dok im ne kažeš, onaj moj će se istrizniti! A 'di je samo opet došo do rakije!

TONA: Tvoj Pajo? A 'di ga sad?

MARA: Eno ga pod naslamom; izvalio se pod kola ko kaka roditelja!

TONA: Triba unet čovika da ne ozebe.

MARA: Faliće mu vrag sotona! Kurtala ga i s' čovikom kad ne zna šta je to dosta! I nek divanim, i nek kažem, el nek ružnim el nek lipim, el goropadno el ko boga šta bi', ne mož, ne mož tog opametiti! Ne mož, a baš mu meljem od jutra do sutra! I 'di su samo mene dali za takog! Mene za takog! 'di sam samo ja natrevila!

TONA: Čekaj, čekaj, čekaj, zaboga, ženo! Da si mu baba pa da mu ovako melješ, manio bi se čovik, samo da te ne sluša! Al' žena si mu, zaboga! Lipim ti š njim, lipim, a ne uvijek ko uvitar! (*Ivan ulazi i zalupi vrata.*) Ej, ej, šta vam je već svima!

JOSO: Kako si počeo, još ćeš vrata izvaliti!

IVAN: Ta ne drugo, već salaš bi' mu srušio na glavu-da mi nije žao one njegove curke!

PERE: Tako bi nikako i bilo, da je u fale i snage.

IVAN: Jesi l' ti to matorom divanio, da bi se jedan tu od nas pogodio samo čerez njegove curke?

PERE: A koji bi taj, bože, blendov bio, šta bi se pogodio samo čerez njegove curke?

IVAN: Ja, Pere, ja! Al' ako si mu ti ono divanio, biće te svudan!

JOSO: Pa šta je to bilo s matorim?

IVAN: Ja mu štogod s curom razgaljivam, a on: e, e, da nisi ti taj šta bi se pogodio samo čerez moje curke?

PERE: Pa je l' to baš grij šta te pito?

JOSO: A šta mu ti?

IVAN: Navuko mu šešir na oči, pa ga malo po glavi — ko ovog! (*Povuče Peri šešir na oči, pa ga udari po tjemenu.*) ... Al! curka je to! (*Namješta svoj ležaj s lijeve strane.*) ... A još kad se nasmije!

TONA: Ta kaka je pamet, kad uvijek oko cural!

JAŠO: El vidiš, baba moja, da je u svakog čovika po koja mana?

JOSO: I jeste ti Jašo linji i od crne zemlje, al' bar nije curaroš, ne l' da?

KATA: A nek proba bit, kad je gadan da ga i bola obađe.

JAŠO: Vid', molim te! A šta mi fali? I podvoljka u me, i trbuva, a glava da se još i misec čudi! I, eto, nisam baš lip, al' sam niki zgodan!

KATA: Al' pij samo toliko mliko, ne bila ja Kata ako se ne's oteliti, ko onaj iz bać Josine priprovitke!

IVAN (*prilegao je i on. Naglo sjedne*): Zaozbilj, dico, imo sam volju da tu prizimim, jel začudo šta je to ditešce!... Jela, je l' da, Jela se zove... Lipa Jela!

PERE: Snaš Marin Ivan bacio oči na lipu Jelu. Hahaha!

IVAN: Da gledaš koju, bar za to ne triba da si duračan.

PERE: Al' ja znam: kome je ići drumom, nek se ne trpa na put!

IVAN: Ta ti se još i na drumu sklanjaš s puta.

PERE: Pa kad si već taki na glasu, šta se ne oprobaš š njom? No, 'ajd, zovni je! Nek dođe 'vamo malo na divan! Haha! I, eto, nek ti jedna moja cila nadnica, ako 'š je tu prid svitom poljubiti!

BARA (*Stipan joj se nalego u krilo*): Ej, ti, Pere, ti baš ka da si žensko! A i ko zna šta, ni jedna se još nije pofalila s tobom!

JOSO (*s aluzijom*): Nije da on ne bi u ženski svit, al' ko da mu prisilo.

PERE: A šta se onda on toliko razvali!

TONA: Momak nek o curi klapi, a ne o tecivu!

BARA: E al', bože, Pere je i lani kupio motiku piska, i baš ga briga šta mu tur proviriva!

IVAN: Dobro, Pere, držiš se ti one tvoje riči?

PERE: Držim da! No, eto ti sad prilike: da vidimo kako ćeš dalje od fale!

KATA: Ne, ne, Ivane! Nemoj se kladiti! Da znaš koga su joj naumili, ni blizu joj ne bi smio!

TONA: Zemlju mož volit, al' samo momka ljubiti! Ded ti samo. Ivane!

KATA: Ta, snaš Tone, gazda Bolte Sučića Vranju 'će za nju!

PERE: No, 'ajd, momče, šta će biti?!

IVAN: To da će doći!

JAŠO: Al', dico, uzeću privelik zavit! Ako Ivan izgubi okladu, sutra ne ću užnati! A, ne ne, toliko ne! Već eto, da šedim el da dubim-već kako vi 'tili!

PTRE: No, a šta će to bit s Jelom, s lipom Jelom?

IVAN: Ja sam svoje rekao, pa je sad već to moja briga.

PERE: I sramota ako ne bude! (*Ivan se nešto došaptavao s Barom.*) A kaki si ti momak, Stipane, kád drugi tvojoj curi šaplje?

STIPAN: B—b—baš nazlabaš!

BARA: I baš 'oćeš da ga rasrdiš, da zamuca!

PERE: A ne srdi l' se zato, šta mu cura s drugim divani?

BARA: Ivan nas sparao, pa da sad i drukčije 'oće, i to mi je pravo. Cure, 'vamo slušajte... 'ajdmol! (*Pjevaju u dva glasa*):

Zeleno je javor drvo visoko, visoko,
zeleno je javor drvo, oj, visoko.

Pod javorom posteljica prostrta, prostrta,
pod javorom posteljica, oj, prostrta.

Na postelji perunika procvala, procvala,
na postelji perunika, oj, procvala.

A pod njoj je dika moja zaspala, zaspala,
a pod njom je dika moja, oj, zaspala.

Kako ću je od žalosti buditi, buditi,
kako ću je od žalosti, oj, buditi.

Ja je moram od radosti ljubiti, ljubiti,
ja je moram od radosti, oj, ljubiti.

'ajd, ustani, moja draga, ne spavaj, ne spavaj,
'ajd, ustani, moja draga, oj ne spavaj.

Kako ću te od radosti buditi, buditi,
ja te moram od milosti ljubiti, ljubiti!

11.

PERE: Nema je i nema... Kaka je divojka,
kad čak ni Ivana ne postiva!

IVAN: Ono šta vridi, za to se čovik i napatil. Al'
nemaj brige, doće!

PERE: Doće, dašta, doće. Ako drukčije ne će, a
ti ćeš zapaliti volaricu, pa će doletiti!

JOSO: Pa ima koji su i tako obični! Ti bar znaš, Pere!

IVAN: Ta man'te ga! Doće, doće, Pere moj, i od sebe će me poljubiti, a ne da bi' je ja silom!

JOSO: Ta malo će se već i čerez reda morat otimat, je l', Tone?

TONA: Ako 'š pravo, i ja sam se mom pokojnom otimala, makar da sam jedva iščekala! Al' kad me ušiko, boga moja!

JOSO: Bome, dico, drukčije je ti bilo u naše vrime! El si baš bio željan koju da vidiš, doznaš na koji će divan, pa ded za njom! Na koji si ti divan, Tone, bila obična ić?

TONA: Znaš, morala sam redom dok nisam doznala 'di moj pokojni iđe. Ta bilo me i na Staroj-ćoši, i na Cindrićkinom i na Tet-Aninom divanu. A, bože, svirke i svirke, pisme i pisme, a momka...! Au, bože! A još kad im ja zagroktim, momaka oko mene ko 'čela na cviću!

PERE: Mož mislit, grokti, grokti! Da je to bilo štogod, još bi i danas svit!

TONA: Čuješ, derane, da sam kojom srićom vištica, baš bi' te borame u jarca pritvorila — kad skače i onda kad ne triba!... Joj, bože, kad sam ja mom pokojnom zagroktila! Pa ako ću pravo, s tim sam ga i navabila — a baš nije bilo šale momka ko

on! Visok, pa tanak ko jablan, a obrve, pa te oči! Jooj!

JOSO: Hahahaha!

TONA: A šta me ismijavaš!

JOSO: Ta idi, molim te! Već kad je o tom divan ko je kaki momak, sitio sam se ovog našeg gazda Baše. Eto, došo i on jedared na divan 'di sam običan i ja. A, bože m' prosti, ni onda se već nije znalo el je tvrd el je samo čuvaran. Al' kažu, sidne pod odžak, bleji u divenice, a suv kruz mlašće.

PERE: Al' je i steko, a ne ko vi!

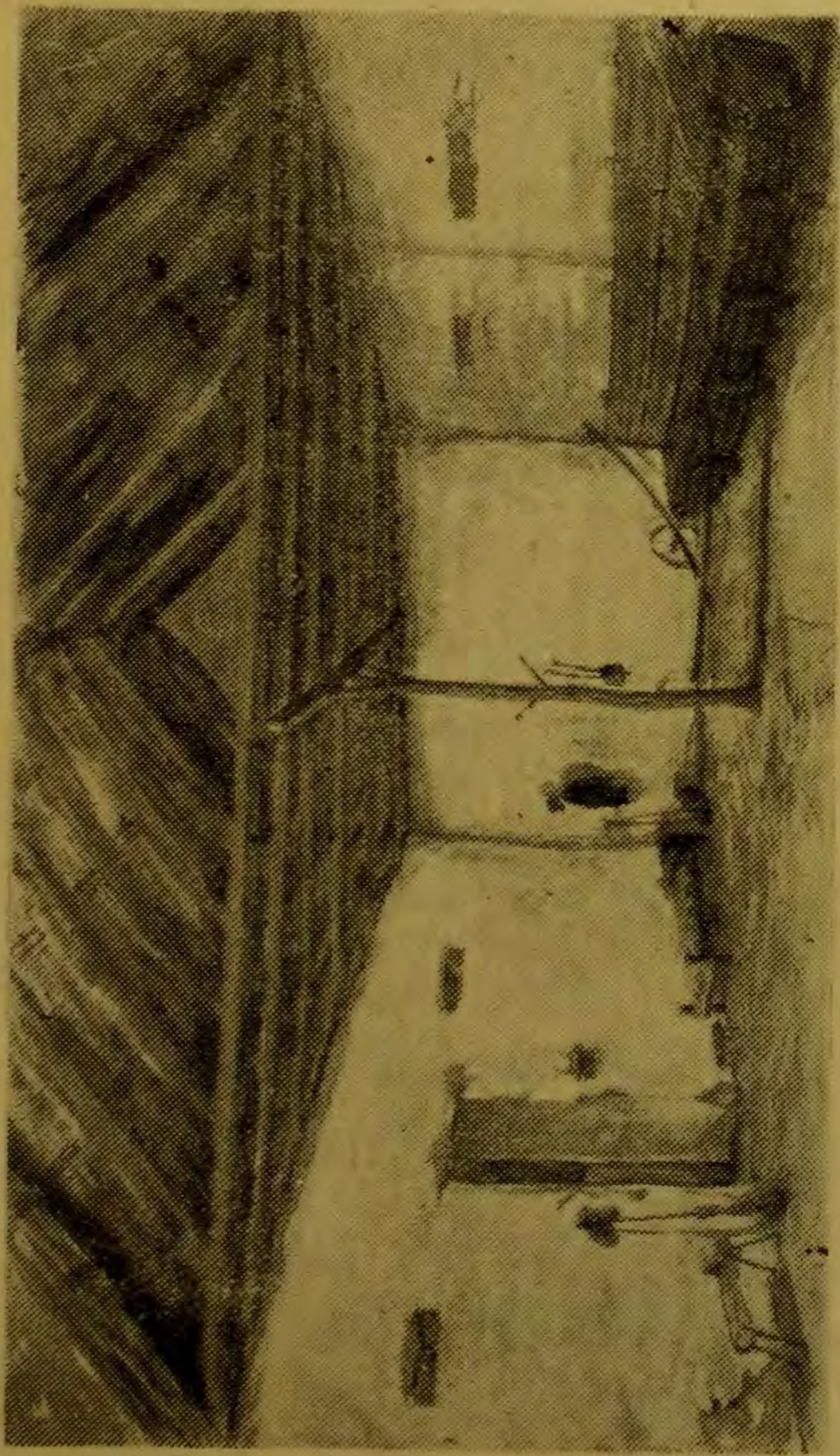
JOSO: To je istina! Al' je u njeg jedna cura, a u me šestero muški' klintova, a još i koja cura! I opet sebi kruva nastaćim — još i njima dotekne milošće!

IVAN (*prišao mu*): Ta šta je bilo s gazda Bašom!

JOSO: Pa vidiš da me nazlabaju!... E, i znate, na divan su momci dolazili već ko je kako bio mogućan: s vrulašem, gajdašem, tamburašem pa i s čitavom bandom. I tog dana već svirke i svirke, a ono čujemo iđu još jedne. Ide ti, gazda Bašo s tri, al' bože, s tri herlava tamburaša... Kad nam na vrata, još malo i poskoči, pa će curama: no, el sam momak el nisam: ja sam, a s tri tamburaša!

PERE: Tako će vrimenom i o Ivanu ripovidati, kako se kladio da će curu poljubiti, a ono

IVAN: Nemoj da sam nasmijam, a da me bog još ni kravu za rep nije u'vatio! gom kuneš da te se već manem!

Vašange I čin Inscenacija Matković Gustava

PÉRE: Ti baš ne's da znaš za šalu, a s drugima se voliš špotati!

IVAN: Al' iz srca, a ne iz zlobe, momče! (*Ljut odmahne rukom, pa pođe do vrata. Širom ih otvori. Harmonikaš je zasvirao.*) ... Vidi, misečina! ... Tu, tu sviraj, Joka! (*Zapjeva*):

Zora zorliće, vitar ćarliće,
divojka veli: zima je meni.
Mater joj veli: lezi kraj oca.
Legla kraj oca, kao kraj koca.

Zora zorliće, vitar ćarliće,
divojka veli: zima je meni.
Otac joj veli: lezi kraj majke.
Legla kraj majke, kao kraj slamke.

Zora zorliće, vitar ćarliće,
divojka veli: zima je meni.
Mater joj veli: lezi kraj brata.
Legla kraj brata, kao kraj blata.

Zora zorliće, vitar ćarliće,
divojka veli: zima je meni.
Bratac joj veli: lezi nuz diku.
Legla nuz diku: kano nuz mliku.

Zora zorliće, vitar ćarliće,
divojka veli: blago je meni!

BAŠO (*pri kraju pjesme se pojavio u vratima.*)

PERE: Ako s pismom curu i nisi dovabio, al' opet si štogod! (*Pakosno mu se smije.*)

BAŠO: Ovaj, kako...? A vi kanda još ne spavate. A zoru će tribati buditi. Bome! O, bože m' prosti, sve vam mriši taj duvan, bać Joso. A di' sam ja moju lulu i ostavio? (*Izvadi Josi lulu iz usta.*) Ne bi l' mi, da bar jedared povučem?... O, o, o, a vi i lojanicu gorite! Bože, dico, od boga grijota! 'di bi vi ovu lipu božju misečinu vridali s 'vako kukavnom lojanicom! (*Ugasi je.*) ... Ko, ko, kako bi' i kazo, mora da sam niki mladolik, kad kogod od vas ko od šale, al' baš fajin udario po glavi!

JOSO: El to mož bit šta ste tisnili na koju.

BAŠO: Ta nisam ni zavrimenta, a 'di bi još sad! No!, 'ajd onda, spavajte. Odmorite se, da ne kažete onda, poso vas ubija! (*Ode.*)

IVAN: Ode gazda, al' ode i lula!

JOSO: Običan je on vratit lulu, kad duvan ispuši.

PERE: A nema je, Ivane, nema je!

IVAN: Biće je, biće je!

PERE: Pa da, baćo joj zato i bio, da je navisti.

JAŠO: Ja mislim zato je nema, jel se raspitala jesam li momak el nisam...

KATA: Nikad ni bio niši!

JASO: Jesam, i sad sam! I kad je čula da se već druga sa mnom usrićila, sad tugu tuguje!

KATA: Šta ćeš, svaki se spleten oženi!

JASO: E, ne bi se ti udala za me, da nisam burnardžija o zanatu! A virujte, lak mi poso! Ja samo 'vako sidnem, i gotova mira za burnar! . . . Joj, vidite samo, kaki je to anđo u vrati? Joj, bože, da me 'vaka čuva!

13.

JELA (*u vratima*): Čula sam, pivate.

JOSO: Hej, curo, nemoj nam zakriliti tu nebesku lojanicu, kad ti već bačo utrnio ovu zemaljsku.

TONA: Šta je, ne smiš med' nas?

JELA: (*ulazeći*): Lipo pivate. Nemojte da smetam, al' volila bi' da slušam.

TONA: 'ajd, 'ajd, sidaj tu pokraj mene.

JELA: Ti si to pivo, ne l'?

IVAN: Tebi sam pivo. .

JOSO: Oho, taj baš iz neba pa u rebra!

JELA: (*zbunila se*): Je l, smim sist?

TONA: Tu ti do mene, a ne med' te vragove. No, pa el nam momak lipo piva?

JELA: Ko da je kakoj koju voli.

PERE: A koja ne mož bit njegova! Hahaha!

IVAN: Nije valda bogina da ne bi mogla biti!
(*Priđe joj, klekne na jedno koljeno.*) A znaš ti, curo, divojko, gazdarice el već šta

si, kadgod kad je cura čiju pismu pofalila, da ga je morala i poljubiti?! Je l' te, snaš Tone?

TONA (*dosjeti se opkladi*): E, bome, to je već taki bio red! I sramota bi bila po nju da nije 'tila!

JELA: Je l' te? (*Sagne se i poljubi Ivana u obraz.*) Ako je adet nek je. A već i zato, ko piva rđav nije. Ne l' te?

NEKI: Eto ti, Pere! Ivan je dobio okladu! Ne ću morat šedit! Poišće se Pere za taj koji dinar! Haha!

JELA: A šta je, šta je bilo?

TONA: Ta onaj ga nazlabo, da te ne će pismom dovarat. A ako i dođeš, da ga ne ćeš poljubiti.

JELA: Čerez oklade si 'tio da te poljubim?

IVAN: Kaka oklada!

JOSO: Iz oklade se vriće nose, a ne cura ljubi!

JELA: Sve mi s' čini, ne bi mario da mi se dopadneš.

IVAN: A jesam već?

PERE: Pazi, pazi, ni kraj jedne ne ostane!

JELA: Je l' baš taki? Onda bi ga vridilo i isprobat. Pa ako baš naiđe na lipču od mene...

IVAN: A znaš da si lipa?

JELA: Vidim ti po očima da jesam.

14.

TONA: Pazi, curo, pazi! Lipa već jesi, al' da se ne uzo'liš! Jel mogla bi proći ko ona Turkinja divojka, koja se suncu rugala!

NEKI: Snaš Tone, dedte zagroktite! Zapivajte, snaš Tone! ,ajte, snaš Tone!

JELA: Zagroktite, snaš Tone! Nauk mi ne bi naudio.

TONA: Al' onda nek je mir! Ne da mi se kogod migolji el da lane dok ja pivam! No, 'ajd onda! (*Grokti:*)

T' rano rani Turkinja divojka,
rano rani, pa se suncu ruga:
sunce žarko, lipča sam od tebe,
i od tebe i od brata tvoga,
brata tvoga, miseca sjajnoga.

Ode sunce bogu tugujući:
bože, bože, šta ću sa divojkom,
rano rani, pa se meni ruga.

Sunce žarko, ti sjaji jednako.

Ja ću njojzi potavnuti lice:

daću njojzi rđavoga druga,
i još nuz to svekra pijanoga;
zlu svekrvu, mlogo diverova,

pa će njojzi potavnuti lice... Eto, tako se to kadgod groktilo.

15.

IVAN: Vidiš, curo, nemoj da ti prva briga šta si lipa!

JELA: A nisam lipa?

IVAN: Lipo je ono šta je srcu drago.

JELA: (*djetinjstvo razigrano*): Ne ne, već to ti kaži, jesam lipa el nisam!

PERE: No, bože, nikog mi momka! Cura ga nutka, a on se još uvijek niki prinemaže! Hahaha!

IVAN: A baš bi da čuješ, da onda imaš šta pripovidati med' ženama? Da, moj Pere, ne da mi lipa, već najlipča.

PERE: A proćeš ko gadžo s misecom: laje, bože, laje na misec, tako bi se š njim posigravo, a on mu se samo izmed' oblaka posprnđiva!

IVAN: Nit, je ona misec da ne bi mogla s neba, nit' sam ja gadžo da je ne bi' mogo oteti — ako mi se baš tako 'tilo!

JELA: Ti bi da mene otmeš?

IVAN: Ne ću tribati! Sama ćeš me tražiti, kad me zavolila!

PERE: Ta da, plaćuć će te divojka tražiti po 'ataru!

JOSO: E, ovo je već s našim Perom ko kad se golub zaboravi, pa i na pivca nasrće!

PERE: A ko je vas pito? Šta tu samo baljezgate!

JOSO: Oho, baš lipa rič starijem čoviku! Vidiš, Jele, i ovaj je od tako nikakog simena, još i od goreg neg' tvoj baćo! Ovaj ne samo da je tvrd...

PERE: Ako sam čuvaran, nisam o'ma' i tvrd!

JOSO: Tvrd ne smi da se naide, čuvaran ne će!

Taj je još gori!

IVAN: Je l' da, Pere, to si već vidio da se živinčad šta drugima smetaju odvoje. A i kiša je već pristala. I pod naslam možeš — ako te baš tako volja!... No, šta čekaš! Nemoj da ti pogonem!

PERE (*i pošao bi i ne bi. Ipak se diže kad se Ivan pokrenuo. Ali baš u to ulazi Koca s Bašom.*)

16.

BAŠO: Ded, ded, šta ste stali! Volim ja čut kad su mi čeljad vesela. E, jel onda sam ciguran da sam i' dobro na'ranio!

JAŠO: E, bać Bašo, da je moj stomak pun, on bi sebi pivo, a ne bi me drugi s pismom morali uspavljivati!

BAŠO: O, o, ditešce moje, nenadržtost, lakumost, to su od oni' sedam glavni' grija!

JAŠO: Baš zaozbilj? O, bože, pa onda kaštiguj one koji me dobro na'rane, jel me ti navađaju na grij!

BAŠO (*ne će da čuje. Još zadnji put povuče iz lule i vrati je Josi*): Ja se zaboravio, pa i lulu pono. Baš dobra lula, baš lipa lula! Al' šteta da makaršta pušite... E, e, ne vidim momka, koji se to pogodio kod mene.

IVAN: A već se koji i pogodio? A ko to, bože?

PERE: Sutra ćemo, gazda, zavida.

IVAN: Aha, ti daklem!

BAŠO: A je l' bar kaki momak?

TONA: Čujte, baš dosta fajinski.

BAŠO: E, al' ja za ruke pitam!

TONA: Al' zlatne su mu ruke: jaje će brez lupinje izvaditi iz kokoške!

PERE: Ta da, za vas je čovik o'ma' nikaki, ako vam nije platio fićok dva rakije!

JELA: Nemaј brige, Pere, baćo mi baš take voli ko ti šta si!

PERE: Pa i mislim, rabažiju bi da pogodi, onog ko će mu raditi! A ne koji bi mu oko cure, pa je l' to njoj bilo drago el ne ...

JELA: Pa ako mi baš drago?

PERE: I vidili smo da jeste! Al' šta se i snašici ne pofalite? No, 'ajd! Šta je, momče, nemaš petlje?!

KOCA: Šta je, šta je tu bilo?

JELA: Ta ništa, nane, baš ništa!

PERE: Baš ništa? Haha! Baš ništa?!

BAŠO: A kaku ste mi štetu opet napravili?!

KOCA (*Peri*): Šta je to bilo?

JELA: Poljubila sam momka.

KOCA: Šta si uradila?!

JELA: Čuli ste, poljubila sam momka. Eto!

PERE: Kako je znam, tu nema momka. Tu su samo vaši nadničari.

KOCA: Bašo, jesi l' ti to čuo!

BAŠO: A, joj, bože, a ja se već sav o'ladio, da nije, ne đaj bože, kaka šteta!

KOCA: Pa jesi l' ti čuo šta ti dite uradilo?

BAŠO: Je l'? Vid', molim te, ono jeste! A koga si mogla? Alaj, curo, alaj, curo, kaka mi to šala!

PERE: Baš lipa šala!

KOCA: Jele, idi u kuću! (*Jela pođe, ali je Joso zadrži.*) Kaki ste mi vi stariji svit, kad ne znate 'vako dite posvitovati! (*Baši i Jeli:*) I šta će sad ovaj svit misliti o tebi, šta će samo pripovidati!

TONA: O, bože m' prosti, ko vi el ja nikad ni smo bili na divanu el na prelu! Poljubila momka u obraze, i eto! Još se zato tavanica ne će srušiti!

PERE: A poljubila momka i med' obraze, i još se tavanica nije srušila — el ne? Haha!

KOCA: Je l' to istina? (*Ivan ustaje i lagano prilazi Peri. Pere pobjegne van, Ivan nasmijan stoji pred Kocom, pa sada njega pita:*) Pitala sam, je l' to istina!

IVAN: Ako bi sad Jelu čerez tog ružili, mogo bi' pomisliti, da sam taki kojeg bi je tribalo da je sram!

BAŠO: Al' nemoj i ti tako! I ne volim ja ko onu šalu sa šeširom! (*Ivan zakorakne prema*

njemu, pa odmah blažim tonom:) I 'ajdede, ako je to bila šala!

KOCA: Al' kaka mi cura!

IVAN: Vi bar triba da znate šta ste od'ranili ...
A da je sve ovo ko od šale?

KOCA: Je l' ...? Pa ako je još ko od šale!

IVAN: Tako to već obično počme, ne l' te, snasice?

KOCA (*zbunjena nasmijanim pogledom Ivana, polazeći*): Vrag je u ovom deranu! Bašo, 'ajde! Jele! (*Odlazi s Bašom.*)

BAŠO (*u prolazu Jeli*): 'ajd, 'ajd da nas ne ruži!

IVAN: Zašto iđeš, kad još ni tako ne ćeš moć spavat?

JELA: I ovako će me ružiti ... a borame ne znam zašto. (*Odlazi.*)

17.

JOSO (*Toni*): Id'i za ženom, i kaži joj šta je bilo. Zašto samo da to dite ruži, I kaži joj, kad oni lipo s nama, i mi poso bolje poštivamo ... (*Ivan još uvijek gleda za Jelom.*)
Curka je to, Ivane! (*Prišao mu, razgovor teče između njih dvoje.*)

IVAN: Aha ...! Odavno znam ja to.

JOSO: Je l' ...?! A kaki joj nikaki otac! Izgladovo je svoje lance i š nji' i sa sebe — pa bi sad već med' gazde! I ko bog, da bi je

za kakog gazdu — za zemlju pazario...
Šta ne divaniš? Bigeniso si je baš?!

IVAN: A znao sam da ću tako proći! Kad ja
uvik: ni mi j' ova suđena, nije ona! A kad
se zazjalo u nju, a ono baš nesuđena! Al'
opet, moja će biti, pa kud puklo da puklo!
Pa je makar oto!

JOSO: Oto?

IVAN: Baš oto!

(Zavjesa)

II. ČIN.

S lijeve strane čardak. Nešto podalje udesno bunar na đeram. U pozadini, iza ograde salaša, dalnji salaši, njive. U dnu desne strane dio salaša s otvorenim ambetušom, a naprijed je ljetna kuhinja s dograđenom parasničkom peći. Nad kuhinjom je daščani krov na drvenim stupovima: samo je pozadina kuhinje zatvorena. Sprema se večera za radnike.

1.

JOSO (*dolazi s desne strane, pa kad vidi da Ivan silazi iz čardaka s praznom korpom, vikne ga*): Ej ti, Ivane! ... Bogu ti i s' deranom, skorom cilu noć oči sklopio nisam! Sad sam već smislio: ne ćemo je oteti! Ta ovu curu! Daklem da znaš: otećemo je, a opet je ne ćemo!

IVAN: Ne bi vi to malo razgovitnije?

JOSO: Mož nju i s pameću oteti!

IVAN: Al' kako?

JOSO: E, tati i te svoje malo pameti! (*Odlazi iako je Ivan viknuo za njim.*)

IVAN: Ta, bać Joso! (*Odmahne rukom i sjedne na rovaš bunara. Ne vidi Jelu, koja mu pri-*

lazi.) ... A, ti si to? ... No, jesi l' se noćos naspavala?

JELA: Cili dan ni riči nisi 'tio sa mnom.

IVAN: Ne ću da te nana ruži ... Mogla si noćos spavat?

JELA: Nisam baš najbolje. Mislim, misečina mi nije dala.

IVAN: A meni ni ti ni misečina.

JELA (*razgovor s pauzama*): Znaš, i ja sam te viđala.

IVAN: A ko višćinila si se, ne vidiš me.

JELA: Druga mi je tako kazala. Kaže, tako je to red.

IVAN: Al' obazreš se zato, ne l'?

JELA: A ti uvijek gledaš. I ja jedva ugrabim priliku da te vidim ... Je l' istina to, da bi oko svake?

IVAN: Kad u svakoj tebe vidim. Kako koja prođe, čini mi se, ti si.

JELA: Ne lažeš?

IVAN: A ti?

JELA: Ne znam! I ne ću baš ni da ti kažem. Da i znam, ni onda ne zam. Kažu, ti bi to prvi tribo da kažeš.

IVAN: Znaš, znaš ... da si ti, eto da tako kažem. da si ti moja, bojim se ni poso mi ne bi išo za rukom. A baš volim raditi, a baš znam raditi!

JELA: A ... a kako to misliš da sam tvoja?

IVAN: Kako da ti to i kažem... Je l', jesi l' ti već gledala u bunar? Je l' da, ko da u ogledalo gledaš. A ja u tom ogledalu ko da uvijek tebe vidim. I onda mi žao spustiti kabo, da ne pomutim vodu... A i zorom, ono još sumaglica, pa kad zapivam, ko da mi ti mašeš iz dola!

JELA: A ne bi me tuko?

IVAN: No čuješ! Znaš, i kad bi' za volovima med' brazdama, i onda bi' te dovikivo!

JELA: A zašto?

IVAN: Da izađeš. Znaš, baš borame, i volove bi' ostavio, da se ne odazoveš!

JELA: Je l', je l', kad ko 'vako divani ko ti meni, onda mu ta lipa?

IVAN: Lipča od prolića! S prolića sam te upozno, a ni jedan mi cvat tebi ravan nije bio — a baš se trišnja gazdački zaodije!

JELA: Al' ako mi lažeš?! Jel kažu, očima počmeš, a ričima zaludiš!

IVAN (*naglo je ostavi, uvrijeđeno*): No 'ajd. idi kad ti kažem! Zelena si ti još! I kaži onom svitu šta te tako svituje, da sam i tebi lako al' se ti nisi dala!

JELA: (*ustrasila se da ne ode*): Ivane...! Ivane, i ja jedva čekam nedilju da užnaju, da poligaju... A onda ja za kuću, i grickam i grickam travu, a s tobom divanim. Viruj!

IVAN (*odmahne rukom i pođe ulijevo*): Sad nemam vremena da virujem!

JELA: Ivane!... (*Otišao je. Tužna pođe pred kuću i sjedne.*) A i tamburaši su tu. Mogla sam kraj njega zaigrat. Al' kad ja još ne znam, šta smiš šta ne smiš momku kazat da ga da ne rasrdiš...

2.

JAŠO: (*dolazi s lijeve strane s dvjema đugama. Tamburaši su zasvirali „Silo sunce, stiglo večer”, pa on ide bunaru njišući đuge. Na pjesmu Jela potrči iza čardaka. Jašo uzme t. čič ispred kuće, postavi ga pokraj bunara. spusti kabo u bunar i sjedne.*) Kažu: tvrd dva put plaća, lin dva put radi, a ja opet velim: pametan s ludi živi! (*Spusti glavu i drijema.*) Drimaj, Jašo, drimaj, brez brige drimaj!

IVAN (*naizmjerno sa Stipanom nosi kukuruz u korpi u čardak. Kad je Ivan ušao u čardak s punom korpom, dotrči Jela i čeka ga da se vrati.*)

JELA (*kad Ivan izlazi s praznom korpom i hoće da prođe pokraj nje*): Jesi l' ti baš gluv?!

IVAN: A zašto bi' bio?

JELA: Ne čuješ da sam tebi pivala?

IVAN (*se nasmiješi i ode.*)

JELA: Uuu! (*Ljuta poleti prema kući, pa se sudari s Josom. Skoro ga svalila.*)

3.

JOSO (*nosi vreće na leđima*): Ej!! ... Nije dosta šta se na njegov srdi, već se kanda i na me! E, bože m' prosti, baš je čudna 'tica i to volenje! Čim ga više voliš, tim ga više koriš — ko i ova Ivana! (*Ode za čardak.*)

STIPAN (*se vraća s praznom korpom iz čardaka, pa primjeti Jašu kako drijema na bunaru.*) ... Kate, Ka-ka-kate! Mu-mucam i kad se ne srdim! (*Kad se Kata pojavila:*) Vi-vi-vidi tvog Jašu!

KATA (*došla je s još nekoliko momaka i djevojaka*): Jašo, Jašo! Al' vidite ga, molim vas! Vuče vodu iz bunara, a sidi čovik na stočicu! Jašo, al' sramota te ubila, kad te već linost ne će!

JAŠO (*skoči*): Jesi l' me, rano moja, štogod zvala? Znaš, već sam dva kabla izvuko, al' mi voda nije bila dosta lipa! Al' sad ću ja, sad ću!

KATA: Jašo, kako te nije sramota od svita!

JAŠO: Nemaj brige, čim izvučem vodu ko suza, evo vam je! Ova je još uvijek nika mutna i nije baš 'ladna! Al' sad ću s dnola, al' sa samog dnola!

KATA (*ljuta ga s ostalima ostavlja*): Da je upolak ovako lin, pa i to bi bilo priviše!

4.

JOSO (*dolazi s desne strane sa svircem na kontri. Ovaj uštimava, svira akorde*): Jesi l' već?

Aha, kad 'vako ko vorgulje, biće štogod! No, 'očemo l' je isprobat? (*Pjeva, a kontra ga prati*):

Zelen ora' kano gora,
al' si, curo, matora!
Ne volu te ni udovci,
a kamo li momci, oj!

KOR (*na pjesmu Jose su došli, pa sad ženski kor kao odgovor Josi pjeva*):

Zelen ora', debo 'lad,
žen' se, momče, dok si mlad.
Zelen ora' rodio,
otac sina odbio:
iđi, sine, pa se ženi,
ti ne tribaš meni, oj!
Žen' se, momče, dok te vole,
i ne traži bolje, oj!

(*S pjesmom, zagrlivši Josu odlaze jer vide Bašu koji dolazi.*)

5.

KOCA (*došla je za vrijeme pjesme do vatre i loži, gleda jelo.*)

BAŠO: A ovi baš pivaju, baš pivaju! Baš na moj trošak pivaju! A poso?!

KOCA: Kako ja znam, rukama čeljad gule kukuruze, a ne bi l' ti da ti i zubima usput, da je čim prija gotovo?

BAŠO: O, bože, slobodno bar pitat... A je l',

Koce, jesi l' ti vidila kako nam kukuruz slabacak? Nemoj onda da me čerez čega bacaš u trošak!... A ljuskura, ne l', ona je baš lipa! Bože, ko u sapunavici oprana!

KOCA: Ljuskura ko svaka ljuskura.

BOŠO: Al' ova ko da je stvorena za postelju! I nije to baš u svakog 'vaka! A šta misliš, el sad 'vaka prvoklasna ljuskura na cini? Šta bi za nju mogli zaiskat?

KOCA: Ti 'š se na poslitku na starežu i za to raspitati, pošto bi i mene mogo protrgovati!

KAŠO: O, Jesus i s' ženom!... Već ovaj, uskislo nam mliko.

KOCA: Jesi l' opet jučerašnje saso u danasmuženo? Eto, eto, gladni onaj, da bi sutra šta više na pecu, zbog litre dvi upropastiti toliko mliko!

BAŠO: Ta lonac mi tribo!

KOCA: Pamet, pamet bi ti tribala! (*Okrene se poslu, mrguda:*) Cura mu ko opsinjena, ko uvračana i svaki bi se pametan pito, šta je tom ditetu. Al' on nema vrimenta, kad mu sva pamet na tom, kako bi čutku dvi ušporovo! Čuješ ti?!

BAŠO: Alaj, bože, kako ne bi' čuo!... Već znaš... ded, kaži, šta bi mi nevoljni, da nam sad ko curu zaprosi! Toliki šta bi bio trošak! Još ako je taki zaprosi šta ga vridi odbiti, još 'ajdede! Al' ako je taki 'tio šta bi ga bilo šteta, šta onda, nevoljni Bašo! I, eto, moro bi'

dati curu, dašta, moro bi'! Al' nek su onda kaki podatni, taki šta bi nam malo i pozajmili! Je l' da, rano moja, ja bi' pretelju: eto, baš smo radi, al' pričekajte, jel virovali el ne, u nas sad ni čestite kokoške! Znaš ti, ženo, da se nađe da u časti i čitavo june poidu! Bome! (*Pođe.*) I ako baš navalili da im damo curku, a oni nek pozajme! Al' ništa ja, ništa ne potpisivam! ... (*Pođe k ljudima iza čardaka.*) Radite, radite, dedarmu, bar gultiti nije ko brati!

6.

JELA (*dolazeći iz kuće*): Nane, nane! ... Ta, nane!

KOCA: Alaj, čujem već!

JELA: Znate l' vi, nane, zašto nam baćo jutros tako uranio do dućandžije? Znate l' vi šta je nosio u kolima pod slamom? Ni jedne više uzglance ni jedne perjavače, a od dunja ni traga ni glasa!

KOCA (*baci posao*): Ta jesi l' ti baš poludila! Sad sam bila u čistoj sobi, a kreveti ko šta su i bili.

JELA: Kad vam krevetske čaršape pomećo na nike daske i trske!

KOCA: A je, a je! Zato nas on jutros otiro do komšije! A ju, a ju! ... Bašo, Bašo! Al' o'ma' da si za mnom! ... Bašo, za mnom! No sad ćeš ti dobiti za tvoje perje! (*Poleti u kuću.*)

BAŠO: Idem, idem već! . . . (*Jeli se tuži*): I ko bog da će mi sad čerez perja! I stvaram, ni ne spavam već gatam i gatam kako bi' skupio malo sirotinje, a ona uvijek nikim zlim na me — ko i sad šta će! I zalogaj žalim progutat ne bi l' više ostalo, jel, bože moj, još nam ni kako redovnije prdačno ime nije doteklo, a ona baš ništa ne poštiva toliki moj trud! Vidiš, ditešce moje! I uvijek joj štogod nije dosta, a tri put na dan ide, tri puta, bože! A meni još i isprid konja žao kukuruza, i od nji' bi' još šaku dvi ukro! (*Ode za njom.*)

JELA: Ivane . . . (*Ivan se nije ni obazreo, već uđe u čardak. Kad se vraća:*) Ivane . . . Ta, Ivane!!

IVAN: Mene zoveš?

JELA: Misliš valda željna sam te viditi! Bać Josu mi pošalji . . . I ovaj, i ti dođi š njim.

IVAN: Povolji vam, gazdarice, povolji! Bać Joso, gazdarica vas zove.

JOSO (*prilazeći*): A koja od dvi?

IVAN: Ova mlađa.

JOSO: Tebe će valda, ne mene.

IVAN: A šta bi jednom zapovidala, kad mož i dvojici . . . (*Vidi Jašu da je zaspao pokraj bunara.*) Hej, Jašo, odu ovce u žito!

JAŠO (*prestrašen skoči*): Alaj, bože, ko je to vidio tako uplašiti živog čovika! (*Uzme đuge i pođe.*)

IVAN: Šta bi 'tila kad bi smila?

JELA: Od tebe? Tebi... tebi, tebi bi' oči iskopala! Da znaš samo, ne možem te zgledati!

JOSO: Jujuj, ditešce moje, onda si ti već u pri velikim mengulama! Vidiš, ja sam ciguran da na onog Peru, makar da je nikaki, samo odmanjivaš, a ovom bi već i oči vadila. A znaš ti otkud to? El sam ti kazo, za vida ne gledaj momku med' oči! El znaš ti sad od kake velike bole boluješ?

JELA: Znam da! Ne možem da ga zgledam!

JOSO: A kad ga nema, za tragom bi mu, je l'? ... Al' opet, dico, man'te se vi šale! Da da! Udat se za njeg ne možeš; da uskočiš doveli bi te natrag — još bi i deranu navukla nevolju na vrat!

JELA: A on me ne bi ni 'tio... A ja sam jedva dočekala da prođe kraj mene. I kad je prolazio, sve se bojim papuče ću izgubiti. I sva nika protrnem.

IVAN: A ja sam jedva dočekao da skupimo društvo i da se ponudimo tvom baći, makar da samo tako plaća ko gladna godina.

JOSO: Ej Joso, Joso, 'di ti bila pamet! Ne bi ti mene, rano moja, dovo na ovaj salaš, da sam ja znao u kake ćeš me brige uvaliti! A šta da sad radim s vama? Ona Tona baš ko da je vištica, al' opet ne zna šta bi.

IVAN: A šta sad već možemo? To, eto, da ona žali mene, a ja nju. I nagodinu, dok opet bila

berba kukuruza, da se sićamo jedno drugog
i da se siti nauzdišemo... Al' nemaj brige,
Jele, i tuge će s dana na dan bit sve manje.
(*Pođe prema čardaku, tamo sviraju, Jela
pođe s njim.*)

JELA: Ivane, znaš, tako osićam, ko da će mi srce
puknit!

IVAN: Ta mani se tuge. Ona nek je na poslidak!

JELA: Kaži mi štogod, Ivane!

IVAN: Kroz pismu je lakše kome reći da je vo-
liš... (*Kod ponavljanja melodije prihvaća
pjesmu i zapjeva:*)

Sunce seda, sunce sej-seda
među dvi planine, među dvi planine.
Lazo lego, Lazo lej-lego
među dvi Vlajkinje, među dvi Vlajkinje.
Anu budi, Anu buu-budi,
a Jovanku ljubi, a Jovanku ljubi.
Oj, Jovanka, mlada Srbijanka,
bi l' se mogo na te nasloniti,
il' ja moram mlađan poginuti.
Oj, Lazare, na moru vozare,
jesi l' skoro na moru vozio?
Nisam skoro, al' nisam ni davno,
dolič jedne kićene svatove.
Čiji svati, čija li divojka?
Svatovi su Leke kapetana,
a divojka Laze gospodara.
U tome su čedo probudili,
lipo su mu ime nadinuli:

ne zovu ga po imenu Lazo,
već ga zovu materina mazo...

(*Pjesmu je prihvatio kor. Kad su otpjevali, Ivan im se obraća:*) Dico, sve mi s' čini, kazaće nam gazda: ne plaća nas da mu pivamo, već radimo.

BARA: Samo šta nismo gotovi! (*Odlaze.*)

IVAN (*s njime su ostali Jela, Joso i Tona*): Čuješ, Jele, neprilično bi bilo da me nađu kraj djevojke, a ne kraj posla, jel i cvako ti već bačo reži na me!

JELA: Al' da znaš, el ti el u bunar!

JOSO: Jujuj, rano moja, da znaš kako je u bunaru 'ladno!

JELA: A kako ću, ako moji ne 'tili?

JOSO: To ćemo onda viditi! (*Jela ode, ostane sam s Tonom.*) ... No, matora, a šta ćemo sad? Bojim se kaki je, oteće je, pa će samo navući sebi nevolju na vrat.

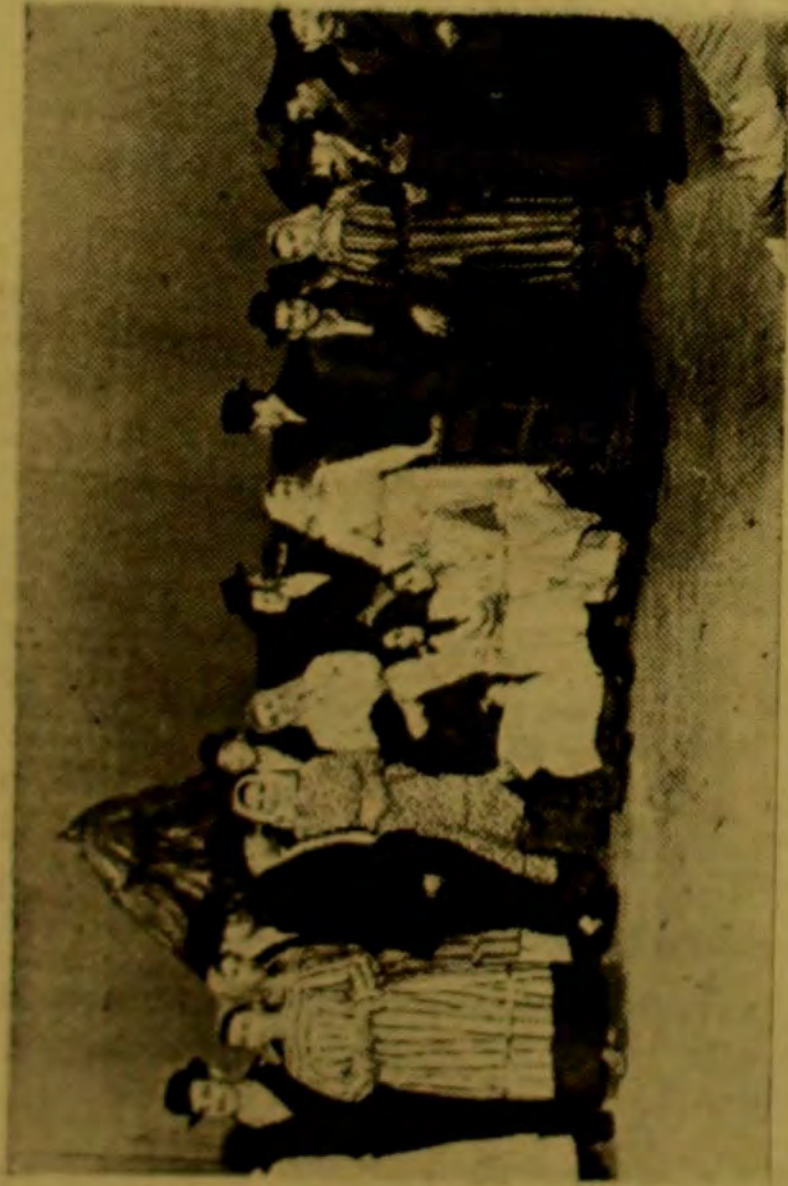
TONA: Bar da joj mama 'oće, bar da ona nije protivna! A čuo si koga su joj naumili! Može misliti, 'vako zdravo i lipo čeljade dat za onog gazda Boltinog Vranju!

JOSO: A šta bi bilo da probaš s mamom?

TONA: Ta ne bi me ni prislušala!

JOSO: Tebe da ne bi? Idi, molim te, ti bi i popu oženila da se dobro latiš!

TONA (*zadovoljna, polaskana*): No, 'ajd onda, probaću! ... Ej, el čuješ ti kako gazdarica razgaljiva čoviku? Biž, matori, dok i nama ne će bit po leđi! (*Odu iza čardaka poslom.*)

Vašange II čin. Inscenacija Matković Gustava

8.

KOCA (*dolazi iz kuće, a za njom se vuče Bašo*):
Pa da bome, pa da bome! Te krajcara, biće
dvi; te zrno žita, biće pogača; i steži kajiš,
da mogla šta bolje popuštati! Al' kad već,
kad već?! Iz moje bi sobe čovik grobnicu!
Dasku poda me, dasku na me, pa da me još
svetom vodom poškropiti, i eto ti jedna usta
manje za zdilom!

BAŠO: Al' prislušaj i mene!

KOCA: I baš borame, da će mi ta soba biti i
grobnica! Ded budže začepi, a vrata zatva-
raj, da se ne 'ladi, da se ne vitri, da je šta
manje ogriva! (*Loži, jelo miješa, suđe briše,*
sređiva.)

BAŠO: Al' al' daj i meni do riči! (*Joso se baš vra-
ća s praznom korpom iz čardaka.*) Evo ti i
starijeg čovika, pa nek on sudi! Pa el nije
tako, bać Josu, ko se ne makne, taj ni ne
korakne! Dvi mi ruke još ne će nestačit do-
sta kruva, ako i pameću ne mućnem! Taku
cinu još ni čuo nisam da bi dali za perje, pa
'di ja onda ne bi' prodo! Ta prodo bi'...

KOCA: I kravu s teletom i mamu s ditetom! Bo-
že, prodat perje ispod glave!

JOSO: A je l' bar čemu cina?

BAŠO: Al' molim vas, funta perja po sto i petna-
est! Bože m' prosti, ko da ni nije perjar, kad
sam još i ja mogo š njim izać na kraj!

JOSO: Nije vas zdravo priplatio. Ja sam prodo
za ravno dvisto!

BAŠO: Za dvisto?!

JOSO: Za dvisto!

BAŠO: Šta kažete!! Pa, bože moj, taj me onda
privario! O, perjare, o perjare, 'di će ti du-
ša kad ti nije žao varati svita! Ta ne će bit,
ta vi se samo šalite!

JOSO: He, šala je bila cina koju je on vama pla-
tio!

BAŠO: Ta do sad mi ni jedan perjar nije priko
pameti! O, bože, o, bože, al' o'ma', al'
o'ma' da mi sve vrati! Al' i idem već! Ne, ne,
već ti pođi, rano moja! Ti, ti! I kaži mu, da
ćeš ga tužiti šta je kupio.

JOSO: Ne mož to tužiti, bać Bašo! Vi ponudili,
on kupio — i mir i bog!

BAŠO: Al' da mu kaže, da nije smio od mene ku-
piti, jel da ja nisam ko šta triba! Al' i nisam,
bože, kad sam mu po to prodo toliku muku,
toliki trud! Joj, bože, pa eto ti kako pošten
svit ode u propast!

KOCA: Ta ne brnjavi već toliko!

BAŠO: Pa el znaš ti kolika je to šteta? Pa el ta
nije i tvoja i moja! (*Ljutito Josi:*) A ti vaši
umisto da rade, bogu krađu dane! Samo pi-
vaju, samo pivaju, ko da su u svatovima, a
ne kod jedva kruvarenog, mukom ruvare-
nog! (*Odlazi:*) I varaju me, i krađu me, i
ne rade, a živog će me poisti, živog!

9.

KOCA: Da se već živ izide, da mu srce napukne!
Ta i nema srca, ta i nije to srce, već buđel-
lar el kesa na ugaćnjaku! Da znam da ga
briga za dite, udala bi' je ko uz prkos za
kakog u golim gaćama, ne bi l' od muke svi-
sniol

JOSO: Ne možete vi to lipim š njim?

KOCA: Sav je već školjav, al' da mu samo raditi,
al' da mu samo teći! Da bude pripoznat!

JOSO: A baš imate kruva zadosta.

KOCA: Imali bi već kolača i za svetak i za pe-
tak! Kobajage da me očuva posla, da pone-
diljkom skuvam gumboce za cilu nedilju! El
znate vi šta je to s dana na dan ist podgri-
javane gumboce?!

JOSO: Kažu mi dica, da je i noćas vuko kuku-
ruze, da nas se šta prije kurtališe.

KOCA: Ta ne to, već da bi i na vama zaradio
nadnicu-dvi! A u vas, i dice i unučadi, i kru-
va i dragosti.

JOSO: Ono jeste! Nek je kaki god, a za astalom
mi ko u časti. I svaki bi da mi štogod kaže el
pita, el lulu da mi doda el da je napuni.

10.

TONA (*posao im gotov. Prilazi, prisvukla se, još
samo kecelju opaše. Po koja djevojka i mo-
mak dolazi na bunar: peru ruke, praše se,*

oblače. Momci i djevojke sa komšinskih sataša dolaze na igranku, kako je to običaj poslije guljenja kukuruza.)... Pa, eto, mi bi ko bili gotovi.

KOCA: A, ju, a ja još ni večeru nisam spremila.

TONA: Bome požurite, i gladni smo, a i evo već mladeži iz komšiluka!

JOSO: E, čuli su da nam banda došla. Znadu da će bit igranja... Već ja da opet o tom vašem čoviku. Ne daj bože, da vam i cura takog dobije.

KOCA: Al' da znate samo, bać Joso, baš ću mu ko usprkos zeta, koji još ni pod raku nema!

JELA: Alaj, nane, i ja bi' baš takog 'tila.

KOCA: Šta, šta?!

TONA: Misli cura, nek joj momak i nema, al' da je čestit. Pa da bome, i nek nije iz makarake familije.

JELA: Taj kog bi' ja volila, taj ne bi bio makarko, pa čiji da je!

KOCA: Alaj, curo, dokle ćeš!

TONA: E, snašice, kad se cura već cvićem kiti, tu je onda zet na pomolu!

KOCA: A mislite da mi kaže kakog bi? El da je crn, plav el pigav!

IVAN (*nosi još zadnju korpu kukuruza.*)

JELA: Eno, nane, onaki da je, onom nalik da je!

TONA (*nasmijana gurne laktom Kocu*): Taj i jeste momak, dedara mu njegovog! Ha, znala bi vam cura izabrati!

KOCA: A drži se ko kaki mali gazda. Al' šta će, kukavan, kad se samo drži, a nije.

TONA: Al' je momak koji bi lako babu našo! Malo i' je, koji ne bi takog zeta! Jo, baš kad sam se sitila, znate l' vi ko vam Jeli 'tio poručivat? Gazda Bolte Sučića Vranje! Bome!

KOCA: Eto, vidite, tog, baš tog sam joj naumila!

TONA: Al', čujte, niki mi nezgodan! I popiće priko mire! A i usta su mu ko od uveta do uveta!

KOCA: Ta nisu mu ta usta tako baš ni velika kako izgledaju!

TONA: Kad i' zatvori, ono jeste ko da su štogod manja! Al' kaže, natvrdovali ste se cilog života za taj koji lančić, pa bi baš bio rad da vidi, za koje vrime bi sve to mogo rastuć!

KOCA: O, razvaljeni dabil razvaljeni! I vranac bi nam se kraj njeg mogo pofaliti da ima ko biser zube, a on bi nas prije vrimenta bogu prid oči!

TONA: E, taka vam ta današnja mladež!

KOCA: Videćete, još će i ova na mom ukopu zacupkati, i ko da je već čujem: fala bogu umrla mi nana, pa ću burlat po kovčegu sama!

JELA: A ko mi uvik bira take? Vi bi da je od ti' s kojima bi i vi bili podičeni!

KOCA: Ja bi' te za takog ko te voli, jel si za volenje, koji ne će još i u krevetu brojati novce!

TONA: Takog, takog vi njoj! Takog joj izaberite! Dobar čovik, to je blago, a još lip da je i vridan ko moj pokojni šta je bio!

KOCA: Pa i jeste čovik najveća dika! Već u koga jeste, a ne ko moj!

TONA (*mladež se skuplja oko bunara, sjeda pred kuću, svirci zasviraju. Baš Ivan prilazi društvu, pa pokaže na njega*): Da da, čovik dika, a žena radost!... Ta gledajte onog! Bože, al' imaš šta i viditi!

KOCA: Baš gledam, košar mu kukuruza bio u rukama ko drugom krušna kotarica. Al' vid', vid'! Još ni večerali nisu, već će svirat!

11.

IVAN (*zasvirali su „Malo bunjevačko kolo”*.) Dico, 'očemo l' u kolo?

NEKI: U kolo, u kolo! Malo kolo! 'ajd, ajd! Taj nek se 'vaća ko zna! (*U kolo se uhvate šest pari.*)

JAŠO (*vrtio se oko kola i podigravao od veselja, pa kad završe*): Jujujujuj! Alaj sam se naigro!

STIPAN: Valda na-na-nagledo!

JAŠO: Zaozbilj velite da nisam igro? O, bože, a baš mi se pričinilo. I valda mi to srce zaigralo, pa sam se još i umorio! I ogladnio, snašice!

12.

KOCA: Sad će večera, nemaj brige.

TONA: Al' vid'te samo, ta ni bog ne bi stvorio
lipči par od ti' dvoje!

KOCA: Bože m' prosti, ne bi' se čudila da mi ovaj
zaludi Jelu, kad još ni meni nije sve'dno!

TONA: A šta bi vam čovik da dobije 'vakog zeta?

KOCA: A, briga njega! Njemu da je samo još ko-
ju brazdu odorat od komšinskog! A šta se
ona mladež tamo i smije?

13.

KATA (*nastavi započetu priču*): A kadgod! Ej,
bože, al' je i lipo bilo! Sidi nuz vatru, al' lo-
ži, al' loži! A ja samo mutim, mutim, mutim!
I mast već vrila, a on samo piva, sve ori!

JAO: Al' samo dok prvi fanak nije bio gotov! A
znate l' koja je bila pisma moje Kate? (*Za-
pjeva*):

Suljo moja jelika,
tugo moja velika,
Suljo moja jelika,
tugo moja velika!

Sve kroz pendžer perje leti,
ja moram umreti brez tebe! Jujujuj!

(*zagrlj Katu.*)

KOR (*uz pratnju tamburaša prihvati pjesmu.*)

JAO (*kad je kor završio*): Au, čeljad moja, ko
bi i mislio kako ja lipo pivam! ... Joka, de-
daramu i s poslom, deder, zasviraj, zasviraj

to momačko kolo, nek se ova dica uče od nas koji znamo! (*Kad zasviraju momačko kolo, on dohvati dvije djevojke i igra. Naravno loše, kao što je i pjevao.*) ... No, jeste l' vidili! No, kako je bilo?

STIPAN: Na tu priliku ko i moj di-di-divan!

JAŠO: Ne-ne-ne-nemoj, molim te! A baš me čudi! Još kad i klapim, i onda igram. I šaram ti, bože, šaram, a sad mi ne ide. Mora da su ove djevojke krive!

JOSO: Ej, rano moja, nije momačko kolo: smislim pa zaigram! S momačkim kolom se kadgod momci nadigravali, da cure vide koji bolje zna! Pa se to i učilo i učilo! Držiš se parasničke peći, pa šaraš i šaraš, pa igraš i igraš, a dida ti za leđima i šara ti po nogama, sve dok ne naučiš!

TONA: I bome nije bilo ići u kolo da se nadigravaš dok ti se ne kaže: sad već znaš, sad već možeš ići, ne ćeš kuću osramotiti! El tako, bać Roka?

ROKO: Bome, dico moja.

JAŠO: I da bać Roko bolje zna od mene? Ta idite, molim vas!

JOSO: Šta šta, od tebe? Ta ni jedan ne bi ko on! Roka, ta daj pokaži šta je to momačko kolo — da ne kažu, falimo se! Joka, ded, zasviraj!

ROKO: 'ajd baš kad je tako! (*Ostavi šešir i papuče, pa zaigra s dvije djevojke.*)

JOSO: To gledaj! Eto ti, tako se to igra! Vid' ti to držanje, ko da je kolac proguto! Vidiš, ni ne mrdne tilom, a još kako šara! Tako tako, moj Roka!

ROKO: E, dosta! Ja bi' još, al' kad noge ne će!

JAŠO: Pa ne kažem, dosta je dobro bilo!

JOSO: E, ne ćemo tako, moj Jašo! Da vidim šta si naučio! A pomalo ću da ti održim nauk! Ej, vas dvoje, drž'te to potpačilo! Tako! A ti se sad, Jašo moj lipi, u'vati i da si igro! Dedara ti linog! No, 'ajd sad, svirci! (*Jašo se natjeran uhvati za potpačilo i igra momačko kolo. Joso mu bičaljcem ispravlja držanje tijela i šiba ga po nogama da zašara.*) Tako, tako! Krste izupravni! I nek te noge šaraje, čuješ ti?! Šaraj, šaraj, bubo lina!

JAŠO: Joj, ako boga znate, dosta!

JOSO: E, Jašo moj, tvojoj linosti baš borame nema para! Nit' radit voliš nit' si za igru, pa šta onda voliš?

JAŠO: Al' ist baš zdravo volim! Virujte!

JOSO: Joka, daj nek sad svi zaigraju!

KATA (*pet momaka s po dvije djevojke igraju momačko kolo. Kad je kolo završeno*): Alaj, bože, od ove igre će samo gazdarica imati štete! Šta mislite šta će samo moj siromašak da poide!

BAŠO (*dolazi iz kuće i već više*): O, o, o, tu se igra, tu se piva! A ne znam baš el poso gotov!

JAŠO: Al' sve je na svom mistu! Samo se još miševi nisu uselili u čardak!

BAŠO: Možbit da je gotovo, a el sve u redu?

JOSO: Nema posla kojem ne mož zabaviti, a vi dedte!

BAŠO: Sutra ću ja, sad se već smračiva... O, o, 'di mi opet ta lula! (*Maša se za Josinom i uzme je.*) Samo da se bar osladim... Bome, dico, kaki poso, taka i plaća. I nema vam novaca dok ja ne vidim šta ste mi nagazdovali!

JOSO: Čujte, ni ne marimo. Dobro i kaže ovaj deranac Jašo: dok nam vi čuvate novce, i šteta je kod vas.

BAŠO: Ta kaka šteta spopala, bog s tobom i s' čovikom!

JOSO: Da vam ko noćas ukrade novce, vaša će bit šteta. I bolje da od vas neg od nas. Ej, ej, i lulu mi vratite! Jedared ste samo 'tili povuć! (*Uzme svoju lulu.*)

BAŠO: Ajak, ajak, ne ćete vi priko moje pameti, ne ćete! Vaši novci, vaša nek je i šteta! Poso gotov, evo novaca! (*Daje novac i polazeći na desnu stranu:*) Sad nek vam i ukradu, baš nek i ukradu! Hahaha!

KOCA: Eto, vidite, to je moj čovik. Da me bar ne sramoti!

BAŠO (*povratio se da kaže što je zaboravio, pa opet produži*): Ej, ej, dico, i da mi se niste po ljuskuri valjali! Ugužvali bi je samo!

JAŠO: Ako se i trevi, izroljaćemo vam!

KOCA: Snaš Tone, jeste l' se vi već čega al' zdravo ogadili?

TONA: Čujte, maslice mi već priviše.

KOCA: A meni ovog mog čuvarnog Baše! Al' vid'te vi tu moju, ko da je med' svojima!

JELA (*nastavi pričanje*): I, znate, još i piležu odbrojiti koliko će kojem zrni kukuruza! I kad kaki neznani dođe na salaš, misli da mi baćo el bireš el prosjak! (*Dok traje smijeh, obraća se tamburašima:*) Bać Joka, lipi moj bać Joka, dedte, zasvirajte i meni jednu! Tako bi' sad zapivala! Nikad mi još ovaj salaš nije bio 'vako lip!

JAŠO: Salaš joj lip, a bleji u Ivana ko Bajo u sveca!

JELA (*zasviraju, a ona zapjeva držeći Ivana pod ruku*):

Ej, kerska mlaka duga i široka,
ej, kerska mlada duga i široka.
Ej, kako će je prigaziti dika,
ej, kako će je prigaziti dika.

Ej, jutrom tamo, a večerom amo,
ej, jutrom tamo, a večerom amo... O! Zapivala sam se, pa se čovik zaboravi. (*Zbunjena pusti Ivana.*)

KOCA: Jele, dođi samo 'vamo... Je l', otkad se ti znaš s ovim momkom?

JELA: Sve mi s' čini, otkad je svita i vika!... Šta ću, nane, ja sam vam već 'tila o njem divanit.

KOCA: Ne ne, nemoj više. Ima šta i ne bi' 'tila čuti!

TONA: Ditešce moje, ne možeš ti tvojoj nani baš sve najedared.

KOCA: A mislite, ima ona meni još štogod da kaže?

TONA: Pa ako bi je 'tili prislušat, možda bi i imala.

KOCA: Je l' to istina, Jele?

JELA: Ja ga volim, nane.

KOCA (*naglo je pogleda, brzo priđe štednjaku, sprema i više ljudima*): Dico, dico, spremajte se, evo i večere! I sad 'di 'oćete, el prid kuću za astalom el tamo na travi.

NEKI: Na ledinu, dašta, na ledinu! Tamo, tamo! 'ajd, 'ajd, divojke, pomažite. Tanjire, kruv! (*Svi se smještaju, spremaju, odnose tanjure. kruh.*)

JAŠO (*doleti do Koce i zagleda se u zdjelu*): A, a šta ste nam spremili? Joj, samo kad sam živ iščekao ovo ilo! A, a ko će me 'ranit?

KATA: Otimat će tribat od tebe, a ne 'ranit te!
(*Odnose zdjelu s hranom, a Jašo trči za njima.*)

16.

KOCA (*kad su ostale same s Tonom*): Jele, ja te malopr'e nisam dobro razumila.

JELA: Kazala sam vam, nane, ja ga volim.

KOCA (*sebi*): Eto ti, Koce, pivac u čelo, kad baš sve 'oćeš da znaš!

JELA: Ja sam se bojala, srdićete se. (*Ivan im prišao.*)

KOCA: A misliš, ne srdim se? Pa dobro, kako to, zašto to?

TONA: O, bog te i s' ženom, pa kako se to desi? Vidiš ga, vidi te; oči se pogađaju, štogod te guši, i gotov belaj! Je l', Ivane?

KOCA: Al', opet, ne iđe to tako! Pa, dico, da sam samo ja, nek vam je srićno. Al' šta će svit? Ta, derane, ko će ti virovati da je nisi samo čerez zemlje? A tebi će, da si zato pošla za njeg, šta te drugi ne će!

JOSO (*i on se za Ivanom dovukao*): Ta man'te se vi, snašice, šta će svit! Jednima će bit drago, drugi će zlobit — samo nek su oni srićni!

KOCA: Ta lipo je to, lipo... Kadgod sam i ja za salašem, na ledini u 'ladu s tako makar-šta trla glavu, al' opet...! Al', sinko, 'di si baš nju kraj toliki' cura! Ta i ja pripovi-

dam makaršta! 'ajd, biž'te mi s očiju, biž'te!
Idite da vas ne vidim! Idite med' onu mla-
dež, šta zna još da viruje!

IVAN (*uhvati se za ruku s Jelom i polete.*)

17.

KOCA: Ne znam, ne znam, snaš Tone, šta bi'...!
Bašo, Bašo, 'ajd 'vamo! Ostavite nas malo
nasamo. Nij' mi šta će kazat, al' već i reda
radi da mu kažem. Otac joj je, ne? (*Tona i
Joso odlaze, a Bašo se dovuče.*) ... Ta šta
se vučeš ko gladna godina!

BAŠO: Da, da, časti i' samo, časti! A da vidiš
kaku su mi štetu naneli! Molim te, kuku-
ružnu mi sikli na petnaest coli od zemlje.
na petnaest, bože! Sad računaj samo koliko
ću s tim imati manje kukuružne neg da su
bar na deset coli! Na svakoj kukuružni pet
coli štete!

KOCA: Idi, molim te! Ko da čokanjicu ne vadiš
od reda! Šta nije ostalo na kukuružni, osta-
će na čokanjici.*

BAŠO: Je l'?! Pa moglo bi biti! A ja se već dao
u nevolju!

KOCA: Sidni.

BAŠO: Al' od sinoć ću sad prvi put. A misliš,
nisu nas baš ništa pokrali?

KOCA: Alaj, bože, alaj, čovče, 'vamo slušaj!
I tako znam da ne's kazat el nam rod do-
bar el nije, al' bar to kaži, el ko lanski?

BAŠO (*uznemireno*): Šta bi opet trošila, šta bi opet kupovala?

KOCA: Ta ne ću, nemaj brige. Mislim samo na to, šta ćemo ako nam se cura uda.

BAŠO: Uda, uda! Čija će bit, nek je 'rani i za-odiva, ko šta sam i ja tebe.

KOCA: Da nisam od kuće donela, bila bi' gola bosa!

BAŠO: Znam, znam, to je tvoje ko amen u oče-našu! A ko je meni kupovo. el sam ja sebi štogod kupovo? Na prste bi' ti mogo nabrojati koliko sam puta do sad vinčani šešir metnio na glavu, al' zato već i imamo to malo sirotinje!

KOCA: Ja pitam, šta ćemo ako nam se Jela uda.

BAŠO: Ako je prosili, a ti s bogom dragim nek je nose! Al' al' da ništa nisi obećala! A, a ovaj, je l' su je prosili? Pa 'di je onda rakija, 'di rozolija? Ima l' dukata s rozolijom?

KOCA: Za to još ima vrimenta. Al' da znaš samo, obećala sam je.

BAŠO: O, o, o, kaka mi i pamta! Pa da, bać Mate mi ko niki divanio, da bi je bili radi. Al' ja sam mu: znaš, eno žene, pa ti š njom! Al' mu ništa ne obećavaj, već: da nam rod slab, da još ni porciju nismo platili, a kukuruz da nam dozlaboga slabačak! I, znaš, ako baš zdravo 'tio, a oni nek nam pozajme. Ne?

KOČA: U nji' još ni tebe ne bi' dala, još bi' se i na te sažalila.

BAŠO: Već? ... Šta ne divaniš?! ... Ti! Da nije ono šta mi ovaj momak, šta se tu pogodio, divanio? Kaže, da se baš onaj, koji me ošinio po glavi, da se taj vuče oko naše Jele! El to istina?

KOČA: Daklem, onog si mi pogodio za slugu, koji bi mi još i u zdilu zagledo! Fajin par ljudi; kaki gazda, taki bireš! No, al' kad ti već kazo: da, taj je taj, tog ću za Jelu. Tebi je i tako sve'dno, ti samo kupuj i prodaji, a ja ću curu za poštenog čovika.

BAŠO (*ugrožen je njegov životni cilj da se obogati i da se s time, i udajom kćeri, plasira među uglednike*): Sve mi s' čini, nisam dobro razumio. Jesi l' ti tako rekla, da bi Jelu za onog rabadžiju?

KOČA (*ustaje da pođe na svoj posao*): Dobro si razumio.

BAŠO: Khm...! Da čovik i to doživi, da mu bliži sluga neg rođena čeljad! Dobro mi i kazo: čuvajte se vi onog golog tura, čuvajte se i njeg, al' i žene! ... Je l' znaš ti zašto sam ja s nosom i s noktima oro ovu poganu, suparnu zemlju?! Je l' znaš ti zašto mi misto svirke prazan stomak sviro?! Ja sam se nabirešovo, meni su se dosta naposprnđivali, od mene su se dosta cure okrećale, a to ne bi da sam bio štogod, da sam imo štogod, da sam bio čiji, a ne ničiji! I sad

da budem birešev dida? Hahahaha! Pa ti nisi ko šta triba! Med' ljude će mi cura, u familiju, med' take, kojima se daje čast i čest pa el su glupavi el nisu! El čuješ ti?! Za pretelja sam tvrdo vo, da ga povolji možem kupiti, onakog kakog ja 'tio, a ne da mi bireša spremaš za zeta! (*Na galamu prilazi svijet. Jela se ustrašena priljubila uz Ivana.*) ... Dalje od te cure!

18.

IVAN (*umiruje Jelu*): Idi samo, idi, ne boj se... A vi, imate l' mi još štogod kazati?! Vidim, duračan ste čovik kad na ženu vičete. Evo, probajte i sa mnom... Je l' da, Jelu mi ne date. Ni čeko nisam da ćete mi je dati. A znate l' šta je srića? Šta znam ja i sam uzeti! Da, moj gazda Bašo! A ona mi triba, pa kad mi triba, uzeću je. Al' samo nju, i ništa š njom! I kad je odnesem, dobro prigledajte mrginj, tamo ćete joj 'digod naći i košulju koja je š nje, a vaša je!

BAŠO: I veliš, otećeš je!

IVAN: Pa da da ću je otići kad mi je lipim ne date! A ako smite, probajte je ne dati!

BAŠO: Kokošar onaj božji!

IVAN: El mislite, sudom ćete je vratiti? Mož bit! Al' ja ću opet po nju! 'oćete l' opet, a ja ću opet po nju! Sve dok vam ne dosadi, sve dok se ne istrošite — a to znam da vam novaca više žao neg diteta!

BAŠO: U bunaru da je nađu, ni onda ne će biti tvoja!

IVAN: Probajte je samo prstom dotać, vrag će vas odnet! Tako, moj gazda Bašo! (*Hoće da pođe.*)

PERE (*prilazi poganski se smijući*): No, 'oćeš ti putom, kad je za te drumom? Hahaha!

IVAN: A, tako...! Vrag se sotoni pogodio! Dobro! Al' znaš šta, Pere? Tu ne ćeš služiti! Pakuj stvari i o'ma' da si sa salaša! Sad je baš prazan drum, pa da si kasom do varoši!

PERE: E baš ne ću!

JOSO: Pere, čovik ti divanio! I ja još nisam čuo, da bi švraka s kobom stala u kob! Ded, ded, podmaži sedlo i kasom!

PERE: A ako baš ne ću?!

JOSO: Povolji ti! Al' ja bi' ti opet, ne budi u njemu đavla, klečo si već prid njim da te se mane!

IVAN (*lagano mu prilazi*): No, jesi l' se smilio?

PERE: Dobro, ako je baš silom! (*Ljut odlazi.*)

JOSO Jest, gazda Bašo, onog mal' nije prituko! Al' ne bi, da nije na curku nasrćo! I žao mi šta sam ga baš ja molio da ga se mane!

BAŠO: Za 'vakog bi je šta je gotov ubit čovika?!

IVAN: Da, moj dida rođeni, 'vakog ćete zeta imati! (*Ode.*)

(*Zavjesa*)

III. ČIN

„Slipi sokačić”: prva kuća s lijeve strane je gazda Baše. Kućerak je to s dva prozorčića, a pred njom klupica. Do njegove još jedna kućica. a pozadina je daščani plot. Iza plotu jablanovi i kuće, a u daljnjoj pozadini, na brijegu kerska crkva s dijelom grada. S desne strane bijeli zid mijane, svratišta. Samo svratište je na uglu s ulazom na tri basamage. Pred mijanom je barjak: stup s nekoliko golih grana na kojima su obješene pivske i vinske flaše, pečena kokoška, varnjače i kruh, šarene vrpce. Zimi, za vrijeme poklada, tu se na ulici drži kolo. Igranka je popodne do prvog zvona.

1.

VAŠANGE (Pred mijanom su momci i djevojke koje čekaju vašange. Vašange dolaze pjevajući „Kad zasvira tamburica jasna”, a to su brkati momci u ženskom odijelu, djevojke odjevene kao ciganke, ljudi u opaklijama umrčeni, ugaravljeni, djeca u bijelim plah-tama držeći nad glavom izvajane bundeve. iznutra osvijetljene svijećom te sliče lubanji, dok je ostali svijet u svećanim svilama,

crnom odijelu. Naravno, dolazak je gužva, veselje, cika i podvikivanje, i zadirkivanje vještice koja dođe jašući na metli. Neki ulaze u mijanu, dok ostali čekaju momke koji vuku panj uz pjesmu, „Alaj smo se sastali bećari”.)

JAOŠO (jedan od momaka koji vuku panj je on. Panj je iskićen cvijećem, a jedno od prikličenih užeta vuče on. Njegovo pjevanje je i pjesma i tužbalica, stenjanje i jank): A, joj, a. joj... jooj, a, joj... joooj!

BARA: Nevoljo nijedna, 'di 'š ti s panjem?!

JAOŠO (sjeo je s drugovima na klupu pred mijanom): Do poklada se nisam oženio, pa kažu da moram. Jooj, moram, joj!

BARA: A šta je, opet te žena otirala?

JAOŠO: Joj, jeste, joj, nije... zapravo već ni sam ne znam! Al' da je i nju bolje vuć na leđi neg ovaj panj za sobom, to je već cigurno!

BARA: A ko ti kriv, šta je ne poštivaš!

JAOŠO: A kaka mi opet šala, dan dva, a ona mami! Kaže, lin sam — ona mami; ne zaradim — opet mami! A sad je, molim te, samo zato, šta nisam dono pune đuge s bunara!

BARA: Već kake?

JAOŠO: Razlupane... Bome, teško š njom, brez nje još teže! I radit moram, i kuvat moram. i pranje na meni, i roljku sam da vučem —

pa priviše je to i za onog, kome je posao
za rukom, a ne još ko meni!

BARA: Aha, sad bi je poštivo da ti se vrati,
je l'?!

JAO: Ne triba mi, ne triba mi kad ima srca
da se ja 'vako patim!

2.

KATA (*čula mu skoro cijeli razgovor, pa mu
sad priđe*): A, ne tribam ti, je l'?! O's
drugu?!

JAO: Joj, Kate moja, joj, pile moje, joj, slatki
teretu moj!

KATA: Dalje! Iđi tamo otkud si i došo! I šta 'š
ti tu med' curama, med' ovom mladeži?!

JAO: Ta, Kate rano, 'di bi' se ja kraj take žene
ko ti latio tako nikakog posla!

KATA: Je l' da?! A šta je to bilo s komšinicom
Lizom? Strv onaj božji, još se važi, a 'tio
si je poljubiti!

JAO: Ta, Kate zlate, viruj, ti si najsrićnija
žena na ovom svitu! Da i 'oću kod koje
druge, ni jedna me ne će! A koja bi i 'tila.
ne smi od tebe! A ne ću da lažem, probo
sam, probo sam!

KATA: Aaa, probo si, probo si!! Ako si ti, i ja
sam!

JAO: Au, apoštola ti nikakog! Al' sad biž, jel
ako te do'vatim . . . ! (*Poleti za njom u dvo-
rište.*)

BARA (*ostala je vani s dvije drugarice i smije se Jaši, za kojim je sada pošao i ostali svijet.*)

MOMAK (*jedan od trojice koji je vukao panj s Jašom*): Bare, od ove tvoje dvi druge, jel koja divojka?

BARA: Obadve su.

MOMAK (*poleti jednoj, drug mu drugoj, i do- vuku ih do panja. Moraju da kleknu pred panj i da ga poljube*): Vranje, drži i'! Tako. do panja š njima! (*Skiče, otimaju se.*) Kleknit i poljubit ovaj panj kad ste divojke! Tako, vidiš! ... El tako, Bare, da su nas zavrimenta poljubili, možda i ne bi ostali momci, pa ne bi od sramote morali vuć panj! (*Zapjevaju i s tamburašima ulaze u dvorište mijane.*)

3.

BARA: Namisti tu maramu ... Je l' te, 'oćemo l' sad po Jelu? (*U to se baš Bašo pojavi na prozoru svoje kuće.*) Ajak, ne mož, još joj baćo kod kuće. 'ajdmo dotle u avliju. (*Odlaze.*)

BAŠO (*ulica je prazna, gleda kroz prozor. Motri de ne će tko naići. Vidi Maru*): Mare! Vidim iz varoši si. Da nisi 'digod usput vidila gazda Bartula?

MARA (*stane. Ruke metne na grudi, pa se zagleda u nebo i započne brzo, monotono da*

melje. Prosto se boji da ne će naći dovoljno vremena da baš sve kaže): Pa da bome da sam iz varoši. Molim te lipo, bila sam na peci, pa sam i kraj nji' morala proći, jel kojim ću sokakom ako i' baš 'oću obaći! Da bome da sam prošta kraj njeve kuće! Al' virovo el ne, ja već od bisa ni ne vidim ni ne čujem! Razumi, molim te, kupila sam, eto, kilu šećera, dali su mi i soli, a petrolin već nisam mogla ponet, da ne usmrđim ru-ke, pa ko velim, poslaću dite nek ono donese. I eto ti baš, kuća do kuće, dućan do dućana, robe i robe, espap do espapa, al' ne pitaj za cinu, jel bis će me poisti! I vidim ja, zima je, al' brez sniga, i 'ladno je, al' nije ko obično, a svirke i svirke, barjak do barjaka, igra ti svit, piva da bog sačuva! Kažem ja baš niki dan nani: nane, virovali el ne, ovo već živ čovik ne mož izdržati, jel ono ne samo da se svit ne poštiva, stariji mlađeg, al' čoviku se smuti kake su to cine! Peru nam znate — to bi ko nama i niki rodovi bili. Ženi se. A kud ću u čast, kad mi otunčica izlizana ko da je na njoj kogod spavo. A ni nove papuče nemam. I kako ću onda u čast od sramote! *(Baši je dojadila, pa odmahne rukom, povuče se s prozora i zatvori prozore.)* A i onaj moj Pajo! Idem već od mijane do mijane, od Gustikine evo me već do Mićine, al' bože dragi, ako ga sad nađem! ... No, a šta ste ono i pitalj?

(Vidi da ga nema, pa uvrijeđena dignu glavu i požuri u dvorište mijane.) A šta pita kad ne dočeka da mu ljudski kažem!

4.

PAJO (*čuje se pjesma uz harmonike. Dolazi harmonikaš pjevajući za njim, dok on ide hodom iskusnog pijanca. Dovuče se do klupe pred Bašinom kućom. Glava mu otpuštena, spusti se na klupu i drijema. Spadne mu šubara, ispusti lulu*): Tu, tu ...!

HARMONIKAŠ (*pjeva*):

Vino pije Dojčin Petar, varadinski ban,
popio je sto dukata, hej, sve za jedan dan.
Popio je konja vrana, zlatan buzdovan.
Karao ga kralj Matija, zemlje gospodar:
Bog t' ubio, Dojčin Petar, varadinski ban,
kud ti popi sto dukata sve za jedan dan,
zašto popi vrana konja, zlatan buzdovan.
Al' besidi Dojčin Petar, varadinski ban:
Ne karaj me, kralj Matija, zemlje gospodar,
da si bio ti u krčmi 'di sam bio ja,
i ljubio krčmaricu, koju no sam ja,
popio bi ravnu Peštu i sav Budim grad ...

(Kada je otpjevao dio pjesme, vidi da Pajo drijema, pa zadovoljno klimne glavom. Pregleda novac koji je zaradio, pa s Bećarcem ulazi u mijanu.)

5.

PAJO (*iako nema svirke, halucinira*): Ne tu, ne tu, već moju!... Tu, vidiš, tu!... Tu... (*Zaspe.*)

TONA (*dolazi s desne strane, a u to iz dvorišta izlazi Jašo s Katom i Barom. Kad vide Paju, prilaze mu*): Pajo, Pajo... Čuješ, Jašo, ni tvoja linost baš nije za falu, al' ovo je već da bog sačuva! Idi vidi da nije Mara tu 'di-god. Kaži joj, opet joj dilber trišten pijan! Ej, zovni koga da ga unesu! (*Jašo se vrati u dvorište, a u to Mara izlazi iz krčme. Stane u vratima.*)

MARA: Kaki mi to momak, još kolo ni počelo nije, a on već bogin! (*Prišla im nešto bliže, pa tek sada vidi da je to njen Pajo. Poleti.*) Au, Pajo, au, Pajo, biće i čvorge i masnica! (*Tona joj ne da da priđe.*)

TONA: Čekaj, čekaj, ženo božja! O's sad š njim razgaljivat, kad nije ni čovik već komad ne-sriće?!

MARA (*zaplače*): Ta i lipim sam, i ružnim sam, i molim ga, i kunem ga, i istiram ga, i zovem ga, i zvonim mu, i rondzam mu, i nema lika i nema lika! Mamo moja, mamo moja! I nema lika, nema lika!

TONA: Ta nema te bole kojoj nema lika! Jašo, 'očemo l' ga osramotiti, pa da ga već prođe volja od tog pića? Ha?!

JAOŠO: Kate, trči kući! El se sićate, snaš Tone,

kad smo se sigrali pozorišta? Još i sad imamo ta fratarska ruva!

TONA: Tako je! Obuć ga u frataru, brkove mu osići, pa nek pogodi ko je! Makaze 'vamo!

JAŠO: Tako mu i triba kad baš 'oće da mu se i gori od njeg smiju!

KATA: Ko ti, napriliku!

JAŠO: Ej ti! (*Kata pobjegne.*)

MARA (*kad su Toni dodali makaze*): Ne ne, bar mu brkove nemojte! Kad mu tako volim te brkove!

TONA: Šta će brkovi čoviku, kojem još ni time nije zaraslo! (*Odsijeca mu brkove.*) Tako, dilbere moj, tako, fratre moj rođeni! Kad ne poštivaš muške brkove, ni ne tribaju ti! 'ajd sad svi u avliju! A ovog u košaru dok se ne ispava! (*Dvoje troje ga odnose u dvorište. Ostaje sama.*) No, 'ajd, 'ajd! ... A sad da svršim još s ovim drugim smutipukom, pa sam više hasnila neg deset rednjača! (*Ivan se pojavio s desne strane.*) ... A šta 'š ti tu?! Jesam ti kazala kad da dođeš? Valda i meni triba štogod zaraditi od tvog dida Baše!

5.

IVAN: Od gazda Baše mislite vi štogod zaraditi?

TONA: To je već moja briga! Kad me šalje da mu po čitavoj varoši komendiram curu, to nek i plati taki trud!

IVAN: Vi moju Jelu komendirate?!

TONA: Komendiram da! Sve ja lipo o njoj, još lipče šta imadu, al' kad na kraju uvijek lanem da drugog voli!

IVAN: Drugog voli? Koga?!

TONA: O, ludo jedna, pa koga bi neg tebe! No, 'ajd, biž, biž! Još š njim da razgalim, ponda ćemo vidit! (*Ivan ode u dvorište, a ona za-kuca na Bašin prozor.*)

6.

BAŠO (*otvori prozor i proviri*): A. vi ste to! 'ajte unutra, sam samcat sam! Cura mi u dolnjoj kući.

TONA: Alaj, zaboga, valda sam ja poštena žena! 'di bi' ja u kuću 'di je sam muškarac!

BAŠO: Alaj, ženo... No, 'ajd, sad ću ja! (*Zatvori prozor, izlazi na vrataca.*) No, pa šta je novog? 'oće l' bit već štogod?

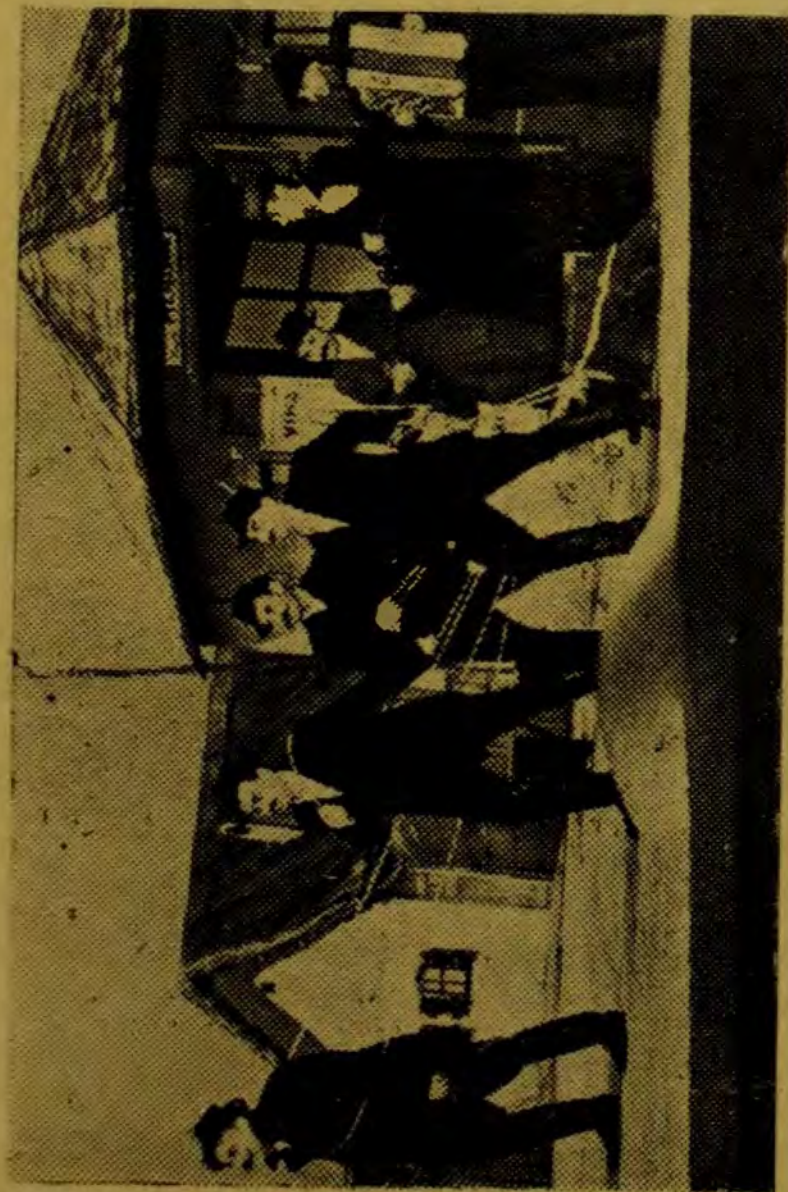
TONA: Ne mož bit bolje, sve je ko po loju — al' mi još triba novaca!

BAŠO: A ne pitajte, otkud da vam nastaćim?!

TONA: A vi mislite, da ću ja vama za volju kidat svoju obuću? Još sam i ruvo morala kupiti, da ne uđem u take kuće ko kaka cigančura!

BAŠO: Iz moji' novaca vi još i ruvo kupujete?! Al' da znate onda, to je ruvo moje!

TONA: Čujte, kad završila sa životom, lako mož bit vaše — ako ćete me vi prisvlačiti! No, 'oće

Vašange III čin. Inscenacija Matković Gustava

l' bit novaca el ne će! 'di bi' ja od sramote toliko stajala s muškarcem na čoši! Ju, da nas još vide!

BAŠO: Joj, joj, al' u propast ćete me otirati! Vama novaca, onom novaca, svakom novaca, uvijek novaca! Po dva čovika sam moro držat na salašu, bojim se káki je oteće mu curu! I 'ajd, 'ajd, otet! Al' se i pritio!

TONA: A je l' znate vi kako je teško taku curu komendirati, za koju cila varoš zna da drugog voli? El ne vidite vi da vam cura pod manom?! I 'oćete l' mi sad sve pokvarit, kad mi samo još koja rič triba pa da je usrićimo!

BAŠO: Dobro, dobro, sad još evo, al'... al' čuvajte, čuvajte!... A je l' bar sad već cigurno, da ćete mi pretelja dovest na divan?

TONA: Sad već ko za glavu, kad ste trošak podmirili! Al' kad dođe, da se niste u njeg zagledali ko u novaliju! Čovik ne bi 'tio da se čuje, da ste to uglavljivali s dicom dok se ne sporazumite!

BAŠO: Aha, aha, mož bit da je to i pametno!

TONA: Uputila sam ga: velim mu, poklade su, nek se obuče ko kaki siromašak, pa ga bar ne će svaka šušá pripoznat! A i vi. kobajage, da se ni ne znate. Leđima se okrenite, i tako razgaljivajte!

BAŠO: A šta ne bi ušo u kuću?

TONA: No, mož mislit! Još da vidi da ni redovnu uzglancu nemate! (*Ode.*)

7.

BAŠO (*čeka. Duše u dlanove, poigrava, zima mu je.*) ... O, o, bože, ko da kaku mladu čekam, a smrzniću se.

KOLO (*momci i djevojke, šest pari, ulaze s lijeve strane igrajući „Rokoko”, a omladina i vašange ih prate. Djevojačke marame i kapute momaka nose drugi, pa čim su kolo završili, dodaju im. Igraju u staroj svilenoj nošnji. Igrajući uvuku i Bašu u kolo, a ciganka, koja igra sred kola, stalno ga gurka. Bašo se otima da iziđe iz kola.*)

BAŠO: Ta man'te se vi mene, vidite valda da nisam vašanga! El čujete vi, el vidite vi! Vidite valda da sam stariji čovik, a ne vašanga!

BARA: (*kolo se rasturilo, a ona kao da brani Bašu*): Ta šta ste se latili čovika, vidite da nije vašanga!

BAŠO: Ta da, već se tu latili!

BARA: Ono jeste, nije obučen za vašangu, a opet ko da je!

KOLO (*ismijavajući ga odlazi u dvorište.*)

8.

BAŠO (*kad je ostao sam*): Vašange ste mi vi! I šta će i' ovo samo koštat! Sedam tamburaša, sedam! I kaki su, do ujutru će i' plaćat! Ha, triba vam svirka, a trbu' vam sve zavija, gladni oni! (*Uđe u kuću, pa proviriva kroz*

prozor. Vidi Josu u opakliji i šubari na sred ulice da se ogleda.) A vid' čovika! Je l' bi to mogo bit gazda Bartul?! Ta niki mi na tu formu, al' ko da mu trbu' štogod splasnio... *(Zakašlje se, da obrati na sebe pažnju. I Joso se zakašlje.)* Khm!

JOSO: Khm, da!

BAŠO: On je, da da je on! Khm... Pa onda tu sam.

JOSO *(došao bliže prozoru, ali okrenut od njega):*
I ja sam tu. Al' ko si?

BAŠO: Bašo sam, Bašo.

JOSO: Ja gazda Bašu čekam.

BAŠO: 'ajd onda, nek sam i gazda Bašo.

JOSO: Tako već da! No, daklem?

BAŠO: Eto, imam to malo sirotinje, pa nek im je sve! Baš sve! Dabome kad umro!

JOSO: O, a ko bi to živ iščekio! Sad, sad šta bi, sad za života? *(Sjedne na klupu pred kućom ispod Baše.)* No, 'ajd, rodi rođo!

BAŠO: Ko mislim, ni svatova ne bi tribalo. Nek se vinčaju, užnat, pa na poso. Ha? Eto, ja toliko. A šta bi im vi?

JOSO: Čuješ, nisi mi baš niki podatan!

BAŠO: Pa, eto onda... šta vi budete dali s derancem, ja ću primiti na sebe da rukujem, da i' učim kako se gazduje. No?

JOSO: Čekaj, čovče, da se razumimo! Pa el tako, cila Subatca zna da ti cura drugog voli. I to koga, bože, bireša! E, bome, triba to i pla-

titi, ako 'š je u taku kuću ko moja! Al' da znaš ne ću priko mire. Daklem, da svitu zamličimo oči, 'oću bogate al' bogate svatove. Tako napriliku: od morkača čorbu, pilećiji nek je paprikaš, pečenica nek je mišana: i pačijeg nek je, pa pućaka i gusaka! Pa da bome, june el dva ćeš morat zaklat. A kraj tamburaša nek je i gajdaš — to opet čerez mene. (*Bašo je sav nesretan zbog zahtjeva. Sav se zanjihao u prozoru i prekidao bi Josu.*) A od ruva curi, svila nek je da znam koji je svetac, a od skuta i košulja tuce dvi, al' možeš i više. Pa bekeša i pregača, cicani' i platneni! I ovu kuću da si mi priprazio dotle, da mi se dica, ti golubovi moji, ne trihaju stiditi. Jo, da! Da ne zaboravim, priji ne ćeš svilu u dar, već kumašicu! A mene ćeš počastiti ...

BAŠO (*nije mogao dalje da izdrži, pa ga udara po glavi*): Štrangom oko vrata! Vi, vi, vi! Na prosjački štap bi me! Sad ću ja vama donet milošće, sad o'ma'! (*Nestane.*)

JOSO (*stane na klupu i vikne mu*): Pretelju, a derancu ćete sefirske gaće! ... Au, ovaj mi se baš nadavo! Ej, Ivane, Ivane, moraćeš me dobro počastiti šta sam sve ovo čerez tebe pritrpio! Dobio sam šta i tražio nisam! (*Čuje viku Baše.*) Biž ti, Joso, dok je čitave glave! (*Okrene se još jednom kući Baše:*) A 'oćeš ti gazdačkog pretelja? Hahaha! (*Ode.*)

9.

BAŠO (*izleti sa štapom*): 'di si, 'di si, pretelju, da ti uzmem miru za šubaru pa sve do čizama! Ha, pobigo je, gladni onaj! Dosta mu sad preteljovanja, nenadrti onaj! Kaki mi svit, kad bi uvijek novaca! I kad se budim već žmirkam najpr'e, da mi nije već ko kraj kreveta, da bi novaca!

JOSO (*ostavio opakliju, mjesto šubare ima šešir i kao da tek sada poprv put dolazi*): Šta je, gazda Bašo, šta se srdite, šta ste se razmarvašili s tim štapom?

BAŠO: A šta se to tebe tiče! I zašto ti meni uvijek da sam gazda, kad ne znam 'oću l' sutra imat šta prigristi!

JOSO (*sebi*): I ne dao ti bog... Pitam, pitam, a vi kad ne znate lipim, bili otić za žandara.

BAŠO: A kud se ne bi' živ pojio, kad bi se onaj opreteljio, al' bi mi napr'e po dvi kože s leđa!

JOSO: A ko to, molim vas.

BAŠO: Ha!... Cura bi mi još i med' anđelima mogla bit bandašica, a njegovog bi se još i vištac zastidio! Familija, familija! I da još ja platim šta bi i' moja podičila! A žedan gladan sam provikovo da dođem do korice kruva, a ovaj bi mi još i kosu s glave! El bi valda čarape da plete! I šta sam sve ono s curom nudio, a on s deranom još ni uske gaće uzimaće!

JOSO: El vidite sad, da je bolje da ste onog deranca za zeta?

BAŠO: Onog, onog nikakog?! Još me dobro ni znao nije, a već me tucko po glavi, a šta bi još posli! I kad se već pritio, šta curu nije oto, već u kaki me samo trošak bacio! Ha, junčan je, a čitave zime mi ni kerovi nisu zalajali, a ne da bi ga bilo blizu! A ja nek plaćam čuvare, nek plaćam, bože dragi!

JOSO: Ja mu nisam dao da vam curu otme, ja! Cura dakoliko vridi, ni on nije mačiji kašalj! Zaradi on na kolače kake vi još ni onjušili niste! I sram nek vas poide, kad s curom trgujete! (*Ode.*)

10.

BAŠO: Ha! ... Ha! I on to meni baš u brk, baš u brk! U brk, nesramni onaj! I nek me i ne poštiva, i ne ću da me poštiva, jel znam o'ma' bi štogod i zaisko šta me poštiva, al' da ne poštiva tu silnu zemlju za salašem, to već ni poganin ne bi! Pedeset i jedan lanac i tri i po motike! (*Ljut požuri u kuću, ali kraj vrataca naglo stane, jer se dosjetio:*) Ha! ... Hahaha! Ta on je to bio, a ne gazda Bartul! On, on da, njemu sam se nadavo! Al' ne ćete vi priko moje pameti, ne ćete! ... E, al' ne će ni onako valjat! Ako je ovaj otme, ne samo da ću bireša morat pogađat, već i sluškinju! ... Al' opet mu ne dam, ko baš za inat mu ne dam! Idem mojoj Koci, pa

nek bira zeta baš kakog 'tila, al' samo nek je iz familije, i da mu koji lančić, da mu ima 'di pilež čeprkat! (*Veselo odleti.*)

KOLO (*sviraju „Srdim se, dušo”, pa se iz dvorišta mijane izvije kolo na ulicu. Djevojke su u današnjim svilama, bilo od pripređene, bilo od atlaske-svile. U toku kola Bara izleti i zaustavlja kolo.*)

BARA: Dico, dico, ma'te se, Pajo se budi!

JAŠO (*uzvrtio se*): Ujuju, to ne će valjat! Dajte ga bržebolje tu prid kuću, na klupicu! Käte. dodaj mi fratrovsko ruvo! 'ajd, 'ajd! (*Dodali su mu odijelo, pa navlači.*) O, bože, ne pokaraj me šta ko muški oblačim suknju! 'ajd. curke, šta mi ne pomažete!

KATA: I o'ma' da su curke! A ja ne bi' ni bila dobra?

JAŠO: Ne će mi valda nos odgrist!

KATA: Al' drago ti da te i dodirnu!

JAŠO (*iznose Paju*): Ovamo, 'vamo š njim! Tu na klupu! A vi svi kako sam već kazo! Pst. ni riči više! Migolji se već! (*Momci su plegli Paju na klupu. I on je obučen kao fratar. Jednu bijelu plahtu momci drže kao pozadinu „samostanske ćelije”, a drugu kao desni zid. Lijeve zid je kuća Bašina. U ovoj „ćeliji” ostane samo Jašo s Pajom. Jašo se krsti i moli, ni ne gleda Paju.*) Žurite, žurite već, i niko ni da pisne! Je l' gotovo? ... E, ne ćeš ti, momče, priko mire piti, opametiću ja tebe! Ha, a pitaćeš, 'di

sam; a pitaćeš, a kako je ovo čudo na meni! Pst!

PAJO: A, joj... a, joj! (*Još dok leži, gleda naokolo sebe. Ustrašen se naglo pridigne. Vidi Jašu gdje se moli; pipa brkove, gleda svoje odijelo, pa se ustrašen uvuče među ramena i jedva se usudi da pita:*) A... a... a, oprostite, gospodine fratre, a 'di sam ja?

JAŠO: Ne uvedi... već izbavi... Amen, amen! ...Sad si već na dobrom mistu, dragi brate.

PAJO: A, joj, bože, ta kanda sam ja i brkove imo! (*Govori sebi:*) Au, bogo moja, i otkud da sam ja najedared fratar! ... Joj, bože, bože!

JAŠO: I triba da se moliš, i triba da uzdišeš, kad si tako veliko zgrišio!

PAJO: Al' dobro: šta? Al' dobro: di?!

JAŠO: Još pitaš! Srića tvoja šta sam zorom uranio da ometem prid crkvom. Tamo sam te našo pijanog na basamagama! Bože, sramote da te svit vidio pijanog! A još fratar! A sad bar kaži, iz kojeg si mista, iz kojeg samostana, kojim si poslom došo!

PAJO: Ja, ja... znate, ja!...

JAŠO: Pst! Još i sad mucaš od tog pića! A' di si se samo tako sramotski napio? I ako već vino prosiš za crkvu, ko je to vidio baš sve u se!

PAJO: Ja, ja, ja, dragi brate, ja gospodine fratre, pa ja ne bi' reko da sam ja fratar!

JAŠO: Štaa?!

PAJO: Jooj! ... Da prostite, da nije ovo čudo na meni i da još imam brkova, ja bi' znao ko sam!

JAŠO: Šta, šta?!

PAJO: Gospodine, gospodine, otiđite u Vučidol, tamo ćete naći moju Maru. I, ko boga vas molim, pitajte je, el joj Pajo kod kuće. Jel ako jeste, ja baš borame ne znam ko sam.

KOLO (*tamburaši zasviraju, nastaje cika i graja; nestanu nlahte, a Mara se podbočila. Kad je Pajo vidi, pobjegao bi.*)

BIRTAŠ (*u vratima mijane*): 'vamo, 'vamo, momci i divojke! Evo vrući' fanaka! 'ajd, 'ajd, i svirce triba počastiti! 'ajd, ajd! Vina prid nji', ima ga baš zadosta, i na pritek!

BARA (*svi pođu, neki u mijanu neki u dvorište*): I triba popiti, jel ko će izdurati na ovoj zimi.

KATA: Igraj, pa ne će biti zime.

11.

BARA (*vidi gdje Ivan sam stoji pod barjakom*): Vidi, Stipane, Ivan nam niki tužan. (*Prilaze mu.*) Ivane, Stipan mi kaže, da on mene više voli neg ti tvoju Jelu.

IVAN: Mož jednako, većma nikako.

JAŠO (*dolazi s bocama vina, čašama. Nudi, toči*): Ta nije valda krava crkla, dedara mul No, pij, pij!

JOSO: A i red je! No, 'ajdmo u zdravlje one mlade.

IVAN: Kake mlade?

JOSO: Ta koje bi neg one prikoputa!

IVAN: Zadnji dan je poklada, a ja sam se tako ufo, da ću ovog lita već š njom u ris. No, uzdravlje!

TONA: A ko ti kriv? I triba da si nesvoljan! El sam ti divanila, tu nema pogodbe, već je odvedi? Al' kad ti ovog slušaš!

JOSO: Nisam joj 'tio sramotu na glavu. Pomi-sli da je odvedu natrag!

JAOŠO: Šta šta?! Nas čitav sokak i da bi ko smio?! A i sad, šta čekamo, šta je ne bi ote-li? Joka, al' o'ma' da si onu Ivanovu za-sviro!

IVAN (*zasviraju i pođe joj pod prozor. Smrači-va se.*)

Ne sadi mi, dušo, taj bosiljak rani,
već mi dođi, dođi, kratki su mi dani.

Čuješ li mene, svoga dragana,
oj, Jelenče moje, curo lagana.
Na prst ću ti splesti, zlatnu burmicu.
Na tvoja nidrašca, rujnu ružicu.

(*Slijedi refren.*)

Ne krati mi, dušo, moje mile dane,
već mi dođi, dođi, duge su mi noći...

12.

JELA (*izašla pred vrata. Zapjeva, refren kor pjeva, a potom cijelu pjesmu*):

Silo sunce, stiglo veče, dika na salašu.
Kukuruzi, vinogradi, triba da se prašu.
Znoj se, lolo, znoj,
slatki lolo moj,
na jesen si moj!
Jesen prođe, zima dođe, dika sa salaša.
U torbici kolač nosi, dođe da me prosi...

JAŠO: Pa šta čekaš, lolo?

TONA: Šta je ne otmeš?

IVAN: Jele, 'oćeš?

JELA: Već po godine čekam na tvoje obećanje,
da ćeš me oteti! (*Poleti u kuću i izlazi s
„bućurom”, spakovanim odijelom u veću
maramu.*) Ovo sam još one večeri spakova-
la, kad si očo sa salaša. Evo bućura, a evo i
mene!

JAŠO: A evo i kuma! Ujujuju! Veselo kume, pat-
ka se peče! Kate, da 'di si već! Daj ti' svi'
dvadeset forinti, da prolumpujem! Da je
više, ja bi' više!

KATA: Kad bi' ti dopušćala!

JOSO: Pa šta ćemo š njom?

SVI: Otet je, otet je!

JELA (*uzme Ivana pod ruku, i čitavi „svatovi”
uz svirku Svatovca krenu na desnu stranu.*)

K r a j

Č'A BONINA RAZGALA

NARODNA IGRA U PET SLIKA

L I C A

č'a BONO ŠIMIĆ, kućedomaćin, seljak, star 60 godina
LUKA, njegov sin, 40 godina
MARA, njegova snaja, 42 godine
STANKA, unuka, 18 godina
MARIJAN, nadničar u selu, 25 godina
Đula, rođaka Marijana, 45 godina
gazda BOZO, 50 godina
TOMICA, njegov sin, 28 godina
JOSO, Marijanov drug, 28 godina
DOMA, rakijara, rođaka Tomičina
REBA, rakijara, rođaka Tomičina
PERE, sluga kod gazde Boze, 35 godina
KATA, prijateljica Stanke
RUŽA, prijateljica Stanke
KAZO, frulaš, prijatelj Marijana
ROKO, momak, risar u bandi Marijana
šest polivača, prijatelja Roke
gajdaš
žena 1 u svatovima
žena 2 u svatovima
žena 3 u svatovima
stari svat
kum
nastalundžije
risari, risaruše
igrači
kraljice
tamburaši
svatovi i ostali svijet.

*Svih pet slika se odigravaju u dvorištu
č'a Bone. Događa se između dva rata u
jednom selu kraj Subotice.*

I. SLIKA

(Polivanje)

Dvorište č'a Bone Šimića. S lijeve strane je kuća čiji se otvoreni ambetuš završava s vratcima na ulicu. Vrata od sobe su prekrita šarenom zavjesom. Na krevetu, u prednjem dijelu ambetuša, je opaklija, šarena uzglanca, a na prozoru iznad kreveta je duvankesa, ostali pušaći pribor, bokal s vinom. Pod strehu zavučeni alati, klipovi kukuruza. Pozadina je velika kapija i daščani plot. S desne strane je bunar i ambar. Pred kućom dud, a pod njim Stanka s dvije drugarice sprema stol, prekrivaju ga bijelim stolnjakom, smještaju stolice i klupu, donose čaše i bokale s vinom. Č'a Bono sjedi na krevetu i muči se sa čizmama: čas čizme navlači čas lulu pripaljuje. U svečanom, crnom odijelu je, a kaput mu i šir još na krevetcu. Njegov sin Luka još sprema po dvorištu. Pomeo je dvorište i uzima smeće na lopatu.

1.

MARA: ... Još i ono, ono pometi! Meteš, meteš, a napolak ostaviš! E, baš nisi ni za šta!

BONO: Dabome da nisi, sinko moj rođeni! Znaš,

- snajo, 'di bi ga još mogli isprobati? U kuhni!
Da ga isprobamo ko redušu. No, šta veliš?
- MARA: Vid' vas, razgale! A vi ste valda za što-
god! Ako ne pušite, a ono pljuckate. A po
cili bogovitni dan bi se samo podsprnđivali!
- BONO: Al' šta ovakovoj sirotinji drugo i priosta-
je, kad svako drugo veselje košta novaca!
No, nemaj brige, od mene ćeš danas cili dan
bit mirna.
- LUKA: Ićete 'digod, baćo?
- BONO: A kako mi to pitanje! Kako je svanilo.
spremate se da dočekujete polivače, a 'oću l'
ja tu ko neslan zjaliti?! Iđem po selu, valda
ću nać i taku, koja će mene počastiti! E, bo-
me!
- MARA: Bože moj dragi, ako se ovaj već nije pra-
vo poditinjćio!
- LUKA: Zaboga, baćo, ne ćete valda i vi u poli-
vače! Ta 'di ćete od sramote!
- BONO: Kaka te sramota spopala, derane! Jesam
li udovac el nisam? Još kažu i fajnski, je l',
curke moje? (*Teškom mukom je navukao*
čizme.) Au, dedara im i s' čizmama!
- MARA: I vidićeš, da će nam opet napraviti kaku
komediju!
- LUKA: Nemojte, baćo! Ta 'di bi s tako sidom
glavom u polivače!
- BONO: Sida glava sidoj glavi! Nit' mi od pučke
date nit' od jagnjeta, jel to triba polivačima,
pa iđem 'di će i mene ko čovika dočekati!

MARA: I da nam se čerez vas sutra opet cilo selo smije? Bar vi već triba da znate šta je to ospitan čovik!

BONO: Ha! ospitan, ospitan! Da je sudit po ričima, ni u carice 'vake gospojice. A je l' to ospitno, snajo kad ti meni: ju, kako bi ono dirali, ju, kako bi ovo dirali, kad je to za goste?!

MARA: Da je i tako, ni onda već niste za ludorije! U čestitom svitu, ko u mojoj familiji šta bi, tog se ni sitali ne bi! Ah, 'di sam i smislila da vam budem snaja!

BONO: E, bar da i nisi! (*Spremio se, navlači kaput, šešir nakrivio, pa namigne djevojkama i još malo i poskoči.*) Opac, evo momka!

MARA: A ti ćutiš ko da su ti usta zašivena!

BONO: Njegova zašivena, a tvoja primirena!

MARA (*djevojkama koje su oko Bone dok ga Stanka čisti metlicom*): 'ajd, cure, poslom! Gledate ga ko, ko...!

BONO: Kad imaju šta da i vide! No, al', cure, da nisam čuo tužbu na vas od momaka! Kad vas 'tili politi, od sramote da niste bižale! A ako baš koji i poljubi...

MARA: Au, bože, tako pogana usta!

BONO: A je l' baš?! A 'oće l' ta mladež doć 'vamo da se boga moli el da cure gleda?

MARA: Moja jedinica još ni za svačije oči nije, a ne dao mu bog da je koji rukom dodirne! A, ju, oslobodi, bože!

BONO: Alaj dobro šta ima i takog dana u godini, kad ti svaki momak smi u kuću! Jel 'di bi od moje snaje kaki makarkaki u avliju! (*Imitira Maru:*) Ni ne mož 'biti razgaljen ako nije gazda, ni ne mož biti ospitan ako nije lemeš! Je l', snajo, kako to tebi oni ospitni i kažu? Ljubim ruke! ... (*Nakloni joj se, a zatim imitira kako ona prima pozdrav:*) Fala, fala, sinko! (*Ode.*)

2.

MARA: Samo smućiva! I sad nam još samo to triba, da pijan dođe.

LUKA: Ta šta pripovidaš, kad znaš da mu nije adet.

MARA: Šta si sad stao razgaljivat, već idi po vino! Stanka, jeste l' spremile ruva za prisvlačenje? Tribaće vam ako vas ispolivali!

RUŽA: Ja sam još i dvojica spremila, snašice.

KATA: A ja još i druge papuče. Snašice, 'očemo l' i jagnje tu iznet?

MARA: Kazala sam već, malo pečenice od pućke, koji kolač, a jagnje, i šta je bolje, nek je u sobi. Ta da! Doće vam makarko, pa da mi taki gladni poidu baš sve najbolje. Bolje u čistu sobu, a druge tu prid kuću... A ovde ste mogli i od oni' kućevni' časa, a ne ove fine. Da mi još razlupaju? A kad koji viđeniji dođe, onda dajte one tanke-tanacne, nek vide šta imamo!

KATA (*spremile se na doček, prikači Stanki na*

leveš cvijet:) Znaš, baš sam ljubopitna, 'oće
l' nam i Tomica doći!

STANKA: Ni čut za njeg ne marim!

MARA: Jesi l' ti baš luda, curo božja? Najbolje
gazde u kraju...

STANKA: Al' i najgori ljudi.

MARA: Nek je dosta! Ta da, čim ti ko ne dopu-
šti da ma kaki šugavi gadžo zalaje na njeg.
o'ma' je rđav, najgori! Ružo, kosu da si na-
mistila! (*Ulicom se čuje pjesma: „Ej, sinoć
kad sam išla iz dućana”.*) 'ajd, ajd, šta još
imate, spremite! Ne čujete, da već pivaju so-
kakom? Mogli bi do nas, a još ste nesprem-
ljene! (*Dovukla se do vrataca i sluša pje-
smu.*) No, baš mi nike pisme! Bireška pisma.
pa ko bi je i pivo neg oni!

ROKO (*s ulice*): Domaćini, ima l' u ovoj kući
divojaka?

MARA: A ko pita, el momci el udovci?

POLIVAČI: Momci, momci!

MARA (*svojima*): Vrag da nisi i 'vake momke!
(*Otvora im vrataca, te ljubazno:*) Dobro
došli! 'ajd, 'ajd!

STIPAN: Još bolje vas našli.

ROKO: Zdravi vam došli, veseli bili, žive nas
ispratili!

POLIVAČI: Faljen bog, gazdarice, faljen bog.

MARA: Amen, amen, dico. 'ajd, 'ajd, kad je baš
lako! Luka, Luka! Cure! 'ajd, evo vam go-
stiju.

LUKA: A šta dobro našli, nek i sokak znade.

STANKA: A ja bi', da ne pripovidate ako vam se štogod zamirili.

STIPAN: A šta misliš, Stanka, je l' bi i jedan smic kad je Roko s nama?

ROKO: E nek proba! Jel, o curama el lipo el nikako! A o gazdarici, kako nas počastila, je l' tako?

LUKA: No, 'ajd, momci, sidajte. I točite.

ROKO: Al' tako ćemo ko svoje rođeno.

KATA: Hej, hej, a ko je vidio sidat neobavljena posla?

RUŽA: No, a kojim ste poslom došli?

LUKA: Onog vam vašeg, lipi ste mi niki momci!

ROKO: Ta, bać Luka, još bi mi i svekrva zaboravila da melje, da joj toliko lipi' cura prid očima!

KATA: No, jesi l' se nagledo?! I šta ć' bit sad?

ROKO: A jesi l' baš ljubopitna? Sad ćemo vidit el vino dobro! Svi koštati! (*Okuse i zadovoljni klimnu glavom Roki.*) Dobro je, dobro je! Cure već vidimo da su lipe, a sad još da vidimo, je l' im voda dosta 'ladna! Momci, na bunar s curama!

POLIVAČI: Na bunar š njima! Vodu, vodu! Sve tri pod kabo! (*Polete s djevojkama na bunar, iz kabla ih poprskaju s vodom, a razgovor im se sliva u veseloj gužvi.*)

MARA (*kad vidi da ih odvođe na bunar*): A, ju, a, ju, nemojte i' baš na bunar!

ROKO (*potpačio se kao pjevčić, jer i jeste sitan ali ispršen*): Nemajte brige, još i vama mož doteći! (*Poleti i on na bunar.*)

KATA: Ne ne, ne ću! 'ladna je! Juj!

ROKO: Ne žalite!

RUŽA: Jujuj, kosu mi čuvaj! Dosta, dosta!

POLIVAČI: Samo livaj, ne žali! Ne žali!

KATA: Po meni je već dosta!

RUŽA: Marko, ne mene, Katu! Stanku!

POLIVAČI: I njoj će doteći! 'oće bome!

RUŽA: Ju, i leđa su mi već u vodi!

STANKA: A ju, papuče, papuče!

ROKO: Gotovo, gotovo! Stipane, je l' čuješ ti?!

STIPAN: Al' Stanku bi tribalo još!

ROKO: Šta je priviše, nikad nije dobro! E, cure. da još toliko olipčale, koliko ste mokre!

KATA: Onda daj još po meni, Stipane!

STIPAN: No, jesi l' čuo, Roko (*Poleti za njom.*)

KATA (*bježi*): Ne ne!

ROKO: Šta je, Stanka, još si i papuče izgubila?

STANKA: Šta je papuča odletila nek je, al' mi i kosa mokra.

LUKA: Ćuti, adet je. S prolića se sve zaliva: i cure i cviće.

ROKO: Bome, cviće i triba zalivat da ne vene.

MARA: 'vako cviće, ko šta su ove, ne će šale uveniti!

ROKO: Pa da baš moram birat, ja bi' negleduš! Pa, eto, koja bila!

STIPAN: Pa i jeste jedna lipča neg druga.

MARA: Mislim, bože! A još čije su! Stanka, ded

ponudi goste. ajd', cure, poslužite i'! (*Prišla je Stanki.*) Ove da nisi uvela u sobu. 'vakima će dobro bit i tu prid kućom... Eto, momci, možbit nije adet, al' ko držim, kad je 'vaki lip dan, lipče je tu prid kućom neg u sobi.

ROKO: I volim ja 'vakošta pri svitlo da gledam.

MARA: Je l' mi virovali el ne, al' mi se čini, da se ni sunce ne žuri priko naše avlije. Još i ono stane, pa se zagleda u Stanku.

STANKA: El još pita i čija sam?

MARA (*osjeća ironiju, pa ljuta*): Ne triba da pita, zna valda!

KATA (*povuče Stipanove brkove*): Za te se nipošto ne bi' udala.

STIPAN: Je l' to čerez brkova? Pa obrijaću i'!

LUKA: Ajak, sinko, al' nikako! Brkat, to i jeste pravo čovičanski! Već 'ajd sad manje divana, pa popite koju! Uzdravlje! (*Piju.*)

ROKO: A sad bi mogli koju i zapivati! A koju ćemo, Stanka?

STANKA: Dajte, baćinu ćemo zapivati!

LUKA: Ta mante se vi mene i moje pisme! (*Pogleda prema Mari, pa tiše*) Otpivava mi ova moja priko cilog dana! (*Smijeh, a u to se čuju tamburaši gdje sviraju „Milkina kuća na kraju”.*)

MARA: Ej, stante vi s tim divanom! Je l' čujete? Tamburaši, bože!

ROKO: A kome je tako na pritek novaca, da s bandom ide u polivanje?

MARA: Ne znam, ne znam, al' ko zaglavu bi', da je to gazda Bozin Tomica.

ROKO: E, tima dotiče!

MARA: Ooo, to i jesu gazde! Ne samo gazde, već i familija! (*Pođe bliže vratacama. Voljela bi da k njima dođu.*) Bože dragi, alaj lipo sviraje! (*Zanesena svirkom zapjeva. Bez sluha je.*) ... Milkina kuća na kraju, oko kuće vaške laju! ...

STANKA: A, joj, nane, alaj rđavo pivate!

3.

LUKA: Ko kad kvočka kvoči!

MARA (*ljuta pogleda Stanku, prestane da pjeva. a u to se čuju i riječi s ulice.*)

TOMICA: Gazde, gazde, primate l' polivače?

MARA: A jesu l' bar kaki, jesu l' momci?

TOMICA: Mislim, bože, samo da i' vidite!

MARA: A čiji su bar?

TOMICA: Je l' triba pitati, kad s tamburašima idu polivat?

MARA (*poleti kapiji i otvara ih širom*): Kad su momci, nek i uđu.

TOMICA (*ulazi s Josom. Iskićeni, oholi, bogato i u crno odjeveni. Samo ruku dignu do šešira.*)
I volim da ste nam kapiju otvorili, snašice, jel gazda Bozin Tomica još ni vratacama ne sagne glavu! (*Ispršen ulazi.*)

JOSO (*njegov pripit drug*): Vid' vid', molim te, pa tu već i društva ima.

ROKO: Dobre prijatelje uvijek primamo.

TOMICA: Pa ako baš i nismo prijatelji, možete se podičiti s kime ste u društvu pili.

JOSO: Ako nas gazda 'tio počasti! Al' da ćemo popit, za to nek ga nije briga!

MARA: Luka, Luka, vina! Al' o'ma' da si! Ne čuješ?!

ROKO: A cure politi?

TOMICA: Je l' da?! (*Odmahne rukom da mu to ne bude briga. Izvadi malu bočicu parfuma, pa on i Joso poliju djevojke. Za to vrijeme Mari:)* Je l' čujete? Ove razgale bi mene učili šta triba s curama u polivanju!

MARA: Ta mani i', rano moja! Vidiš kaki su. I 'di bi oni mogli bit ospitni ko naš svit! (*Kad i nju poliju:)* O, o, je l' još i meni doteklo? Pa, fala, fala!

TOMICA: Mamu poštivaj, da te cura zavoli. No, jesi l' vidio, Roko derane, kako se to poliva?

ROKO: E, vi se već držite gospodskog adeta.

JOSO: Kad nam dotiče.

TOMICA: Ne da dotiče, već mriš triba na mriš — a ne vodu s bunara!

ROKO: E, to je već za nas parasnike zdravo visoka škula!

TOMICA: A ko vam kriv šta ne znate ženski svit poštivati! (*Tamburašima:)* Pa šta će to biti? Zjalite ko da ste u crkvi, a ne u polivanju! Kad plaćam, 'oću da me i poslužite! Snaši-

ce, vina i njima. A i štogod za poist, nek se gladni naidu!

MARA: 'oću, rano, kako da i ne ću! (*Gurne Luku u leđa što ovaj još nije potrčao.*)

TOMICA: A dotleg nek čujem jednu pismu! Al' nek je pisma!

STANKA: Alaj, Tomice, bar pismu moraš lipo zaiskati!

TOMICA: Šta plaćam, ne molim! Ni bireša ni pismu! Ko moj kruv ide, tog ne tražim za pretelja! No, svirka, šta ć' bit?!

KATA: 'oćete l' zasvirati „Igrala bi' dere”? (*Kad su zasvirali:*) To, to! Al' baš vam fala! Stanka, ako boga znaš, zapivaj!

TOMICA: Nema vrimena da piva, kad će sa mnom da zaigra! Je l', Stanka?

STANKA: Sad jedared nisi pogodio! (*Kolo je zaigralo, a ona pođe od njega.*)

TOMICA: Ne's?! Sa mnom ne's?... Pa kako ti volja! (*Uvrijeđen ih pusti da još malo porigraju, pa daje znak tamburašima da prestanu.*) Dosta, dosta! Oznojiće se čeljad!

KOLO (*igrali su polivači, Kata i Ruža, te djevojke koje su se na svirku skupile pred kapijom.*)

STANKA: Žao je tebi šta su igrali,

TOMICA: Pa, evo, ako baš 'oćeš nek igraju.

MARA (*prišla im*): Stanka, dosta od tvog! Tomice 'oćemo l' u čistu sobu? Izvoli, rano!

TOMICA (*pogleda ostale*): Pa i bolje. Da ovima

ne smetamo. I valda ne će pomisliti, da smo se uzo'lili šta smo gazde. (*Pošao je, a tamburaši za njim, ali stane u vratima sobe.*)

ROKO: Imaš ti i pravo, gazda Tomice. I dobro je da se bile vrane ne mišaje s nama crnima.

STIPAN: Jel bi se, ne daj bože, mogli očerupati!

TOMICA (*ne će da čuje*): No, 'ajde, Stanka!

STANKA: Volim ja već med' njima. Jel valda je lakše birati momka od nji' sedmorice neg od vas dvojice.

TOMICA: A valda više vridi dlan čistog žita neg kotarca smitljivog.

STANKA: A pomisli samo, koliko onda više vridi kotarca čistog žita od dlana smitljivog!

MARA: Stanka, al' o'ma' da si! (*Ne zna što bi, jer se u to baš čuju gajde pred kapijom.*)
... Šta je to, bože dragi! Gajdaš?

STIPAN: Ko se to, bože, s gajdašom prati?

ROKO: Ko je da je, momak je!

MARA: O, o, o, ljudi ljudski, i taj ko da je tu stao! (*Pođe kapiji.*) Ko je, ko je, ko nam se to s gajdašom dopratio? Na kapiju, na kapiju, širom su otvorena!

ROKO (*izmijenjenim glasom*): Vrataca su za ljude.

MARA (*poleti od kapije vratacama*): A ko nam to, bože, došo s gajdašom?

BONO: Otvorite, pa ćete viditi! I kažite, primate l' polivače?

MARA: Ako su momci.

BONO: Jedan je, al' ko da je za dva! I to taki, kakog još nemate!

MARA (*sva razdragana što joj dolaze u kuću*): Ohoho, ko da se malo falite! (*Otvara vrata, ali ne gleda tko ulazi.*) No, 'ajte, 'ajte, ako ste momci. Nek je i s vama kuća podičena!

BONO (*gajdaš je pred kućom svirao „Ej, mene nana i psuje i kara”, pa sad s tom pjesmom i ulazi*): S 'vakim momkom se, mislim bože, i mož podičiti!

MARA (*kad vidi da je to Bono, ljuta ode*): Uh, bola vas željna! I šta mi se uvijek samo komedijate!

BONO: Kaka te komedijanje spopalo! Idem polivat ko drugi čestit svit, pa 'di bi' prvo neg kod svoje unuke Stanke? A ovud redom po selu.

ROKO: Taki je dan kad mi momci idemo cura ma na ogled.

BONO: Ta radujem se ja, rano moja, ako mene i koja udovica pogleda!

TOMICA: E, al' baćo mi kaže, curu lipo pogledaj, al' u ambar dobro zagledaj!

BONO: Da da, i ja sam čuo za taj gazdački adet. (*Opet svi ismijavaju Tomicu.*) Već znaš šta, moj gajdašu, ako 'oćeš da se dugo volimo, deder ti sad jedno kolo!

STIPAN: Č'a Bono, a ne bi l' bio red da zaigramo gajdaško kolo, kad već gajdaš svira?

BONO: Tako ja i mislim! No, 'ajd onda, da vidim ja to gajdaško kolo! 'ajd, 'ajd, 'vaćajte se! (*Gajdaš svira kolo, „Ej, seko, kako ćemo”.* *Pet pari igrača igraju gajdaško kolo.*) ... Šta je, Tomice, ti ne's u kolo?

TOMICA: Nikako mi s' čini, nisu bogzna kaki igrači.

BONO: I bolje, rano, da ne kvariš. (*Bodri kolo, zarumenio se, oblijeće ih.*) Tako, tako! ... Ded, ded, Stipane, tako, tako! ... Vid' vid' ni zemlju ne dotiču! ... Tako, tako, curke moje! Ded, ded, šaraj, šaraj! Joj, da ja možem, da ja možem! ... Tako! Dobro je bilo, lipo je bilo! (*Kad su završili kolo:*) Tamburaši, nemojte da vam nepravdo, al' ne dam jednog gajdaša za sto tamburaša! Hi, a još da mi vrula, iha! ... (*Začuje se frula pred kapijom.*) Šta šta?! Je l' čujete vi? Ojjoj, pa to je vrulaš, bože dragi! Ta šta nisam kraj vrulaša zaželio i dobru litinu!

4.

MARIJAN (*prolazi ulicom i stao je pred kapijom*): Ohoho, vidi, Kazo brate, tu i gajdaša i tamburaša!

KAZO: E, kome šta dotiče!

MARIJAN: Bome, bome, kome dotiče, tom i pri-tiče.

TOMICA: Ajak, momče, već šta kome priliči, tog to i diči!

JOSO (*on samo toči i pije, jedva se držeći na nogama*): Šta, ne znam ti ja šta, al' je bora-me istina! To ... to ... to tog i diči! (*Zatetu-ro se, jedva sjedne i zadrijema na stolu.*)

MARIJAN: Šta misliš, Kazo brate, bi l' i mi ma-lo med' ovaj viđen svit?

BONO: A kako ne bi, rano moja, ušo, kad ima tu i poštenog svita!

MARIJAN: Pa 'ajdemo onda, Kazo! (*Kazo za-svira na fruli, „Ej, jutros rano kad idem iz Gata”.*) Faljen bog, č'a Bono. Nek ste nam u srići i u zdravlju.

BONO: A šta 'š curama zaželit?

MARIJAN: Da svoje momke dočekale.

BONO: A momka spram obraza birale, a ne spram muzike!

STANKA: Nek divani ko šta' oće, al' je meni vrula baš lipa.

TOMICA: Idi, molim te, samo pišti i njače.

MARIJAN: I mora da ti se takom čini, kad tebi ni zasvirat ne bi 'tila!

BONO: E, i kaže svit, vrula gazdi ni za svirat ne će!

TOMICA: Meni da ne bi? Ha! No, 'ajd baš da vidim! (*Priđe Kazi, vadi hiljadarku i gazdač-ki mu nudi. Kazo ne će ni da je pogleda, pa mu zato zadijene u košulju.*) No, da vidim! Da vidim, 'oće l' 'titi jednu pismu za 'ilja-darku!

KAZO (*izvadi iz njedara zadijenuti novac, duhne*

na nj, pa novac odleti): Ni za dvi! Vrula je sirotinjsko veselje.

STANKA (*diže novac i predaje Tomici*): Ne će i ne će! A 'oće l' meni jednu, ako lipo zamo-
lim?

MARIJAN: Al' samo ako ti oči ne znadu lagati!
(*Prišao joj, nasmijan je gleda.*) Mož, Kazo, mož — ko u diteta su!

KAZO (*zasvira. Pri ponavljanju tamburaši prihvate pjesmu, a Marijan zapjeva.*)

MARIJAN: Čija vrula ovim šorom svira?
To je vrula siromaškog sina,
jel gazdačkom zasvirati ne će.
Gazda plati,
pa ga banda prati!

TOMICA (*ljut što su i tamburaši svirali, prilazi i zabranjuje*): Dosta! Ko vas plaća, ja el ovaj?!

BONO: O, čeljad moja, još ću i ja povirovat, da je bolje imati novaca neg pameti! (*Marijanu:*) 'ajd, kad ti baš tamburaše i ne da, bar mi cure polite!

TOMICA: No, još to bi tribalo, da i' ispolivaju!

BONO: O, o, Tomice, pa valda bar nji' ne plaćaš!
One bar nisu tvoje.

TOMICA: Pa ako i nisu moje, prije bi mogle biti neg njevi! (*Kazo mu prkosno zapišti u frulu.*)

MARIJAN: Pa ako cure 'atar biraju, a ne momka, onda baš borame imaš pravo! Al' znaš šta ti je nesrića, moj lipi Tomice? To, šta

pametna cura znade, da od zemlje mož živit, al' ne i š njom! Ko ni s takim momkom ko šta si ti.

TOMICA: Dosta tvog mudrovanja! Cure ne ćeš politi, i gotovo!

MARIJAN: Znaš šta? Je l' se ti srdio el ne, ja ću jednu već politi, pa bilo šta bilo!

TOMICA: Dok sam ja tu, ne ćeš!

MARIJAN: A ti onda otiđi! (*Poleti Stanki, povede je na bunar.*)

TOMICA: Ta ne dajte! 'di ćete dat da je ispoliva!

MARA: A ju, a ju, ta ostavi tu curu!

MARIJAN: Da da ću je, čim je polio.

TOMICA (*obraća se prisutnima*): Ta ne dajte, je l' čujete vi?

ROKO: Čujemo, al' ne hajemo!

STANKA (*Marijan je poškropio vodom iz kabla. Ona se ništa ne protivi, čak je nasmijana i ruke raširila*): A šta triba da ne date, kad baš ja 'oću!

MARA: Stanka, Stanka!

BONO (*zaustavi Maru, koja bi pošla po Stanku*): Ne misliš da je polivanje za svakog?

STANKA (*vraćajući se s Marijanom*): Vidi, baš si me u oči.

MARIJAN: Probo sam i' oprat. Čudo šta su garave!

TOMICA (*društvo sjedi za stolom, tamburaši su ponuđeni, pa sada započinju tiho da svira*

ju): No je l' ti sad srce na misu šta si je polio?

MARIJAN: Čuješ, bome jeste!

TOMICA: 'ajd, ne marim, nek i ti znaš kad si bio polivati! Svirka! Svirajte al' tako nek se zna kome svirate!

MARA (*kiti Tomicu cvijećem, potom hoće da prođe pokraj Marijana, jer ga ne želi zakiriti.*)

STANKA: A Marijanu, nane?

MARA: Još mu i ime znaš?!

STANKA: A šta ne bi' znala. Ja divojka, on momak... (*U tanjuru joj cvijeće, pa sada ona hoće da izabere.*) Nemate ni jedno lipče cvijeće?

MARA: Kome je, dobro je.

STANKA (*ljuta pogleda Maru, pa skida cvijet s njedara, te to pruža Marijanu, da bi ga s tim cvijetom zakitila*): Izgleda mi, Marijane, moja te nana 'tila zaboravit, pa ti evo moje cvijeće.

MARA: To s nidara? Baš ne dam! (*Otrgne joj iz ruke cvijet.*)

MARIJAN (*kad je Stanka htjela da otme od majke cvijet, zaustavlja je*): Nemoj, Stanka. Glavno je, da si to baš meni 'tila dati.

TOMICA: Morala ti cura štogod dat, kad si se utrpo.

MARA: A još nezvan!

BONO: Nezvan se i iđe u polivanje. Al' bilo je

i taki' familija, 'di ni zvani nisu šale išli,
je l' da, snajo moja?

MARA: Nama da nisu došli? Ha, vid', molim te,
vas! I prve gazde su bili podičeni, kad su
nam mogli prag prikoračiti!

TOMICA: A mislim, bože, i zna se iz kake ste
familije: i gazdačke i lemeške.

MARA: Bome, nije da mi do fale, al'...

BONO: Al' su tvoje nafalili rabadžije. I kazali
su, nigdi tolike ritke tarane nisu poili ko
kod vas!

MARA: A ne bi l' da smo i' medenim orasima
kljukali!

TOMICA: Da ne kažu štogod i za naše?

ROKO: Štogod? Ta i priviše! Već svit ko šalu
pripovida, ako 'š kruva od užeženog brašna,
iđi samo kod gazde Boze u nadnicu!

MARIJAN: A i slaninu onda već daju birešima.
kad je starinava!

TOMICA: Eto, vid', molim te, 'oćeš da se još i
nasmijem!

MARIJAN: A, je l', Tomice, je l' to istina, da ti
dida, kad mu pulin crko, sam oblajavo
salaš, jel mu bilo žao kera 'raniti?!

TOMICA: Oh, goljo bi se čoviku podsprndivo!

MARIJAN: Ta nemoj baš tako! Pa i ja sam ti
niki gazda!

TOMICA: Poderanog tura!

MARIJAN: A 'oćeš veće bogatstvo od zdravlja i
poštenja? A kažu, i volit znam.

TOMICA: Ja još ni to ne tribam! Mogućan sam, pa platim!

MARIJAN: I to baš onako pravo gazdački: najr'e tri kože oderete s leđa...

TOMICA (*poleti na njega*): Al' sad da je već dosta!

MARIJAN (*uhvati mu ruke, slomi ih, pa je morao da klekne pred njim*): Lakše, lakše, pretelju!

MARA: Ta šta je to! A ju, sramote moje! (*Bono joj ne da bliže.*)

ROKO: O, Jezus, gazda Tomice, šta klečiš kad nisi u crkvi!

BONO: E, njemu i to mož bit!

MARIJAN (*odgurne ga od sebe, i dok Tomica diže svoj šešir sa zemlje*): 'ajd, biž, derane! Probaj malo radit, pa ćeš ojačati!

TOMICA: No, za ovo ćeš me zapamtiti!

MARA: A ju, sramote moje! Napolje, napolje, ti nezvani!

TOMICA: Pamtićeš me, pamtit!

MARIJAN: Ti se nemoj faliti, a mi ne ćemo pripovidat, je l' tako, momci?

TOMICA: Ti...! (*Opet je poletio, ali je stao.*) Misliš ti šta te nisam udario, da ja ne znam ko si ti?! Otet, svit bunit, to bi ti, goljo jedan! Misliš ja ne znam, ko je i lani bunio svit da ne iđu kukuruze brati? Sidio si u zatvoru, al' ćeš još!

MARIJAN: A zašto ovaj piva ko očerupani pivac?!

TOMICA: Čekaj, čekaj! (*Poleti iz dvorišta.*) Pamti, ima lika i za te!

KAZO (*poleti za njim i opet zapišti s frulom.*)

5.

MARA: Napolje, napolje, ti nikaki jedan! U mojoj rođenoj kući mi vriđaš goste?

BONO (*uhvati je za ruku*): Luka, kaži ovoj tvojoj, da bi sad već mogla i jednu manje! Vrime bi već bilo!

MARA (*istrgne ruke*): Pa jeste l' vi ko šta triba? Pa znate l' vi čijeg je on sina uvridio?!

BONO: Čijeg? Pondaker-pondakera! Onog šta je ospitan ko i ti!

STANKA: Za muškog se rodio, u zjalu se izrodio! Tamburaši, 'očete l' nam jedan tandrčak? Dajte, to ko meni nek je! (*Zgrabi Marijana za ruke i zaigra s još pet pari.*)

MARA (*opet je htjela pritrčati Stanki da je spriječi da igra s Marijanom, ali je Bono zadrži*): Čuješ ti, lemeško snajo, ako ne ćeš mirovati, baš ću te borame gazdački izbaci iz ove moje sirotinjske kuće!

6.

DJULA (*igra je pri kraju, uleti u dvorište*): Marijane, Marijane! (*Kolo stane.*) Tomica se vraća s pisarem i s jednim žandarem!

MARIJAN (*kolo se razvuklo. Držeći Stanku za ruku*): Fala ti, Stanka. Vidiš, 'vaki ko ovaj, ni svoju čast ni čest ne znadu drukčije očuvati neg šta i svoju zemlju: žandarem! Tamburaši, ne budi vam zapovijeđeno, 'očete l' me svirkom ispratiti? (*Zasviraju, a on pjevajući izlazi iz dvorišta:*)

Alaj, nane, šta je zloba na me,
zloba, nane, šta ja volim lane.
Ti ćeš, diko, opet biti moja,
makar da te ne da nana tvoja...

(*Zavjesa*)

II. SLIKA

(Kraljice)

Mjesto iz prvog čina. Nakon desetak nedjelja. Dud je već dobro prolistao. Kapija je širom otvorena, vidi se ulica. Bono sjedi na stočiću u samoj kapiji. Luka izlazi iz sobe.

1.

LUKA: ... Baćo, zašto ne sidnete prid kuću, već širom otvarate kapiju. Znate da će mi žena rondzati.

BONO: I mora, kad nema ko da je umiri.

LUKA: A 'oću l' se valda tući š njom?

BONO: Ako je tebi sila na glavu, meni baš borame ne će.

LUKA: Ta šta mi sila!

BONO: Blago tebi kad ne osićaš.

LUKA: Sve'dno, al' nije red da nam kapija širom otvorena, da nam svit samo zjali u avliju.

BONO: Dok je moja kuća, ja ću je uživati kako baš ja 'oću, a ne kako bi moja viđena snaja. Ha! gazdačka sam, viđena sam! Ta kako da i nije, kad svako pametno čeljade gleda za njom ko za kakim čudom.

LUKA: Ako vam nije dobra, vi mi bili birat ženu.

BONO: E, rano moja, kojom srićom da me bilo kod kuće! Baš borame mi ne bi dovo snaju iz gazdačke familije! Ta da da su gazdački na jeziku! A fale u nji' ko u lude!

LUKA (*čisti staklo od lampe*): No no, ne će bit baš sasvim tako!

BONO: Ha! baš ti fajin muški poso dala: da lampaš čistiš! O, o, sramoto moja! Ne bio ja muško, ako te ta lemeška prija el posli ne zaodine i u suknje!

LUKA: A vi uvijek po meni, uvijek samo čerez tog šta su lemeši! Ko da to nisu ljudi!

BONO: Ej, da si ti bio u Rusiji kad i ja! Da si vidio te lemeške u mengulama! Pravi pravcati baruni su bižali s podvučenim repovima ko kaka šugava vaščad!! Jest!! Znaš prid kim su bižali? Od 'vaki ko ja, šta i' ni u kera ne drže!

LUKA (*namješta lampu*): Ded, ded, divanite samo, da vas još ko čuje!

BONO: To i 'oću! I nek znadu, da im samo na ukop volim otić!

LUKA: Vi uvijek, ko da ste vi bili prvi svinjar el sluga, kojeg su se natukli.

BONO: Ta šta su se natukli, natukli, al' me nakljukali suparnog krumpira, dok su oni s kokoškama mastili brkove!

LUKA: A 'očete l' sad, da ste baš kod svakog gazde gladovali!

BONO: Čuti! Jednog zamrzim, na drugog goreg
nađem! Ima bili' vrana, ima, al' ja još ni-
sam natrapo na nju!

LUKA: Alaj bože, ne morate valda baš uvijek na
sav glas! A šta će i sad bit, ako dobijem
gazdu za zeta?

BONO: Ti baš nisi ko šta triba! Ti bi našu Stan-
ku za tog naduvenog?! (*Stanka baš izlazi iz
sobe.*) Je l' ti, Stanka, el bi se ti mogla udat
za čovika ko šta j' onaj gazda Bozin To-
mica?

STANKA: Ja bi' da se udam. A tamo bi' sluški-
nja bila.

BONO: Eto ti da i pile mož bit pametnije od
pivca!

LUKA: Alaj, bačo!

BONO: Bome, teško sirotoj, koje se oni doče-
paju!

LUKA: Ta 'di bi kraj njevog šta imadu bila
sluškinja!

STANKA: Joj, bar meni nemojte o njima! Da
poželim pošten komad kruva, ko da i' već
čujem: snajo, u izilice ni svile ni kumašice!

BONO: I ne dadu ti do riči ako nema u te la-
naca i na pritek!

STANKA: Bome! To je već tako, bačo moj!
Dida, jeste l' čuli, da su Marijana puštili
iz zatvora? Isteklo mu vrime.

LUKA: A šta je sramotio tog, kog poštivat mora!

STANKA: A šta sad cilo selo reži na nas, šta su

nam od kuće, s polivanja, otirali momka u zatvor, to vama nije ništa?!

BONO: Deset nedilja odležat, a ne znaš zašto! Al' tako mu i triba! Šta ga nije kojiput po ustima, pa da je bar znao zašto leži!

LUKA: Da ga bog sačuva da je još i to! I kako je samo smio osramotiti općinarovog jedinka!

BONO: Čuj, ti još malo, pa ćeš biti slika i prilika svoje žene!

2.

MARA (*izlazi iz sobe i traži svoje papuče po ambetušu i pod krevetom*): Papuče, 'di su mi papuče! Tako je to, kad ti u kući već svaki gazduje.

BONO: Papuče tražiš, rano moja?

MARA: Čujete valda!

BONO: A kaki si mi čovik, Luka, kad još ni to ne znaš, 'di su ti ženine papuče! A otkad se udo, još se ni mako nije ispod nji'.

MARA: Vi bolje kapiju zatvorite!

BONO: Otvorio sam i', rano moja, ko mislim, snaja će mi u varoš, pa da ima 'di izaći. Jel, bome, u moje snaje je kadgod toliko bilo svila, da joj se suknje tako znale raširiti, da kroz vrataca ni nije mogla proći!

MARA: I jeste tako, i moglo mi je biti!

BONO: E, kad ste onda još bili Vukovi, a sad se 'atar malicko stanjio, pa ste samo Vukčići!

MARA: Čujete, al' sad mi već dosta od vas! Ako ćete i dalje ovako sa mnom... (*Vidi da je Tomica s Joškom zastao u kapiji, pa vesela:*) O, o, vid' vid' momaka, bože! A 'di će nam momci, bože?

TOMICA: U kolo, snašice. Šta je, vi vašu divojku ne ćete puštiti?

MARA: Ta išla bi i ona, al' joj druge očle u varoš, pa 'di bi sad ona sama.

TOMICA: No, 'ajd, Stanka, povešćemo te.

STANKA: Volim ja već kod kuće da sam.

MARA: Nema tu divana, već leti, oblači se!

JOSO: Bićemo i mi viđeniji, ako s lipom curom išli.

MARA: Vi viđeniji, a ona podičena.

STANKA: Je l' ja bila podičena el ne, meni se ne iđe. A, je l', Tomice, jesi l' čuo da je Marijan došo iz zatvora?

BONO (*za sebe*): Zato ni ne smi sam ići soka-kom.

TOMICA: Pa nek je došo! Al' ja take do smrti ne bi' pušto! Šta će taki med' svitom? Samo da smućivaju?!

MARA: Bome, jedna nevaljala krmača uzbuni i druge. Je l', momci, dok mi se Stanka ne obuče, ne bi l' popili čašu 'ladnog vina?

JOSO: O, konteni smo mi i za dvi!

MARA: No 'ajd, Luka, šta čekaš!

LUKA: A kad sam ja isko... (*Ušutio je, jer ga pogledala.*)

STANKA: Dida, je l' čujete vi, da još uvijek piju kraljice?

BONO: Bar da su i kraj nas prošli. Da su mi bar jednu otpivale.

STANKA (*čuje se pjevanje kraljica*): Je l' te, dida, otkud zapravo taj adet s kraljicama?

BONO: Ej, divojko mamina, nije te sramota još i pitati! Jesi l' već čula šta na kraju pisme zapivaju?

STANKA: Ono Ljeljo?

BONO: Padabome! Znaš, otkad je svita i vika, ta je mladež uvijek болоvala od kojekaki' garavi' i plavi'! E, vidiš, od te Ljelje su tražili srcu lika!

STANKA: I tog da ima?

BONO: Ojoj! Kad momak vidi da mu divojka blizu, on zamoli kraljice, da ga s tom spomenu u pismi. Da i' bar u pismi spare.

TOMICA: E, onda bi' i ja volio da naiđu, da i mene spare. Al' ne s makarkakom!

MARA: El s makar čijom!

3.

BONO (*vidi Marijana u prolazu*): Ej, ej, 'di ćeš ti, momče? Pa ni pogledat ne ćeš u ovu sirotinjsku kuću? Ima tu i poznati'! Obazri se samo malo.

MARIJAN: Ima kako vidim. Vid' vid', pa i gazda Tomica je tu? Ko da mi se niki odomaćio kod vas.

TOMICA: Samo prođi, niko te nije zvaó.

MARIJAN: Prošo bi' ja, prošo bi', i pametnije bi bilo da prođem! Jel kaki si, sutra ćeš do žandara, da sam ti ukro i ono malo pameti.

TOMICA: U tebe ko da nema čestite riči. I sad divaniš ko da bi se tuko.

MARIJAN (*prilazeći*): Da imam s kim, možda bi' se i tuko. Da te zgazim, šta sam uradio? Mislili bi da sam kavgadžija. Al' nemaj brige, zna već selo šta bi tribalo s tobom i takima ko ti. (*S Bonom se prijateljski rukuju.*)

BONO: Pa kako je bilo, Marijane?

MARIJAN: Baš tako, kaku mi čast gazda Tomica naručio.

TOMICA: To je zakon zahtivo, a ne ja! A ne bi l' se i s tim razmećo, šta si ošanto, a svaki zna da ti ciglja pala na nogu!

MARIJAN: Al' iz žandareve ruke... Kako ti, Stanka?

TOMICA: Vidiš valda da je svakog dana sve lipča.

MARIJAN: A za koga, Stanka?

MARA: Ha! cigurno ne za te!

TOMICA (*radosno se nasmije*): E, znaš kako je, Marijane, svakom džaku triba prava zakrpa.

BONO: Ta ne bi l' se valda već i vi gazde sa sirotom divojkom krparili?

TOMICA: E, al' se zna da je ona iz čestite familije!

BONO: To joj mož kazat za očevu familiju.

STANKA (*kraljice prolaze pred kućom pjevajući*): Dida, dida, evo kraljica!

4.

BONO: Ej, ej, curke moje! Ej, kraljice! 'vamo da stel

KRALJICE (*dolaze s pjesmom dvije po dvije: prvi par pridnjaci, drugi kralj i kraljica, treći sabljari, četvrti zadnjaci, svega osam djevojčica*):

U Šištaku gradu,
novo čudo kažu:
patka potkovana,
guska osedlana,
zec boga moli,
lisica ga dvori.
Na lisici perce,
na kurjaku zvonce...

(*Ušle su i stale pred Bonu*): Evo nas, dida, zapovijedajte.

BONO (*za kraljicama je i svijet ušao*): Jujujuj, rano moja, tu rič ni čuti ne volim! Već, eto, vi učinite didi na volju, pa mu otpivajte jednu od oni', 'di sparivate momka i divojku.

KRALJICA: Ta kome ćemo, ako vama ne, č'a Bono!

BONO: E, tako onda! Al' 'vamo pazite! Pogledajte tu koja je najlipča cura. (*One gledaju*

prisutne djevojke.) Jeste l'? A kad nađete najlipču, gledajte koji bi joj momak bio najdoličniji! (Skupe se i dogovaraju.)

TOMICA: Koja je najlipča cura, lako je pogodit.

MARIJAN: Makar da gadni' nema.

BONO: E, bome, tako pravi momak i divani.

TOMICA: Eto, dico, ja bi' vas i darivo, samo dobro pogodite ko je najlipčoj najdoličniji.
(Hoće da im da novaca.)

KRALJICA: Manite se vi darivanja! I brez tog ćemo mi znati ko je kojoj najdoličniji.

BONO: Tako, tako, dico moja! No, 'ajd sad da čujem!

KRALJICE:

... Pita majka sina:
'di si, Marijane?
'di sam bio, nane,
dobro mi je bilo.
Kod Stanke sam bio,
rujno vino pio.
Vidio sam, nane,
'di s' Stanka ogleda,
i na me pogleda.
Čini mi se, nane,
da bi pošla za me,
al' ne smi od nane.
Ukro bi' je, nane.
al' je čuva straža...

MARA *(ljutića se što su Marijana spomenuli u pjesmi, a ne Tomicu. Već im onda htjela*

prići, ali je na opomenu Bone stala. Sada im bijesna prileti.): 'ajd, 'ajd, dosta je bilo! Možete ići! Idite onima koji su vas željni!

BONO (*prestrašenoj djeci, kraljicama, koji se povlače iz dvorišta*): Jo, dico moja, sve je to zato, šta mojoj snaji niste po volji pogodili.

MARA: Nije sad tu el povolji el nije, al' ne triba iz svačeg baš praviti komendiju. Nije moja jedinica...

BONO: Mizimica!

MARA: ...da se š njom selo smije!

TOMICA: Ostavite, snašice, šta dica znadu! Mogli su je spariti s crnim ciganinom.

BONO: Čuješ, samo kad je s tobom nisu!

TOMICA: Alaj, bože, č'a Bono, vi ste uvijek niki od šale!

BONO: Al' je u šali polak istine!

MARA (*Tomici*): Ta šta ga i slušaš, rano moja.

MARIJAN: E, da su dica znala kako snašica mene voli...

MARA: Tebe nisam pitala! Kako si došo, tako možeš i ići!

BONO: Ta veru mu i s poslom, pa valda sam i ja štogod u ovoj kući! Šta ćeš ti mog gosta tirat! No, 'ajd, Marijane, ima dida i svog vina, i to nije ko gazdačko, da o'ma' zakisi čim ga gostu ponude. Moje sladi, jel ga od srca dajem. (*Uzeo ga pod ruku i dovede do*

krevetca. Skine bokal s prozora i nudi Marijana.)

MARA: Ta da, vama je makarko dobar.

BONO: Al' makarko nek je, samo da je pošten!

MARA: Ni ne dođu vam šta su čuvarni el koje mož poštivat, a viđeni vas svit i sokakom obađe.

BONO: Jel znadu da i' ne volim.

TOMICA: Pa dobro, č'a Bono, je l' to za vas ni nije čovik, koji ima kake sirotinje?

BONO: Ako su ovim stečene! (*Digne ruke da kaže, rukom stečene.*)

MARIJAN: Sve me stra', da su i oni radom stekli, ne l' te, č'a Bono!

TOMICA: Bome radom, moj pretelju, bome radom!

MARIJAN: Bome zapovidanjem, moj gazda Tomice, bome zapovidanjem!

TOMICA: Onaj ko zna zapovidat, taj zna i radit.

MARIJAN: No i to bi mi bio poso, 'di bi se ti zasuko!

BONO: Šta sad s momkom ne odeš malo u ris? Odnal bi vidili, jesi l' rabadžija i na rukama ko na jeziku!

TOMICA: Eto da se kladimo, da će ove godine mene izabrati za bāndaša u dužijancama!

MARIJAN: Oh, čudnog mi čuda! A ko drugi i mož bit bandaš u dužijancama neg gazdački sin?

BONO: E, bome, u moje vrime je onaj bio ban-

daš, ko je i u risu bio najbolji. A sad oni, koji ris ni onjušili nisu. Onda već ris vide, kad im ko bili somun kruva dođe na astal!

TOMICA: Pa eto, 'ajdmo u jedan ris, pa da vidimo ko će biti bolji!

BONO: I onda nek taj bude bandaš u dužijancama?

TOMICA Nek baš taj!

BONO: Znate l' šta? Eto, ja ću u mojoj kući spremić dužijance. Dođite uraditi moje žito. Ti s tvojom bandom, Tomice, a ti tvojom. I na to se malo žita mož viditi ko je kaki na poslu. No da čujem?!

TOMICA: Ja 'oću!

MARA: Tomice, uzmi moju Stanku u svoju bandu!

TOMICA: Ta ne bi' 'tio da je primorim!

MARIJAN: Al' ako ne radila i ne bila najbolja, ni ona ne mož bit bandašica u dužijancama!

TOMICA: Bandašicu ne ćemo birat, nek je ona.

STANKA: Ajak, ajak, ako i ja bila najbolja, onda ću za bandašicu. A ja ću u Marijanovu bandu!

MARIJAN: Baš da i bandaš i bandašica budu iz moje bande?

TOMICA: Jesi l' baš tako ciguran, da ćeš biti bolji od mene?

MARIJAN (*gleda svoje dlanove*): No, šta velite, ruke moje? Ko će biti bolji? Vidiš, one kažu da će zacigurno one!

BONO: Dakle onda, ja vas držim za rič!

MARIJAN: Ljudi se za rič vežu, volovi za rogove!

TOMICA: Ti nemaj brige za mene.

MARIJAN: No, 'ajd onda, na poslu ćemo se naći!

A sad zbogom! (*Pođe. Bono i Stanka ga prate van. Mara odmahne rukom za njima, pa zove Tomicu i Josu u sobu. U to se čuje da ulicom prolaze ovce.*) ... Čujete, č'a Bono! di zvonce zvoni, tamo je i jagnjadi! Meni bi samo jedno tribalo... (*Pogleda Stanku.*) Al' da je garavo.

BONO: Kad ti ne dadu, a ti ukradi!

MARIJAN: Velite? (*Čuje se zvonce na ovnu i frula, pa sa Stankom zapjeva.*)

Zvoni zvonce, tira čoban ovce.
Čoban ovce, čobanka jaganjce.
— Oj, čobane, ukrašću ti jagnje,
makar išla s tobom na vinčanje...

(*Ivan ih pozdravi i pjevajući odlazi, a Stanka gleda za njim.*)

MARA: Stanka! Natrag! Šta zjališ za tim kerom brez gazde!

(*Zavjesa*)

III. SLIKA

(*D u ž i j a n c e .*)

Na istom mjestu. Stol je pred kućom spremljen za dužijance: tanjuri, boce, čaše. Na jednoj stolici bure vina. Bono je dao iskititi kuću sa žitnim pletivom. Sve je nekako po njegovom. Bono se užurbao, sprema, zapovijeda, ali i za sebe nalazi posla.

1.

MARA: ... Ja bi' da redovno spremimo dužijance, da se vidi u čijoj je kući, a vi bi sve ko za sirotinjsku kuću.

BONO: Šta šta?! I jeste sirotinjska, i jeste! Al' ćemo i' gazdački dočekati! Iz srca!! Sirotinjski kažeš? A u bakraču od čitavog juneta paprikaš. A vino? A fancy? Je l' to sirotinjski?

MARA: Ta da, mislite da vam je onaj nikaki, onaj Marijan posto bandaš!

BONO: Hiš, ženo, jednu manje! Misliš valda, da je gazda Tomica? Taj da je vridan štogod uraditi? Gazda gazdu ni ne uči raditi, već zapovidat.

MARA: A šta bi gazde radili, kad ima sirotinje!
Al' opet će Tomica bit bandaš, a ne ovaj
vaš!

BONO: Nek ti se jezik osušio ako ne bude?

MARA: Nek mi ispadne! Nek mi ispadne, ako
vaš Marijan bio!

BONO: E, znaš, a ja ne mogu lulu u usta, ako
taj tvoj bio! Luka, Luka, 'di si već! (*Kada se
pojavi:*) Čaše nek su čiste, vodu izlite iz
bokala! Još da mi se trevi, da koji vodu
popije kraj tolikog vina! Ne sprema Bono
svaki dan dužijance! (*Na ulici se začuje
svirka tamburica. Sviraju. „Kad zasvira tam-
burica jasna”.*) Ej, ej, čujete vi? Čuješ tam-
burice? Iđu, iđu! (*Trči do kapije i širom ih
otvara. Gleda u pravcu otkud se čuju tam-
bure.*) A, joj, bože, a joj, bože, ne vidim pa
ne vidim! Sve mi se prid očima magli, pa
ne vidim ko je prvi par, ko je bandaš i ban-
dašica! ... A joj, sad su još i ta kola zapra-
šila! Ne daj mi, bože, da bude onaj nadu-
veni! Ne daj, bože!

MARA (*potrčala je na kapiju, a Luka za njom.
Pred kapiju dolazi svijet.*) ... Stanka, Stan-
ka je, joj, rano moja, Stanka je! Joj, najbo-
lja je bila, bandašica je!

BONO: Da je vridna, to već znamo, jel, fala bo-
gu, nije od tvoje sorte!

MARA: Ona je, bandašica je!

BONO: Ta stani već š njom! Luka, kaži, ko je
onaj momak š njom? 'ajd, kaži već!

MARA E, mislite, Marijan je!

BONO: Skrati!

LUKA: Ta niki ko da ni Marjan nije, a ni Tomica! Nikako bi još bio visok ko Marijan, al' u čizmama je i ko niki gazdački obučen.

MARA: Ta Tomica je to! Ne vidiš da je i ono ruvo ko na njegov skrojeno! 'di bi onaj vaš i mogo imat tako šta!

LUKA: Al' je visok ko Marijan!

MARA: Ono ti se samo čini visokim! Ko niki i jeste narasto, al', bože moj, drago mu šta mi uz curu, pa ga o'lost diže!

BONO (*nakon nekoliko radosnih pokreta, lupa dlan o dlan, skoro da zaigra*): On je, on je, on je! Hahaha!

MARA: Ta da, kako i ne bi!

BONO: On je, dedara mu, on je! Još šanta pomalo, on je! Ohoho! Cure, Luka, a i ti, babetino, daj sremajate se na doček!... Šta se ne opašeš?! 'di ti pregača?

MARA (*pođe*): 'ajd 'ajd, nek divani šta 'oće, al' ako nije Tomica, nije ni onaj gladni bogalj! (*Pregaču joj daje djevojka, zapaše se.*) Luka, Luka, 'ajd stani kraj mene! Tu triba u vratima da dočekamo dužijance. Znaš valda kaki je adet!

LUKA: Evo, o'ma', rano moja, o'ma' ću, kako i ne bi'!

MARA: A vi, cure, da ste mi spremne kad zatražimo vino i čaše, da i' ponudimo. I onaj bo-

kal s vodom dodajte, da imam s' čim poškropit bandaša i bandašicu.

KATA: Snašice, prolili smo vodu iz bokala. Vino je u njemu.

BONO: Danas nek je voda samo za umivanje.

MARA: Au, bože, razgale! (*Zasviraju pred kapijom, dužijance pjevaju.*) Evo i'! Joj, bože, ko je samo bandaš!

LUKA (*stoji s njom u vratima od kuće*): Mare, makarko da je, nemoj da svit vidi, da ti nepravo!

MARA: 'ajd, zjalo jedan, bar želit smim!

DUŽIJANCE (*ulaze. Bandaš i Bandašica su Marijan i Stanka. Kad Mara vidi, od muke sjeda. Njih dvoje nose veliki vijenac ispleten od žita. Bandaš na šeširu, bandašica u kosi imaju vijenac od žita. Ona nosi kuku i torbu preko leđa, a ostale kuku: risari kose, drvene vile, grablje. Zadnja risaruša nosi na kuki čobanju. Pjevaju:*)

Kad zasvira tamburica jasna
i zaori naša pisma glasna,
od miline srce ti uživa,
oj, Bunjevče, još te ima živa.

Kad zaigra kolo naokolo,
ponosito, sitno pa oholo,
misliš, brate, da su gorske vile.
iz oblaka u kolo sletile.

Nisu vile iz oblaka bile,
već Bunjevke naše seje mile.
Kad zaigra, u kolo se hvata,
misliš nogom zemlju ne dohvata.

2.

MARIJAN (*dođe sa Stankom pred Maru i Luku i pruža im vijenac*): Snašice, ris smo uradili. Žito je jedro ko moja bandašica, pa nek vam je srićno.

MARA: Ljudski ste uradili, ljudski vas i dočekujemo. Fala vam na kruvu. Po starom adetu da vas poškropim s vodom i pospem mekinjama da nam žito bude čisto ko voda, a da bude tušta na klasju ko mekinja. (*Iz bokala ih poškropi vodom, a iz zdjele mekinjama.*)

LUKA (*pruža Marijanu i Stanki čaše, te dok im toči vino*): Da nam i dogodine rodilo.

MARIJAN: I rodiće, ako zemlju volili rad kruva, a ne čerez blaga.

LUKA: Kako vam rado dajemo ovo vino, tako nek nam dogodine.

BONO: Amen! (*Daje znak tamburašima, koji zasviraju.*)

STANKA (*zapjeva*):

Umoreno zlato moje,
a u zlatu zaspalo je.
Žito je kosio
i snoplje nosio,
pa se umorilo...

MARIJAN (*njemu je pjevala*): No tako baš umoreni nismo, da se ne ćemo razveseliti! 'oćemo l', dico?!

SVI: Nemaj brige! 'oćemo! Sviraj, sviraj!

BONO (*dok tamburaši tiho sviraju, dužijance se razmile, ostavljaju stvari, sjedaju za stol*): Eto, dico, meni bi baš sve'dno bilo ko bi bio bandaš i bandašica, al' lago bi', da mi ova-ko nije milije. Pa čestitam, Marijane, vidim ti si bio najbolji. A sad, momci, pravo ka-žite, kaki je bio?

STIPAN: Kaki? Najbolji!

ROKO: Uvik prid nama, a mi mu korak u korak!

BONO: E, kad ste bili orni na poslu, ded nek ste i kod veselja. Ite, pite, veselite se. A ko ne 'tio, tog tirajte! Sad će i večera, a dotle popite!

ROKO: Nemajte brige, ne će nas tribat nukat!

BONO: I nemojte da vas nudim! (*Roki:*) Kad malo prigrizo, 'oćeš mi kazat kako je išlo?

ROKO: Možete žaliti, č'a Bono, šta to čudo niste vidili!

STIPAN: Alaj se naprkosio tom naduvenom Tomici!

ROKO: Eto, podilili mi žito na dva tala, pa nek prvi bira Tomica. Onog mu nikakog. znao je izabrat komad, pa nama ostalo žito iz sudolice!

BONO (*ostalima*): 'aj, ite samo, pite! Toči, toči, sad će i večera! (*Roki:*) I onda?

ROKO: Kad, molim vas, svi mislimo, Marijan će za prvu kosu. A on ni nama ne dâ da započnemo. Puštio je onog bar frtalj duži da pokosi, pa kad smo se mi onda zaušikali!

STIPAN: Marijan za zadnjom kosom, al' nas tira ko bičalj!

ROKO: I leže vam pokošeno žito i samo čuješ: možeš još, Stanka? A ona samo: tiraj, samo naprid, samo naprid, Marijane!

STIPAN: I znate šta se trevilo? Obišo nas — ko pulin popu!

ROKO: Bojo sam se već, da nam ne poremeti red, al' je tako kosio, da ni pedalj 'vamo ni pedalj tamo!

STIPAN: Al', čujte, ni bolje bandašice ne mož zaželit od Stanke! Rukoveti vam, da ti drago gledat! Sve bi' s poslom stao, samo da je gledam!

STANKA: A 'di bi' ja od sramote, da ja ko nika gazdačka budem gora od makarkoga! (*Nasmiješena pogleda Marijana, a Bono je zagrlj.*)

BONO: I onda?

ROKO: Pa, eto, pristigli smo gazdu; za čitav otkos smo prije svršili.

BONO: Hahaha! — A je l', a šta onaj smutljivac?

ROKO: Možete misliti!

STANKA: Kad mu Marijan dovikuje: 'oću l' zvat žandare da ti pomognu kositi!

ROKO: E, dajte i meni čašu vina! ... Šta Mari-

jan s kosom radi, drugi s bičaljem ne bi! Al' nam ni bandašica nije od šale! Pokošeno žito ko iščešljana kosa, ni ne vidiš kad kukom zama'ne, a već je snop do snopa! Kad sam skraja gleda, sve mi s' čini, ko da je na strnjiki zlatna pletenica! (*Pije.*) Nek je uzdravlje!

BONO: Uzdravlje, dico! ... E, sad, čeljad moja, baš ne razumim: nit im glava veća da im je više pameti; gadni' ko i med' nama, a ni raditi ne znadu, a kažu da brez nji' ne bi mogli biti!

ROKO: Ko brez koga, č'a Bono?

BONO: Ta brez gazda! ... Ej, tamburaši, vi bar niste kosili! Pa šta ne bi malo po tom vašem alatu? Pijte, al' i po koju zasvirajte!

TAMBURAŠ: 'oćemo l' vašu, č'a Bono?

BONO: Ih, ni tako ne bi pogodili!

TAMBURAŠ: Al' ako baš pogodili?

BONO: E, onda ne bio ja čovik, ako ne zapivo! (*Tamburaši zasviraju.*) Ih, veru im njevu, kako su samo pogodili! (*Zapjeva:*)

Ej, Ker i Sentu daću pod arendu,
ej, Ker i Sentu daću pod arendu.
Ja ću Sentu samu arendirat,
kuda će se dika paradirat! Jujuju! ...

E, dosta je bilo moje nevoljne pisme! A sad da vidim kolo!

SVI: U kolo, u kolo! Tandrčak, tandrčak dajte!
(*Zasviraju Tandrčak, po šest pari, svi u bijelom, zaigraju.*)

3.

STIPAN (*kad se kolo razišlo, u kapiji se pojavi Tomica*): Vidi, bože, gazda Tomice!

ROKO: Evo nam nesuđenog bandaša!

TOMICA (*prilazi im*): Došo sam da ne kažete, da ne poštivam boljeg od sebe. (*Prilazi Marijanu.*) Čestitam ti, bio si bolji od mene!

ROKO: I valjaniji.

TOMICA: Volio bi', da se ne srdiš na mene.

MARIJAN: Bilo pa prošlo. Zabavi se, Tomice. I nek znaš, da je kod nas gost prvi rod.

TOMICA: A prijateljska ruka te često bolje podupre neg rođena! (*Pruži mu ruku. Marijan primi. Odlazeći.*) Malo da se i ja umišam med' ovu mladež.

MARIJAN (*gleda za njim, a u to mu priđe Bono.*)

BONO: Ovaj, Marijane, šta sam ono i 'tio kazati... je l' ti ovom viruješ?

MARIJAN: Valda mu dosta.

BONO: Znaš, ja mačke ne volim. I kad najlipče predu, ni onda ne znaš kad će da te ogrebe.

TOMICA (*prilazi s djevojkom*): Č'a Bono, očete l' nam dopustiti, da zaigramo? Makar u čast bandaša! I, eto, nek je i tog čuda, da i gazda moli.

Ča' Bonina razgala : Inscenacija Marki Bele

BONO: Nisu valda tamburaši čerez mene, već vas mladi'!

ROKO: Deder momačko kolo!

SVI: Tako je! Momačko kolo! To, to!

STIPAN: Al' nek se samo taj 'vaća ko zna!

KOLO (*pet pari, po dvije djevojke i momak, igraju momačko kolo, u svečanim starovinskim svilama.*)

4.

PERE (*sluga kod Tomičinih zapita kad je kolo gotovo*): Je l' tu moj gazda? ... Gazda Tomice! Gazda Tomice! (*Prilazi mu.*) Gazda Tomice, jedna kamara žita nam izgorila.

TOMICA: Štaa?! ... Kamara nam izgorila? Kad to?

PERE: Prija dobra sata. Baš kad su dužijance otud krenile.

MARIJAN: Da nismo možda mi zapalili?

PERE: A šta ja znam! Znam samo to, da nam žito izgorilo, pa gotovo.

TOMICA: Pa dobro, šta kažu, el kogod vatru podmetnio?

PERE: Ako ću vam pravo, kogod je od ovi' moro. Tako vaši kažu. Niki čak vele, da su i Marijana vidili blizu kamare.

MARIJAN: Je l' da? Pa i bio sam.

TOMICA: Ti da si zapalio?

MARIJAN: Ako sam i bio blizu kamare, je l' sam baš ja moro bit, drugi nije mogo?!

TOMICA: Mogo je.

PERE: Al' ja virujem da si baš ti.

TOMICA: Pa, zapravo, ko bi drugi i mogo bit?

ROKO: A šta je tvoj drug Joso osto za nama, on nije mogo bit?

TOMICA: Ko bi pametan i pomislio na mog druga! Gazda gazdi ne će naštetiti.

BONO: No, Marijane, jesam li ti kazo, čuvaj se mačke kad i prede!

MARIJAN: Al' mož ovog mačora i za rep, pa priko taraba!

TOMICA: A šta je imo da traži kod kamare?

KATA: Išo se prisvući!

TOMICA: Hahaha, pa prisvuko i sebe i žito — u crno!

MARIJAN: Je l', ti baš 'oćeš da ti ta prljava usta sparim s dlanom?!

TOMICA: Tako je to, ko ne mož pameću, taj snagom proba.

KATA: A ko ne zna za poštenje, ko ni ti, taj s laži živi!

TOMICA (*odmahne rukom na Katu, pa Marijanu*): A ti ako ćeš se prititi, ima mista 'di će ti već jedared povadit te otrovne zube! I ako si tu prid svitom i stidan, tamo ćeš biti ričitiji!

KATA: Marijane, kako možeš biti tako strpljen!

TOMICA: Nemoj, molim te! A šta bi ti?

RUŽA: Natukla bi' te se!

KATA: I 'vako još mož to doživiti!

RUŽA: Pa i ne bi bilo lipo, da ga muške ruke tuku!

NEKE: Baš borame! Mi ćemo te, momče! Lažljiv-
če!

TOMICA: A šta je imo tražit kod žita?

KATA: Mi se ni pomakle nismo od njega, a sad
ti s tvojim lažljivim drugovima idi pa pri-
javi!

RUŽA: Al' ako Marijanu bilo štogod, da nisi na
sokak!

KATA: I Stanka je bila, a ovaj opet smućiva!

MARA: Šta šta, i ti si tamo bila?!

STANKA: Pa da da sam, i bila sam! Košulju
sam mu zakopčavala, pa šta?

MARA: Već da ni tebe ne smim puštit med' svit,
a da me ne sramotiš?!

TOMICA: Nemojte se jidit, snašice, već će žan-
dari vidit, je l' se momak prisvlačio el žito
palio.

5.

DULA (*žuri do Tomice dolazeći s ulice, pa ga
sad vuče za rukav*): Ej, ej, ti, gazda Tomice,
ej, ti, lažove!

TOMICA: Čujete kaki je to divan!

DULA: Kaki? A kaki je to divan šta ga ti vodiš?
Eno tvog pijanog druga Jose prid općinom!
Svi mu se smiju! Fali se ččvik, da si mu
reko, da vam zapali žito, pa da možeš mog
nećaka zatvoriti i da tako dođeš do Stanke!
Je l' tako 'oćeš doći do cure, sramoto jedna?!

DJEVOJKE (*ljute prilaze Tomici, a on se po-*

vlači prema izlazu): A tako, a tako! Tako, gazda Tomice! Tako ti, lažljivčino?!

KATA: Šta ne možeš s novcima, to bi s nepoštenjem?

RUŽA: Poštenog obidit, je l' to gazdački adet?

TOMICA: Nije vas sramota, nesramne jedne!

KATA: Cure, pa el nam nije sramota šta ga još nismo metlom isprašile?!

TOMICA: Nikaka jedna!

RUŽA: El i ja? Jesmo l' baš sve?!

ROKO: Ta ostavite se sirotog, vidite da će se rasplakati!

KATA: Dalje, jel će biti i po tebi! No, a šta ćemo? Tamburaši, 'ajd sad!

SVE (*tamburaši sviraju, a sve pjevaju goneći ga van*):

Idi kući šta ćeš meni,
ne tribaš ni svojoj nani...

TOMICA (*pjeva*):

Ej, kako to, ej, začudo!

SVE:

Zato šta baš nisi dobar,
zato si i osto modar...

MARIJAN: Ej, kako to, ej, začudo!

BONO (*otjerale su ga, pa se dale u smijeh*): Pa, dico, i sramota bi bilo da je 'vakog Marijan moro tući. Za 'vakog i nije drugo već metlom ga izmest!

(*Zavjesa*)

IV. SLIKA

(*Prosidba*)

Isto mjesto već nakon nekoliko dana. Bono sjedi pokraj bunara na panju u širokim gaćama i raspasanom košuljom, ali sa šeširom na glavi i u papučama. Puni lulu.

1.

BOZO (*ulazi ne skidajući šešir. Stane u vratama*): He, he, ima l' tu koga?!

BONO: Ima da; ako sam i ja dobar, onda ima!

BOZO: O, o, vid', molim te, č'a Bonu. Pa onda, faljen bog... A šta mi vi?

BONO: Eto baš orem.

BOZO: Al' ste mi vi niki uvijek od šale.

BONO: Bar se za tim ne plaća porcija.

BOZO: Čujte, imate vi i pravo! I ubija nas sirotinju ova porcija!

BONO: Nek je o porciji divan, onda bi i vi gazde med' sirotinju.

BOZO: E, bože, ko voli dat u porciju!... Ovaj, pondaker, baš da pitam, ima l' koga u kući?

BONO: Čeljadi baš podosta, al' kanda je josaga kod vas više.

BOZO: Da, da . . . A ovaj, ko šta bi' i kazo, ne bi l' vi koga zvali?

BONO: Velite da nađem koga? 'ajd, 'ajd, sad ću ja . . . (*Napuni lulu i tek kad pripaljuje:*) Nemajte brige, sad ću ja . . . Mare, Mare, evo tvog gazda Boze.

BOZO: A ja mislio, da ćete vi tražiti. Doviknit ste mogli i prija.

BONO: A je l' se vama žuri? O, o, da sam znao, ja bi' o'ma', al' o'ma'! Ne bi' ja da vi čekate, bože sačuvaj!

2.

MARA (*došla na vrata, pa kad vidi Bozu, sva poleti k njemu*): Al' vidi, vidi, bože, ko nam to došlo, ko nam to kuću podičio! Luka, Luka, al' o'ma' da si! Evo nam gazda Boze! (*Stolicu na koju će Bozo sjesti, briše pregačom.*) Sidnite, sidnite, gazda Bozo. Il' ćemo u kuću?

BOZO (*pogleda prema Boni.*)

BONO: Sad ću ja otići, sad, nemajte brige! I tako imam posla. (*Odlazeći:*) A i šta bi čovik čuo pametnog od ovog „pondaker-pondakera”?

3.

LUKA (*izlazi*): O, vid' nam gazda Boze. Kaka je vas srića donela, gazda Bozo? Šta vaši, kako zdravlje?

BOZO (*drži štap u ruci, pa mu pruži samo dva slobodna prsta te ruke*): Pitaš za moje? Pa, znaš, dobro su, dobro su. Al' eto, kako bi' i kazo, ja sam ko s nikim poslom došo. Pondaker, kako bi' to i kazo, ja sam mislio, da, pondaker, u dvi tri riči sve kažem.

MARA: Ta sidnite, gazda Bozo, sidnite! 'očemo l' malo vina? Znae da je naše na glasu.

BOZO: Posli, posli. Al' ko velim, mogli bi i o'ma'. Pondaker...

MARA: Luka!

LUKA: Mare, red bi bio da ti poslužiš. Ne da bi me teško palo...

MARA: A 'oćeš još kazat, da mi štogod i pomognete?! (*Ode.*)

LUKA: Pa šta je novo, gazda Bozo, u varoši?

BOZO: A šta bi' ti i mogo kazat? Svinji znaš pošto su, pondaker ni krave nisu baš na cini...

LUKA: Al' ko pitam, u velikom svitu! Ta vi ste općinar, ko će znat neg vi!

BOZO: Idi, molim te! Nikog mi kormanja, el ko šta sad vele, kraljevske vlade! Već po godine kako sam i ovima općinar, odem im i sidim, pondaker i razgalim, a još, molim te, ni kontingenša za svinje! Ajak, ovako ne će valjat! Niki mi zdravo slab kormanj, kad već ni kontingenša ne daje! Već sam i kazo, ovako će morat bukiti!

MARA (*vraća se, nosi vino*): Evo, evo! Nij' mi

adet da se falim, al' 'vako šta ni nema u svakoj kući!

BOZO: Ta nisam ja ko niki izbirljiv. Ovaj, pondaker, kako bi' i kazo mogli bi mi vi natočit... Već, eto, ja bi' ko niki počo. Ovaj, znate, to se moje ditešce ko niko tuži. Pa, ko mislim, da ja to razgalim. Već, eto, to bi' čerez onog žita šta nam izgorilo. Pondaker, kako bi' i kazo, čujem da se po selu pripovida, da je to ko moj deranac dao po onom blendavom Josi zapaliti, da bi ko šta svit veli, onog bireša strpo u zatvor. Pondaker, smislio sam, ta ne mož bit, kad mi se deranac bogma da nije. Je l' tako?

MARA: Al' tako i nikako drukčije!

BOZO: Padabome! Sad, je l' taj deranac Joso bio pri piću i nije pazio, ko nij' me ni briga. A i 'di bi' ja sad tog momka rad' ono malo žita prid sud! Pondaker, je l' tako, nek ga voda nosi!

MARA: Al' pametno al' razgaljeno!

BOZO: No, vidite! E, pondaker, ko mislim, da ne bi svit i dalje pripovido, ko najbolje bi bilo, da vam cura Stanka — je l' Stanka? — da se ona, ta kako bi' i kazo... A ovaj, nije valda luda da se ona s tim birešem voli!

MARA: A ju, ta skorom ste me uvridili, zaboga!

BOZO: E, e, tako, tako! E, pondaker, ko mislim, da tako i kažem: eto vaše cure, a evo i mog Tomice, pa bi se svit manio pripovitke. Ta

bože, 'di bi' ja dao da na moju familiju padne taka sramota! Ha? Pa ovaj, kako bi' i kazo, a šta vi velite?

MARA: Ta znate, ta ja ni ne znam kako bi' od dragosti!

BOZO: Ko, ovaj, još to da kažem, znaš, prijo, znam ja da si ti baš iz prave dobre familije, a i čovik ti je pripoznat ko čestit!

MARA: A, je l' te, jesam ja dobro razumila, da bi vi našu Stanku za vašeg Tomicu?

BOZO: Ha? Jesam ja to već kazo? Aha, aha, baš to i niki mislim, baš to! Pa je l' bi cura 'tila?

MARA: A ju, a ju, kud ne bi 'tila, za majku božju! Ta ne da 'oće, već ga baš voli!

BOZO: Je l' da?! Pondaker, eto, i volim da smo se iz malo riči razumili. Baš volim. I pondaker, kad vam nije protivno, ja bi' još ko danas, pa eto, ko o'ma' poslo rakijare do vas.

MARA: Baš o'ma'?! Pa, ju, bože moj, ko nika se ni spremila nisam! Ta neću se valda zamirit, ako baš ne našle sve u redu, jel, bože moj, ni nadala se nisam takoj srići!

BOZO: A, nek nek! I, eto, pondaker, sad bi' ja kući, pa nek te prije šta prija donesu rakiju.

MARA: Pa, bože, mogle bi o'ma' i rozoliju.

BOZO: Je l' bi onda to bilo, ko da ćete zacigurno dati Stanku za Tomicu? Jel kad rozoliju

donesu s rakijom, to bi, pondaker, ko to imalo bit! Ne l' te?

MARA: Pa dabome!

BOZO: E, onda, ko i svatove nike možemo spremat! Al', ovaj, pripazite na one dukate šta ću i' poslat! Već i čerez reda moram, al' pazite, da vam ko, ne daj bože, ne ukrade! Novaca to košta, tušta novaca! Bome!

LUKA: A, je l' te, i ja bi' štogod kazo.

MARA: A šta bi pametnog ti znao!

LUKA: Ko velim, i curu bi tribalo pitati!

MARA: Eto, eto, znala sam da ćeš štogod glupavog! Pa kaka bi' ja bila mama da ne znam koga mi cura voli!

BOZO (*podigao se i pođe*) Pa da, pa da bome! A, je l' te, zna vam cura i poradit? Triba svekra malo i poslužit!

MARA: Ni brige vas nije, ko na dlanu će vas držat!

BOZO: E, e, tako, tako! Pondaker, kako bi' i kazo, nek donesu tu rozoliju, nek je donesu al' o'ma'! E, baš volim da smo se iz malo riči razumili. No, 'ajd onda, i nadajte se prijama. Tu su, kuća do kuće, sad će one. Već čekaju, spremljene su. (*Ode.*)

4.

MARA (*ispratila ga, pa kad se vraća*): A ju, a ju, samo da se ne razbolim od dragosti! A ju, u čiju će mi kuću cura! U čiju familiju! Bo-

že, i do sad smo bile viđene, a sad baš bo-
rame ne znam kako ću proći sokakom!

LUKA: Ko i do sad, ko naduvena pućka.

MARA: Šta? Ja ko pućka? A, šta da i slušam ma-
karkoga! I da znaš, ludo jedna, kad ja pro-
đem sokakom, ko paunica da iđe. A kad ti,
a ono ko istirani magarac!

LUKA: Baš dobro i veliš, baš ko istirani maga-
rac.

MARA (*sve poigrava spremajući stol. Postavi
stolnjak, a ni ne sluša što joj Luka veli. Za-
uzeta svojom srećom:*) U sobu iđi. Vidi da
nije štogod razbacano. (*Pjevuši i nastavi:*)
Bože di nam prije 'tile, el prid kuću el u ku-
ću, u čistu sobu! (*Čak se već i s Lukom lije-
po ophodi.*) Al' kaži samo, ima l' u selu za-
pravo čovika ko šta je ovaj gazda Bozo! Ta
sad već za nas ni nije gazda Bozo, već pravi
pravcati pretelj. Bože, ja prija, on pretelj!
I, bože, te pameti, te razgaljenosti! Iz dvi tri
riči si više razumio neg iz popine pridike.
Rič dvi, i moja je Stanka bila zaprošena!
Bože, pameti! Ta nije ni čudo kad je opći-
nar!

BONO (*dovuče se čisteći lulu*): A, je l', snajo, šta
je ovaj 'tio?

MARA: Valda gazda Bozo nije: ovaj! Ima on i
svoje pošteno ime, i to ne makarkako!

BONO: Da mu kažem kako ga svit zove, čovik
bi se uvridio.

MARA: Kako mi vi to divanite o tako viđenom
čoviku! Ni za pulina mu ne bi bili dobri ...

BONO: Oho!

LUKA: Mare!

MARA: Šta, šta?! Ti si se valda, momče, zaboravio kad vičeš na me!

LUKA: Mare!

MARA: A šta vičeš ko volar!

BONO: Da je on volar, imo bi bič. Pa bi malo po volovima, a više po 'vakoj ženi!

MARA: Ne bi l' još da se s čovikom tučem?

LUKA: Da sam i dovde bio čovik, ne znam baš je l' bi od tebe još ostalo štogod!

MARA: Vid', molim te! Ako ćete vi 'vako sa mnom, ja ću još morati iz ove kuće!

BONO: A kad ćeš već, rano!

MARA: Ni vas sramota, nesramni oni! Umisto da se podičite sa mnom, uvijek me samo idete! A ko vam pamet u kući?!

LUKA: Fajin baš pameti, kad bi curu brez pitanja udala!

MARA: Da imam koga pitat, pitala bi'!

LUKA: A nemaš?

MARA: Nemam da!

LUKA: Al' al', al' ako te ja!

MARA: Al' al', al' šta bi ti?!

LUKA: Baćo, al' sad da već znate, da mi od svega dosta! I jesam za redušu, i čini mi se ko da sam u skutama, kad ova sa mnom smi

ovako! Al' pamti, al' zapamti, od ovog svetog minuta...

MARA: No šta će bit, no šta će bit?!

LUKA: Šta će biti? Čuda, Mare, čuda! Uzda će u moje ruke, Stanku ne dam za tog gazdu...

MARA: No, 'ajd, 'ajd, nabrajaj, ako ti baš nije mrsko!

LUKA: Mare!! ... Zapamti, u ovoj kući sam polak vika ja slušo, i nije valjalo. E, a sad probaj ti da ne poslušaj! Al' onda znaj, bućur pod pazuv, pa ti širom kapija! E, ja sam svoje kazo!

MARA: Joj, sramoto jedna, joj, nikaki jedan! Je l' to ko meni? To ko meni, koja sam te napravila čovikom? Je l' to fala, ničiji sine! A ju, bože, a ju, poludio, poludio! Ju, sramote moje, ju, žalosti moje, kad je na to još i pomisliti smio! A tako i mora, kad sluša ovu matoru ludu, kad bireške adete 'oće i u moju kuću!

LUKA: Mare, brnjicu ću! (*Već joj htio prići, ali se vrataca otvaraju i ulaze prije.*)

5.

MARA (*čim ih vidi, razdragana, nasmijana*): Bože, bože, ko nam to ide! 'ajte, 'ajte, jedva dočekane! 'ajte, snaš Dome, 'ajte, prija Rebo!

DOMA: A el tribate gostiju?

MARA: Ovake, ko vi, uvik! Dobro nam došle, sriću nam donele.

REBA: Još bolje vas našle.

MARA: Ta, sidnite! El ako vam povolji, možemo i u sobu.

DOMA (*najprije prst prevuče preko stolice da vidi je li čisto, pa sjedajući:*) Red bi bio, al' volim da sam na ajeru, kad nika teško dišem.

REBA: A šta ne pitate, zašto smo došle?

MARA: Pa kazaćete, je l' tako, Luka rano?

DOMA: Pa, eto, ukratko ćemo. I nek je srićno. Gazda Bozo nas poslo da poručimo, kako ne bi mario da se opreteljite, ako je i u vas volje. U vas cura kaku on triba, a u njegov mak kakvog svaka cura želi. I, eto, za njegov bi zaprosili vašu Stanku.

REBA: I, ko držimo, dica su jedno za drugo, pa nismo ni rakiju donele, već s rakijom i rozoliju. (*Stavi na stol veliku kutiju u kojoj je velika marama, marama na glavu, rubac, koji zlatnik, a na kutiji iskićena boca rakije.*) Pa je l' primate?

MARA: Eto, da se držimo reda. Dica su, nema šta, jedno za drugo, al' je adet da vam kući poručimo. Padabome, mogli bi uzet, da smo već i pristali. Ne možemo vam momku zabavit, čovik je na svom mistu.

DOMA: Pa i mislim da jeste, kad iz čije je kuće!

REBA: Kuka, kuća, al' kaka kuća! I gazdačka, i lemeška, i viđena i čuvena!

DOMA: Sto lanaca materinjstva...

REBA: A očinstva?

DOMA: Ta biće još i didinstva!
 REBA: Ne salaš, već salaši...
 DOMA: I kaštilj na majuru.
 REBA: Krava, pa ovaca...
 DOMA: Svinja, jaganjaca...
 REBA: Al' za cilo selo!
 DOMA: A kuća naputleđa?
 REBA: Ta ko će sve da naređal
 DOMA: A u kući?
 REBA: Peškire ni ne brojel
 DOMA: Na kile i' mire!
 REBA: Obuća i ruvo?
 DOMA: Na tucete stojel
 REBA: Eto, to samo šta imadu. A ko su, to znate.
 DOMA: Lemeši!
 MARA: Pa i moji su, prije!
 DOMA: Al' njegovi i otac i mama!
 REBA: Sad baš, zna se, bać Luka je pošten i čuvaran, i posluša...
 MARA: Ta čekajte, ako je baš do fale! Volila bi' da vidite šta moja jedinica-mizimica nosi! (Ustaje.)
 DOMA: Ta ima vrimena. Al' nemojte da je prisloženol
 REBA: Vidi se to kad iz jedne košulje naslože dvi!
 MARA: Nemajte brige! I ne ću da se falim, al' moja mizmica mož svake nedilje drugu košulju, a da u godini samo jedared pere!

DOMA: Ne će tu bit više fale neg košulja?

MARA: Čije oči ne viruju, nek ruke broje.

DOMA: Pa 'ajd baš da vidimo! (*Pođu u sobu.*)

MARA: A pregača? Ta, za čitave svatove!

6.

LUKA (*ostao je sam za stolom. Nezadovoljan, nesretan lupa prstom po stolu. Trgne se kad ga otac oslovi.*)

BONO (*prilazi rozoliji i gleda je*) Ohoho! . . .
Ja da imam jedinicu, ja bi' je udo, a ne prodo.

LUKA: . . . Kako da je sad ne dam, kad je ova luda obećala? Kako da se smim posvađati s gazda Bozom, kad će mi vrat slomiti, kad će me upropastiti?!

BONO: I ti ćeš dati curu makar drugog voli?

LUKA: A šta ću kad ne smim odbiti! Velika bi to bila uvrida za take gazde.

BONO: A šta si se onda razvalio! Već sam mislio, Mare el ćeš biti čeljade el ni peruške ne će od tebe ostati!

MARA (*viče mu iz sobe*): Luka, Luka! 'di si, zaboga, 'di si?!

LUKA (*postidjen pred ocem, ulazi*): Gosti su tu. Moram.

7.

BONO: Da da moraš, kad ne smiš! (*Kad je Luka ušao, ljut se šeće i ne nalazi mjesta. Pogleda na vrataca, jer Stanku očekuje. Još i*

na ulicu pogleda. Kad se Stanka pojavi):
... Ta 'di si, curo žalosna, 'di si, ako boga
znaš!

STANKA: Pa znate da sam još sinoć izašla na
salaš.

BONO: Znam, znam, al' samo kad si došla! Joj,
rođeno moje, samo kad si stigla! Gledaj,
gledaj! (*Pokaže joj rozoliju.*) Vidiš ti šta je
ovo?

STANKA (*uzme dukate i igra se s njima*): Ovo?
Pa rozolija... Dida, ko je poslo rakiju na
me?

BONO: No, a ko je mogo poslati tolike dukate?

STANKA: Ne ću, ne ću!... A šta ćemo sad, dida
moj jedini! Ne ću za tog!

BONO: Je l' samo za njeg ne ćeš, el ni za jednog
ne bi 'tila?

STANKA: Da poručim i njima, da i oni pošalju
rakiju?

BONO: I da i' tvoja nana glavački izbaci?

STANKA: Da znate, makar uskočila, ni onda ne
ću za onog!

BONO: Čekaj, čekaj, zlato moje, čekaj! Podsitila
si didu! (*Poljubi je.*) Jujuj, al' sitio sam se
šta ćemo! Slušaj, sad el za Tomicu el za o-
nog kog voliš! Al' onda trči ko brez glave
Marijanovoj tetki, seka Đuli! Al' trči!

STANKA: Al' šta ću tamo?

BONO: Ta ne pitaj, već biž! Sad će tvoj dida,
sad će č'a Bono da razgali! Ta tu je u kom-

šiluku, trči po nju! Ona nek me dočeka tu prid vratacama, a ti ostani kod njeve kuće sve dok ti ne poručim. (*Kad hoće nešto da upita:*) Ništa ne pitaj, već biž dok te ovi ne vide! Ako je seka Đula u jednim skutama baš, nek i ona dođe!

STANKA (*poleti na vrataca*): Evo je o'ma', al' o'ma!

BONO (*nervozno pogleda na prozor, pa pod krevet i tu nađe jednu flašu. Sav sretan uzdahne. Obriše flašu i pođe na ulicu.*)

8.

DOMA (*izlazi iz sobe*): Sad baš ne će biti košulje za svaku nedilju...

REBA: Al' pregača ima ko za cile svatove. Ko mislim, za sirotinjske.

MARA: Ta vi se ko šalite.

DOMA: Zapravo, malo je šta imadete za taku kuću 'di će vam divojka, al' šta imate, to je lipo. Lipo i čisto.

REBA: Od manje kuće, ko šta je vaša, ni ne mož više želit.

DOMA: Ne ću reć da vam kuća ko njeva — vaše dvi su ko kovčeg i škatulja — al' je red kod vas baš ko u škatulji.

REBA: Pa i lakše je držat reda u škatulji neg u kovčegu.

DOMA: A šta je istina istina, cura ima svašta... po malo.

REBA: Al' cura, ona je baš ko šećer.

MARA: Bome, i nije svaki momak šale uz nju!

DOMA: Nemajte brige, šta ću lipče moć, tako ću prid preteljem. Nek se raduje da se dobro srodio. Jel, znate, ko malo mu i nije bilo sve'dno šta će mu jedinak curu iz sirotinje, a ne taku, kaka bi mu doličila.

MARA: Ja moju curu da i u jednoj košulji pošaljem, i onda više šaljem neg da nam zemlja u dva 'atara! A, bome, kadgod je i bila!

DOMA: Rekla sam vam, ja sam žena od riči. Daklem, spremajte svatove!

DOMA: Pa onda bi mi, Rebo... (*Vrata se otvaraju i ulazi Đula.*)

MARA (*dočekuje je kao ženu koju ne smatra ravnom sebi, ali sad je vesela, pa je pristojnija s njom nego obično što bi*): A šta mi vi, snaš Đule? Šta je vas nama donelo?

9.

ĐULA (*zbunjena je, boji se, ali se svladava*): Pa, kako bi' vam i kazala, eto, srića me donela, srića, snašice.

MARA (*pogleda prije, pa se izvinjava*): Pa ako je srića, da čujem. Eto, da se i mi radujemo vašoj srići. Pa kojim ste onda poslom?

ĐULA: Komšinice, snašice, donela sam vam rakiju. Bocu rakije.

MARA: Al' zašto bi, zaboga, kad nam niste dužna?

DULA: Dužna nisam, al' kažu, da je adet donet bocu rakije mami cure, koja je uskočila.

PRIJE (*tek se sada zainteresirale, a Bono se ušuljao i čeka događaje.*)

MARA: Uskočila? Ko, koja je uskočila?

DOMA (*ostavi bocu rakije na stol, pa se povlači bliže vratacama*): Pa koja bi neg vaša Stan-ka!

MARA (*dohvati bocu*): Moja Stanka, da je uskočila? Pa jeste l' vi luda, ženo božja?! Za koga je, proklet bio?

DULA: Za koga bi neg koga voli, za našeg Marijana! (*Poleti van, jer je Mara zamahnula bocom za njom.*)

MARA: A, prokleta jedna!... (*Prije uvrijeđene požure van iz kuće.*) Al', prije, al' prije moje!

REBA (*uzme rozoliju, skupi suknje i dignute glave poleti za Domom.*)

MARA: Ta prije... ta, prije, zaboga! (*Kad vidi da su otišle i rozoliju ponijele sa sobom:*) A ju, a ju, sramote moje! A, a, a, držte me, a ju, držte me, umriću! (*Pada tako, da je samo sjela, pa zanemaže.*)

BONO (*radostan Luki*): Eto, vidiš, taka je ova tvoja žena: uvijek se samo priti, sad da će nas ostaviti, sad da će umriti, a nikad ništa!

(Zavjesa)

V. SLIKA

(Svatovi)

Isto mjesto. Smračiva se. Petrolejske lampe još nisu zapaljene, a obješene su o grede u ambetušu. Jedva veća je na svatovskoj šatri. Na šatri natpis: „Dobro došli, mili gosti”. Nema kreveta č’a Bone. Pred kućom stolovi, a na njima tanjuri, čaše, zdjele, boce pune vina, somuni kruha. Reduše idu od kuće do šatre, sve to užurbano, jer se očekuju svatovi. Čas zdjele nose, čas tanjure, čaše i boce. Jedna pali lampu kad već čuje da idu svatovi.

1.

ŽENA 1 (*uzima tanjure, nosi u šatru. Drugoj koja dolazi iz šatre*): Pazi, pazi, lipi će biti svatovi, ako ove tanjire razlupamo!

ŽENA 2: Nemaj brige, već nosi vino u šatru. Sad će svatovi, a mi se ustrčale ko brez glave, a ništa nije gotovo. (*Nosi flaše.*)

BONO: Ti, Rozika, je l’ paziš na prisnac? Iziš ti tvoje torte, ako se s prisnacom osramotimo.

ŽENA 1: Nemajte brige, sav se ko niki razbolio.

BONO: E, e, tako i treba!

ŽENA 1: Taki je, da ćemo ga kašikom.

BONO (*ženi 3, koja nosi čaše*): Ded, ded, nosi samo, jel evo o'ma' i svatova. I rakiju da si spremila na astal.

ŽENA 3: Evo, nemajte brige!

BONO: Ne daj bože, da nemamo s čim goste dočekati! Možda koji ne će vino, pa nek je rakije.

LUKA (*izlazi iz sobe. Vidi se da je najnovije on gazda u kući. Zahvalno Boni*): Babo moj, babo moj, da nije vas, žalostan bi mi bio ovaj dan.

BONO: Makar da ti cura uskočila?

LUKA: Pa da je i zapravo uskočila!

BONO: A kako sam se drukčije mogo otresti ti' gazda? Al' Đula je bila, ko da sam ja bio na njenom mistu! Ha! veli, uskočila vam Stan-ka! Al' one prije, one prije, kad su one đipile! Al' rozoliju nisu zaboravile! Pa ni zbogom, pa ni riči! (*Imitira ih kad su poletjele.*)

LUKA: Al' čujem, gazda Bozini sve reže od bisa!

BONO: Čuti, bolje oni neg mi!

LUKA: Mare!

MARA (*prilazi pokorno, s pritajenim bijesom u sebi*): Evo me, ranko, 'tio si štogod?

LUKA (*samo je pogleda, pa se okrene ocu dok njoj govori*): Donećeš baći i meni po čašicu rakije.

MARA: 'oću, kako da i ne ću. (*Ode.*)

LUKA: Malo već ko da i sluša. Ha? Bar da sam š njom spočela 'vako.

BONO: Dobro, dobro, al' sad da ne misliš, da je već sve u redu! Pazi, samo se ko lija pritajila. Ovaj svit ne mož šale opametiti! A sve mi se čini, da nikako ne mož! (*Mara im donijela po čašicu rakije, ispiju, vraćaju joj čašice.*) ... Jesi l' spremila i sira? Onog tučenog, za fanke? Možda bi ko i to.

MARA: Ta ne ću valda novu kačicu da načimam!

LUKA: 'oćeš, 'oćeš!

MARA (*htjela je pružiti otpor, ali kad pogleda Luku, povuče se*): Pa dobro baš!

BONO: No, je l' da se samo pritajila? Da su sva-tovi po njenoj volji, i zadnju bi kokoš zaklala. A sad sve reži i guta.

LUKA: Vidim, vidim. Al' ako ne osramotila, baš ću je borame s vinčanja ćeri otirati! (*Ode u šatru.*)

ŽENA 2: Č'a Bono, snašica bi da tarane metnemo u čistu čorbu, a ne rizance. A kaki će biti sva-tovi s taranom!

BONO: Ne slušaj ti nju, već kako triba ... Mare!

MARA: Šta je, dida?

BONO: Ovaj ... čujem da bi ti tarane u čistu čorbu. A kako znam, ta se tarana ko malo već i osića. Nemoj da mi kaku sramotu nanesesh, jel, borame, biće svašta!

MARA: Ta, dida, 'di bi ja! ... Al' nemojte bar Luki kazat.

BONO: A 'oćeš mirovati?

MARA: 'oću.

BONO: Čuvaj se, čuvaj!

MARA: Dida... (*Započinje ovu temu, jer se Luka približava.*) ... Je l'te, a šta će svit kazati šta nam svatovi samo kod divojačke kuće?

BONO: Pa da Marijan i ima koga ko šta nema, ni onda se baš ne bi mogli zdravo razmećati. Nek su oni srićni, a za svit nas baš briga. A i ko bi Marijanu spremio svatove?

MARA: Al' ko će nam divojku kupiti, kako je adet, kad ni svekra nema?

BONO: O, čeljad božja, 'oćemo l' još sad i za svekrom plakati! Ta ja ću joj biti svekar u misto svekra, kad Marijan nema oca. Eto, nek je i tog čuda, da je dida curi i svekar!

MARA: Dobro, ako baš tako mislite (*Ode.*)

LUKA: Nikako mi ona lipo s vama.

BONO: Zna ona zašto. Ne boj se, danas nam već ne će naneti sramotu. A sutra i posli, kaki budeš ti š njom, taka će biti. 'ajd, 'ajd, žene, požurite, požurite, jel evo i svatova! (*Ode s Lukom pod šatru.*)

2.

SELJAK (*više njih stoje u kapiji i gledaju pripreme za svatove, a omladina čeka da igra.*) Eto, ni to se još nije trevilo, da uskočkinji prirede svatove.

SELJAK 2: Fajin uskočkinja, kad je to sve č'a Bono smislio, da bi se oslobodio ti' gazda.

ŽENA: Pa, čujte, i ja bi' prija za ovog Marijana neg za tog neslanog gazdu... Ej, al' vidite samo! Iđu svatovi! (*Vikne Mari:*) Snašice, evo vam svatova! Dolaze svatovi!

SELJAK Ta da da, evo i' već sokakom!

MARA (*istrči.*)

BONO (*požuri do kapije*): 'ajte, ajte, svatovi moji, 'ajte!

MARA: Al', dida, spremite se da kupite divojku, kad nam došli svatovi!

BONO: Nemaj brige. Sad ćete viditi kaki triba da je svekar! A i svekrve bi se mogle učiti od mene. Mislim, bože, ja ću biti prvi svekar, s kojim će i snaja biti zadovoljna! (*Čuju se kolija, tamburaši sviraju „Svatovi uranili i put izgubili”.* Pojave se svatovi.)

3.

SVATOVI (*naprijed idu tamburaši. Uđu i sviraju. Zatim dolaze mladenci, kum i stari svat, jenge, nastalundžije i svatovi.*)

BONO: Ne znam jesu l' prišli Gabrić ćupriju?

MARA: Ju, makar se vratili, moraće. Jel ako ne bi, mogli bi se još rastati.

BONO: Nek je u nj' pameti, pa ne triba Gabrić-ćuprija!

ST. SVAT (*ulazi prvi, stoji pred svatovima*): Jeste l' radi gostima?

BONO: Ta biž mi s puta, da vidim mladu.

ST. SVAT: Ej, ej, lakše to! Buđelar vi najpr'e otvorite! Nema mlade dok je ne kupite.

BONO (*Marijanu, koji je pokraj Stanke*): A šta misliš, rano moja, 'očemo l' je kupiti?! I šta onda ako tušta zaištu za nju?

MARIJAN: Ja bi' dao za nju al' sve šta zaištu!

BONO: Ako ćeš vako olako plaćati, nikad se ne'š okučiti! Al' imaš pravo, jel: nema lipče strije neg kosa žene, ni u sunca sviće ko šta su joj oči, ni u zemlje ploda ko šta ona rodi! No, 'ajd, da čujem, šta išteš za nju?

ST. SVAT: Deset.

BONO: Dinara?

ST. SVAT: 'iljada, 'iljada!

BONO: A! toliki novac još ni vidio nisam.

ST. SVAT: Pa šta nudite?

BONO: Valjanog čovika.

ST. SVAT: Nije dosta.

BONO: Vridnog čovika.

ST. SVAT: Sve je to i mlada.

BONO: I poštenog!

ST. SVAT: Još još! Mož'te misliti kaka je, kad su se za nju i gazde otimali!

BONO: Ju, to od sramote ne pripovidaj! Već, eto, šta sam ponudio, pa još evo i mene ko u dar! No?

ST. SVAT: Ne marim. 'oću je i brez novaca, u poštenje!

SVATOVI (*grle se, ljube, Mara jedva pruži obraz Marijanu. Mladenci ruke ljube starijima.*)

BONO: Tako je! Kadgod su gazde divojke kupovali za novac, a mi ćemo većim blagom plaćati: sirotinjskim poštenjem! 'ajd, tamburaši! 'di je to kolo?! Žene, žene, vina, rakije, goste častite! Ilo i pilo dajte svatovima. Još ću i ja zaigrati, a kako i ne bi', kad sam svojoj unuki i dida i svekar! Jujujuju!

TAMBURAŠI (*zasviraju, „Kako igram da igram, samo da se naigram”*. U ovo se kolo uhvate svatovi, pogotovo stariji svijet. Stalno podvikivanje.)

KOLO:

BONO: Ja svekar, ja! Jujujujuj!

MARA: Ja baba, ja! Jujujujuj!

DIVER: Ja diver, ja! Jujujujuj!

Evo 'vako, to je lako,
da je lako, to bi svako,
a ja mogu, fala bogu,
baš i sad ću i sutra ću. Jujujujuj!

STAĆALA: Ja staćala, ja!
Derite se čizme moje,
još kod kuće imam troje,
a ni jedne nisu moje,
već komšije krivošije. Jujujujuj!

ST. SVAT: Hip-hop, nisam lip,
al' sam niki zgodan!

KUMA: Igrala bi' al' ne mogu,
pribio mi švaler nogu.
Ja ću nogu opraviti,
švaleru ću prkositi. Jujujujuj!

KUVARICA s varnjačom:

Sinoć nisam večerala,
nisam pila ni ručala.
Štedila sam za svatove,
a sad ljuštim batakove. Jujujujuj!

TETKA: Ja sam tetka bez opletka.
niki puta i brez skuta. Jujujujuj!

SVATOVI: Dosta, dosta! Mladima! 'ajd, sad nji-
ma! Dosta! Nama ila i pila!

BONO: Ta stanite, tamburaši! Vidite valda da
same babe igraju. A još vidi ovu, potparila
se ko Gabrić pučka na jaji!

ŽENA: A šta sam mogla kad sam kraj takog
momka igrala!

BONO: Fajin niki momak! A jedva vučem ove
moje dva livče!

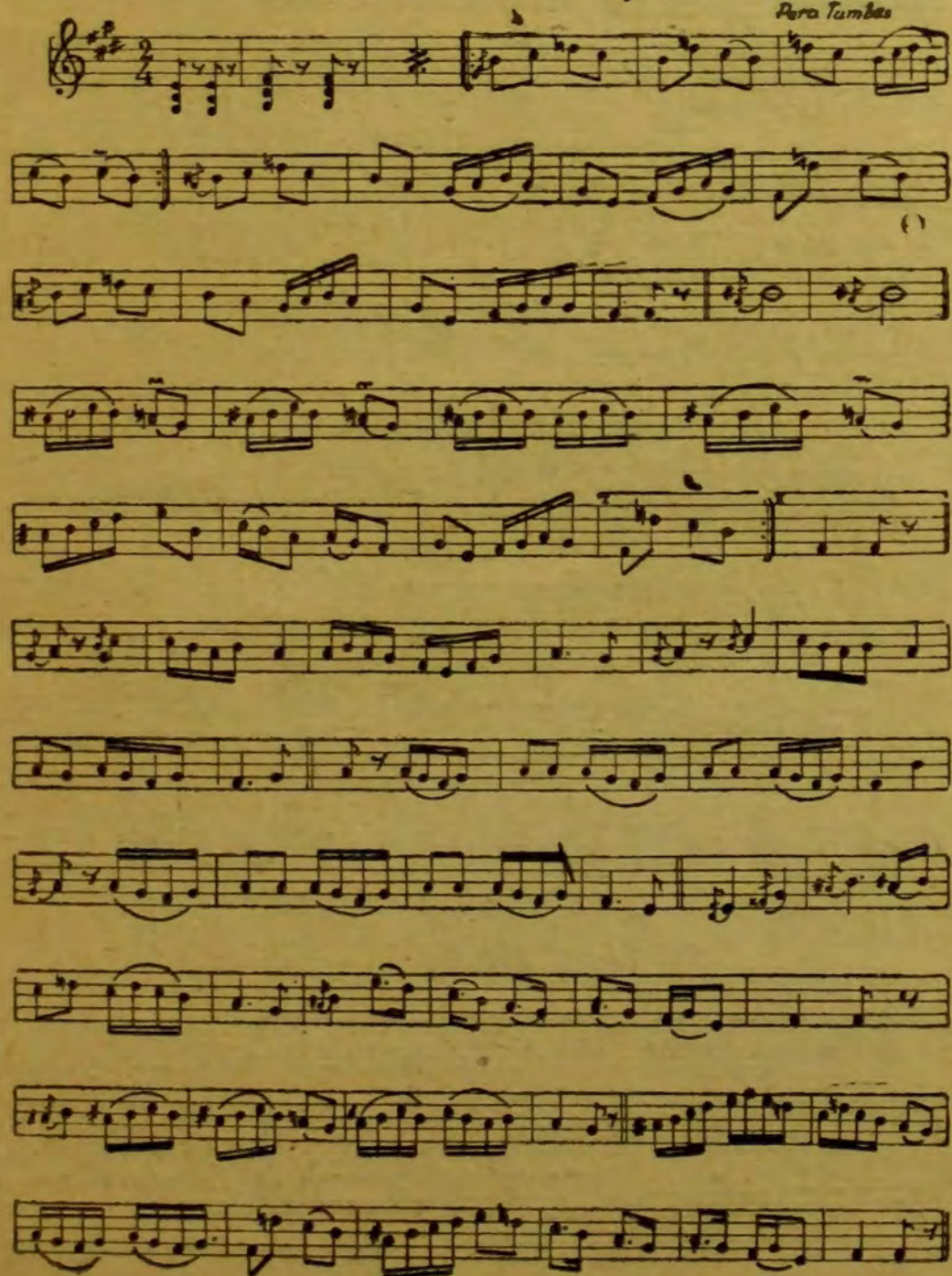
TAMBURAŠI (zasviraju „Malo bunjevačko kolo”.
*Šest najboljih parova igraju sa zvečcima na
čizmama.*)

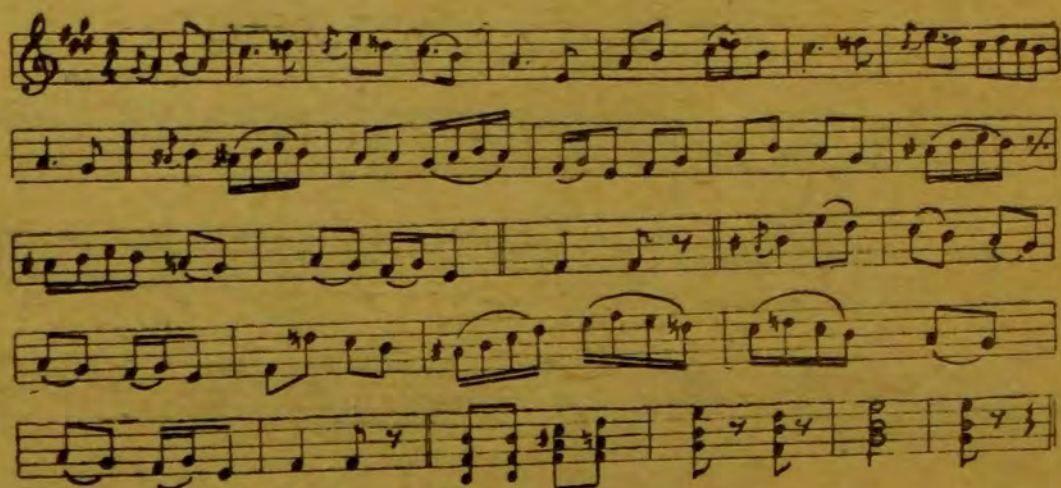
KRAJ

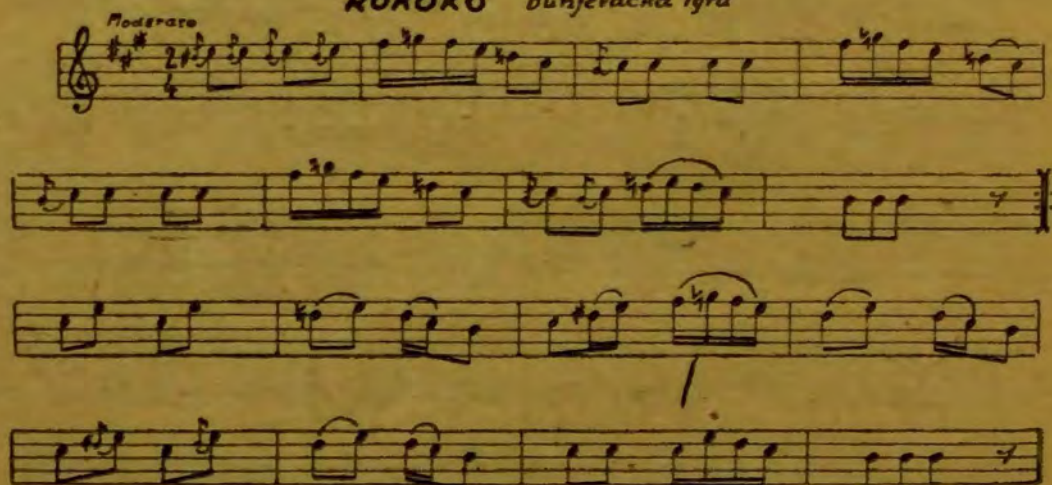
Malo kolo Bunjevačko

Para Tumbas

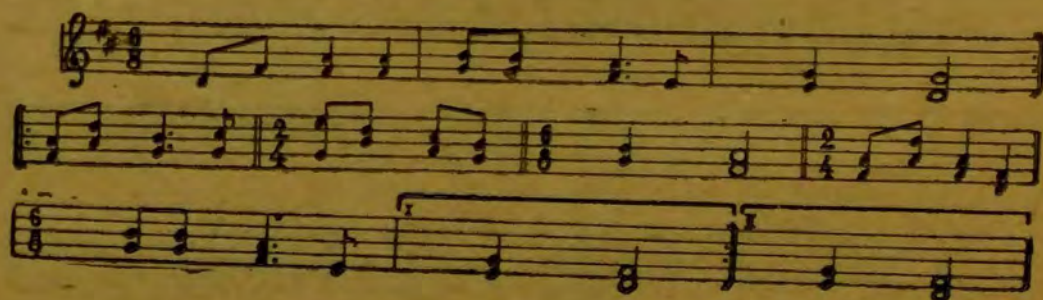

Rokoko Dunjerska igra

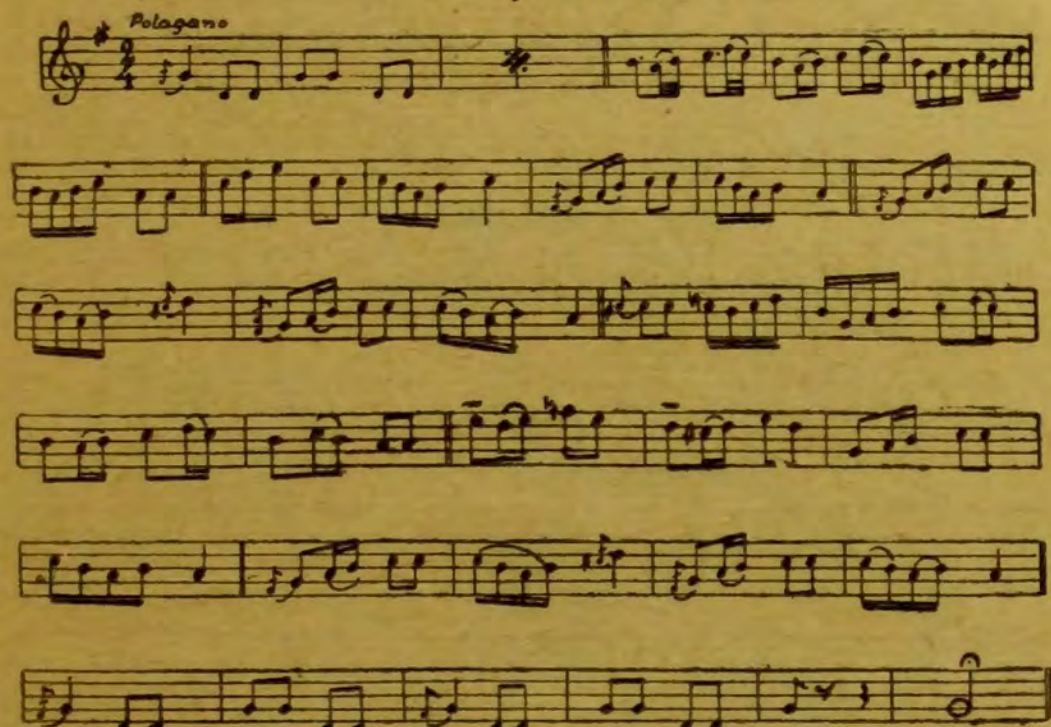

Druga deo isto u C duru

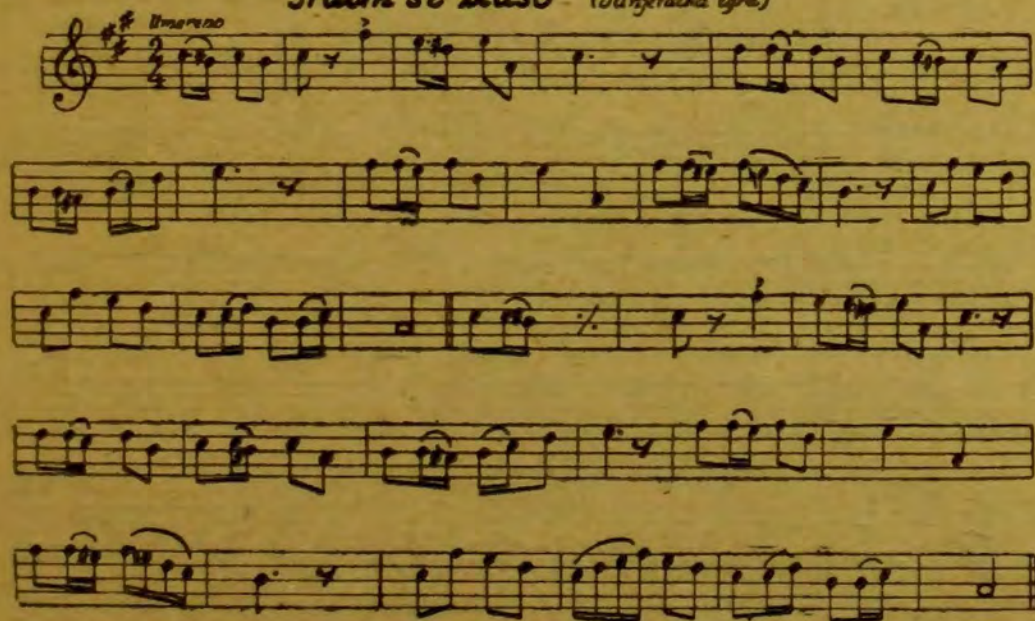
Zvoni zvonce

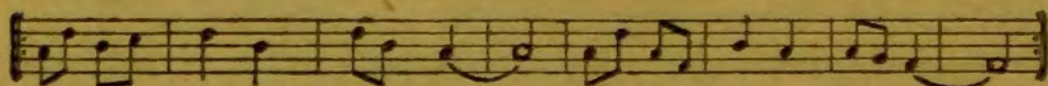
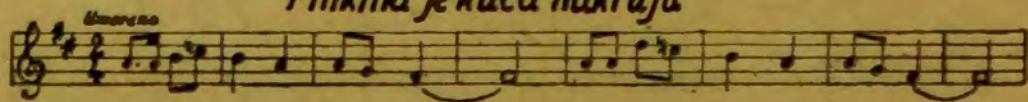
Gajdaško kolo

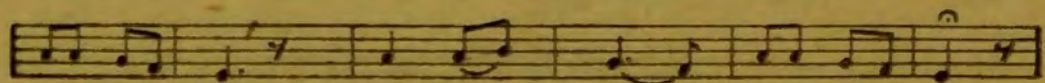
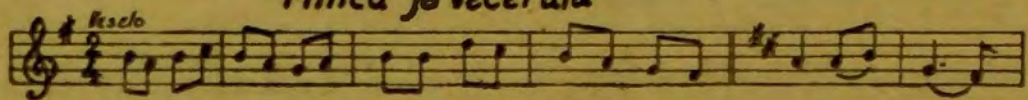
Srdim se dušo (Bunjevačka igra)

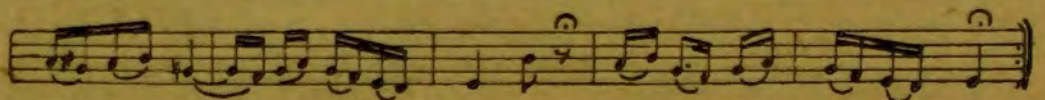
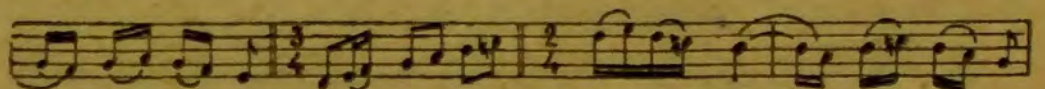
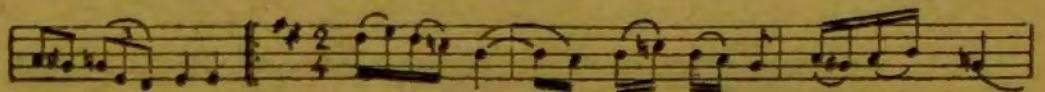
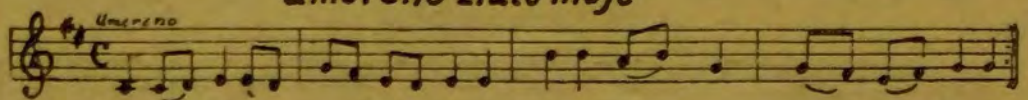
Milkina je kuća nakraju

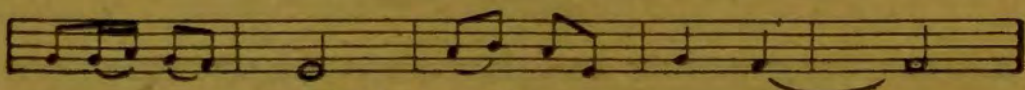
Milica je večerala

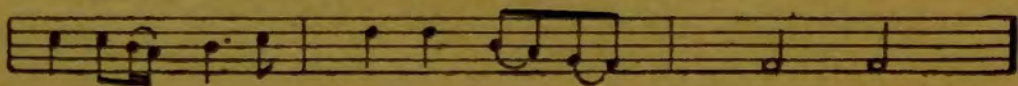
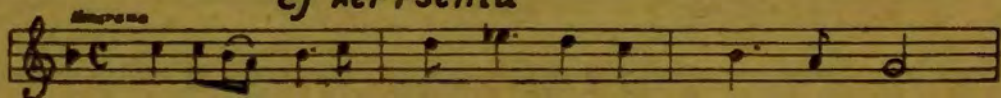
Umorceno zlato moje

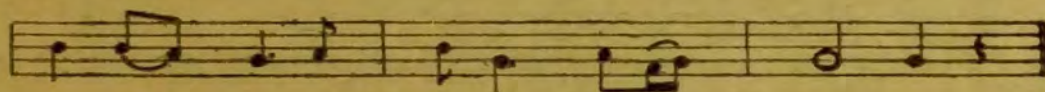
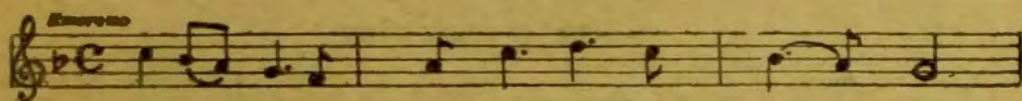
Alaj nane

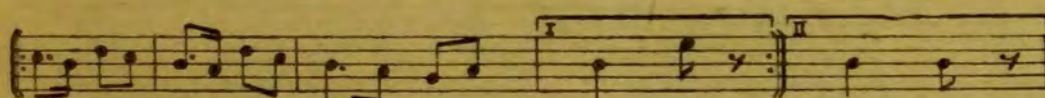
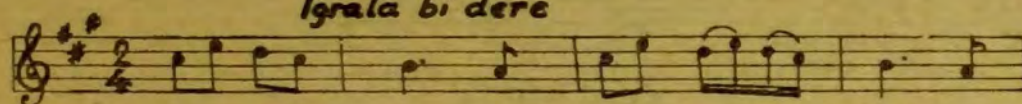
Ej kerisentu

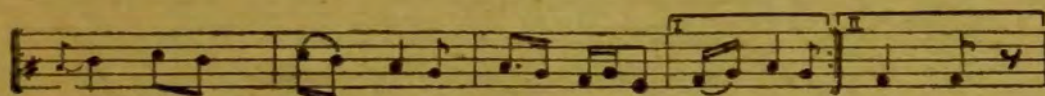
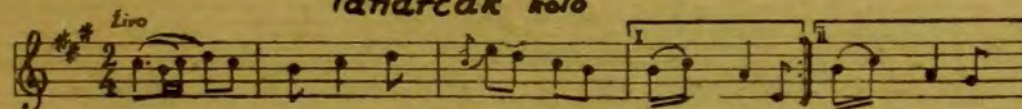
Ėj Ėija frula našim šorom svira

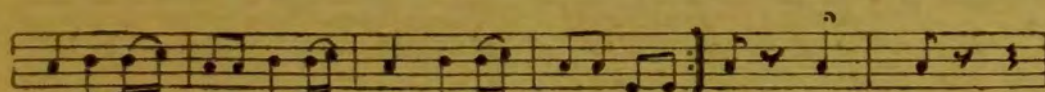
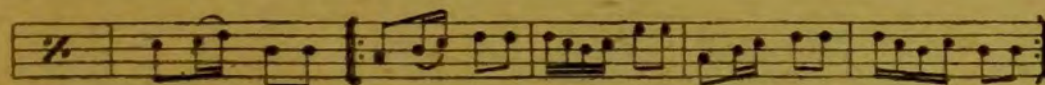
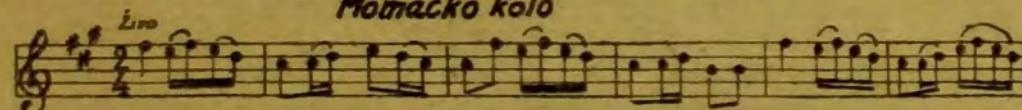
Igrala bi dere

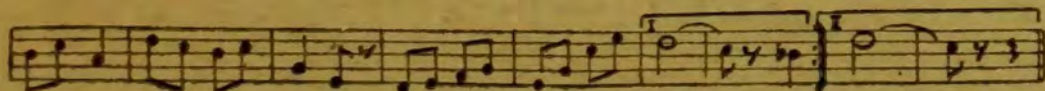
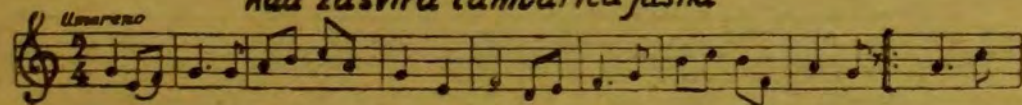
Tanđrčak kolo

Momačko kolo

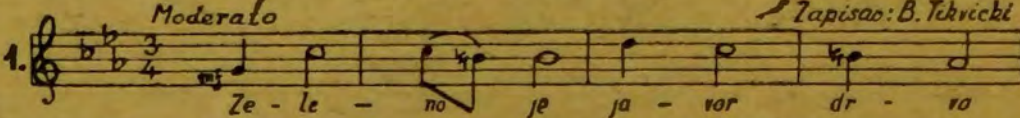
Kad zasvira tamburica jasna

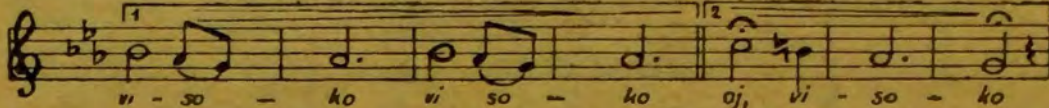

Bunjevačke narodne pjesme i igre

Zeleno je javor drvo

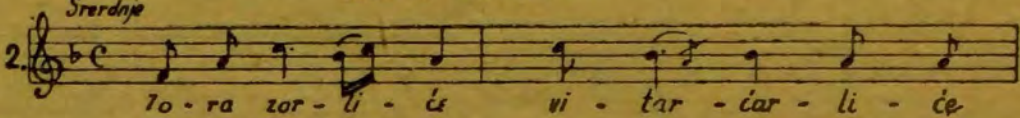
Moderato *Zapisao: B. Tekvicki*

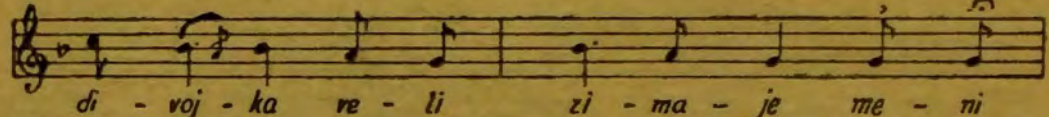
1.
Ze - le - no je ja - vor dr - vo

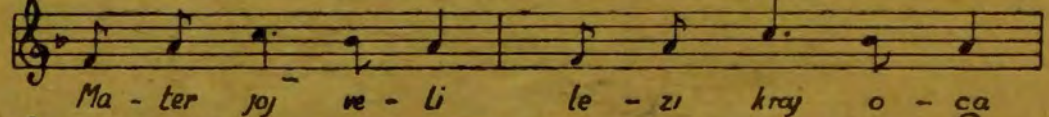

vi - so - ko vi so - ko oj, vi - so - ko

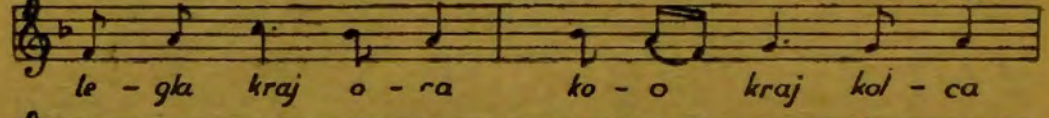
Zora zorlići

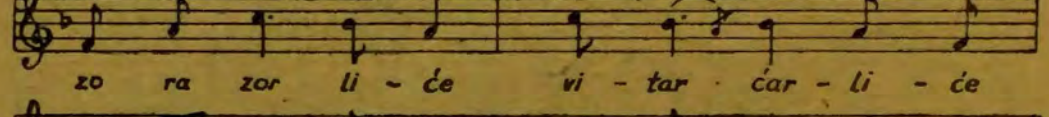
Srerdnje

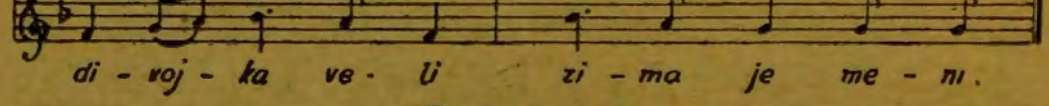
2.
To - ra zor - li - će vi - tar - čar - li - će

di - voj - ka ve - li zi - ma - je me - ni

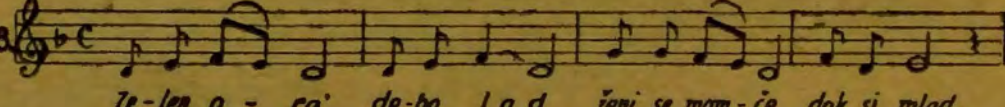

Ma - ter joj ve - li le - zi kraj o - ca

le - gla kraj o - ra ko - o kraj kol - ca

zo ra zor li - će vi - tar - čar - li - će

di - voj - ka ve - li zi - ma je me - ni.

Zelen ora'

3.
Ze - len o - ra' de - bo la d čini se mam - će dok si mlad.

Ne sadi mi dušo.

7.

Ne sa-di mi du - so taj do - si - ljak ra - mi
 već mi do - dji do - dji krat-ki su mi da - mi
 ču - jes ū me - ne svo - ga dra - ga - na
 oj je - len - če mla - do cu - ro la - ga - na

Silo sunce stiglo veče.

8. *Lagano*

Si - lo sun - re sti - glo ve - če
 di - ka' na sa - la - šu ku - ku - ra -
 - zi vi - no - gra - di tri - ba da - se pra - šu
 Znoj se lo - lo znoj staj ki lo - lo
 moj na ja - sen si moj

Vino pije Dojčin Petar

Moderato

4. *Vi - no pi - je Doj - čin Pe - - -*
- tar va - ra - din - ski ban, vi - no pi -
je - Doj - čin Pe - tar, hej va - ra - din - ski ban. -

Suljo moja

Malo živo

5. *Su - ljo mo - ja je - li - ka tu - go mo - ja veli - ka*
Svud kraz pen - djev per - je le - ti
ja moram u - mri - ti bez te - be

Sunce seda

Moderato

6. *Sun - ce se - da Sun - ce sej - se da me - dju dri pla -*
ni - ne ne me - dju dri pla - ni - ne

CROATICA

BIBLIOTECA

ZKVH SUBOTICA